

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE

**HORIZONTĀLO TIRGUS DALĪBNIEKU APVIENOŠANOS
NOVĒRTĒŠANAS KRITĒRIJI LATVIJAS KONKURENCES TIESĪBĀS**

MAGISTRA DARBS

Autors: **Kaspars Oļševskis**

Studenta apliecības Nr: ko09011

Darba vadītājs: Doc. iur. Vadims Mantrovs

RĪGA 2017

ANOTĀCIJA

Tirgus dalībnieku apvienošanās ir izplatīta parādība komerciālajā vidē. Tomēr to potenciāla dēļ negatīvi ietekmēt konkurenci un attiecīgi kaitēt sabiedrības interesēm tiek veikta apvienošanas kontrole, lai lemtu par to atļaušanu vai aizliegšanu. Latvijā šo kontroli veic Konkurences padome. Tajā pašā laikā pastāv tikai vispārīga izpratne, pēc kādiem kritērijiem Konkurences padome veic apvienošanās ietekmes novērtēšanu. Tomēr tās kvalitatīva izpratne ir nozīmīga apvienošanās dalībnieku tiesību aizsardzībai un ne tikai.

Ņemot vērā iepriekš minēto, maģistra darbs ir veltīts biežāk sastopamo horizontālo apvienošanas novērtēšanas kritēriju padziļinātākai izpratnei Konkurences padomes praksē, vērtējot Konkurences likuma aizliegto apvienošanas pamatpazīmju izpratni, Konkurences padomes izmantotos tiesību avotus un vērtējot Konkurences padomes un tiesu praksi pret konkurenci vērsta ietekmes izvērtēšanā, kā arī citus būtiskus ar to saistītus apstākļus.

Maģistra darba izstrādes laikā izdarīti vairāki secinājumi saistībā ar dažādu metožu izmantošanu apvienošanas novērtēšanā, izmantoto kritēriju kvalifikāciju un galvenajām Konkurences prakses iezīmēm šo kritēriju izmantošanā.

Atslēgvārdi: konkurences tiesības, horizontālās apvienošanās, apvienošanas novērtēšanas kritēriji, Konkurences padome

ANNOTATION

Mergers between different undertakings are common phenomenon in commercial environment. However it also has a negative potential to effect the competition in the relevant market thus also negatively affecting the public interest. Because of this mergers are controlled by the competition authority. In Latvia this institution is Competition Council (*Konkurences Padome*). In the same time there is only general understanding about the criteria used by the Competition Council to assess mergers regarding their effect on the competition.

Taking into account mentioned above, this master thesis addresses deepened understanding on criteria for the assessment of horizontal mergers used by the Competition Council in its praxis. This includes the analysis of Competition Act (*Konkurences likums*) in respect to its regulation on prohibited mergers, legal sources used, assessment of anti-competitive effects in Competition Council's praxis as well as other essential circumstances associated with the issue.

In the end of the thesis the author has come to several conclusions regarding various methods used in the assessment of mergers, the qualification of the criteria used and main features in assessment of anti-competitive effects in Competition Council's praxis.

Keywords: competition law, horizontal mergers, assessment criteria, Competition Council.

SATURS

IEVADS.....	6
1. APVIENOŠANOS VISPĀRĪGĀ IZPRATNE.....	8
1.1. Apvienošanās un to kontroles juridiskā būtība	8
1.1.1. Apvienošanās un to veidi	8
1.1.2. Kontrolējamās apvienošanās	9
1.1.3. Apvienošanas kontroles mērķis	9
1.2. Apvienošanas novērtēšanā izmantojamie tiesību avoti	10
1.3. Konkrētā tirgus noteikšana un tā nozīme apvienošanas novērtēšanā	11
1.3.1. Konkrētais tirgus	11
1.3.2. Konkrētā tirgus noteikšanas nozīme apvienošanās novērtēšanā	13
2. APVIENOŠANĀS NOVĒRTĒJUMA TRĪS PAMATPAZĪMES	16
2.1. Būtisks konkurences samazinājums.....	17
2.1.1. SIEC tests	20
2.2. Dominējošā stāvokļa iegūšana un nostiprināšana.....	21
3. APVIENOŠANOS NOVĒRTĒJUMA KRITĒRIJU IZVĒRTĒJUMS.....	23
3.1. Ietekmes uz konkurenci novērtējuma kritēriju identificēšana un to klasificēšana	23
3.1.1. EK pamatnostādnes kā apvienošanas novērtējuma mēraukla.....	24
3.2. Tirgus daļas un koncentrācija	25
3.2.1. Tirgus daļas	25
3.2.2. Koncentrācijas līmeņi.....	32
3.3. Pret konkurenci vērstas ietekmes.....	36
3.3.1. Nekoordinēta ietekme uz konkurenci.....	36
3.3.1.1. Apvienošanās dalībnieki ir vienīgie tirgus dalībnieki konkrētajā tirgū	38
3.3.1.2. Apvienošanās dalībniekiem ir lielas tirgus daļas.....	40
3.3.1.3. Tirgus dalībnieki, kas apvienojas, ir tuvi konkurenti	41
3.3.1.4. Pircējiem ir ierobežotas iespējas mainīt piegādātāju (pieprasījuma aizstājamība).	43

3.3.1.5.	Maz ticams, ka konkurenti palielinās piedāvājumu, ja paaugstināsies cenas (piedāvājuma aizstājamība)	45
3.3.1.6.	Apvienotais tirgus dalībnieks spēj kavēt konkurentu ienākšanu un paplašināšanos konkrētajā tirgū	47
3.3.1.7.	Apvienošanās likvidē svarīgu konkurētspējīgu spēku	49
3.3.2.	Koordinētā ietekme uz konkurenci	51
3.3.2.1.	Konkurenti var viegli vienoties par kopēju izpratni	52
3.3.2.2.	Atkāpju uzraudzība	54
3.3.2.3.	Preventīvi mehānismi	54
3.3.2.4.	Koordinēšanā neiesaistīto pušu reakcija	55
3.3.3.	Apvienošanās ar potenciālo konkurentu	55
3.3.4.	Apvienošanās, kas rada vai nostiprina pirktspēju augšupējos tirgos	57
3.4.	Ietekmes uz konkurenci kompensējošie faktori	58
3.4.1.	Kompensējoša pirktspēja	59
3.4.2.	Ieiešana tirgū	60
3.4.3.	Ieguvumi no apvienošanās (Efektivitāte)	62
3.4.4.	Bankrotējošā uzņēmuma faktors (<i>failing firm defence</i>)	64
3.5.	Apvienošanās novērtējuma kritēriju kopējais raksturojums Konkurences Padomes praksē	65
SECINĀJUMI		67
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS		69

IEVADS

Tirgus dalībnieku apvienošanās, sevišķi iegādājoties cita tirgus dalībnieka kapitāldaļas (akcijas) vai citus aktīvus, ir izplatīta parādība tirgū, tomēr tās var arī izmainīt tirgus struktūru un negatīvi ietekmēt konkurenci tajā. Piemēram, izplatītākās apvienošanās, kuru ietvaros palielinās koncentrācija kādā konkrētajā tirgū – horizontālās apvienošanās – var radīt vai nostiprināt apvienotajam tirgus dalībniekam tādu stāvokli, ka tas spēj noteikt cenas un piedāvājumu tirgū gluži kā to dara vienīgais tirgus dalībnieks monopola tirgū, tādējādi negatīvi ietekmējot patērētāju labklājību vai to apdraudot.¹ Šī iemesla dēļ viens no Konkurences padomes (turpmāk tekstā – „KP”) ar likumu noteiktajiem uzdevumiem ir tirgus dalībnieku apvienošanas kontrole, aizliedzot apvienošanās, kuras draud būtiski samazināt konkurenci, kādā no konkrētajiem tirgiem.²

Autora ieskatā problemātiska ir izpratne par apvienošanās novērtēšanas kritērijiem, kurus KP izmanto, lai noteiktu, vai apvienošanās ir aizliedzama vai nē. Problemātiskums izpaužas to vispārīgajā raksturā, par ko Latvijas konkurences tiesību doktrīnā nav atrodams padziļinātākas izpratnes skaidrojums. Respektīvi, Konkurences likuma (turpmāk – „KL”) 16.panta trešā daļa paredz, ka apvienošanās aizliedz, ja apvienošanās rezultātā tiek konstatēta, kāda no šādām tiesiskā sastāva pazīmēm: rodas vai nostiprinās dominējošais stāvoklis, vai var tikt būtiski samazināta konkurence jebkurā konkrētajā tirgū.³ Nav pilnvērtīgi saprotams pēc kādiem īsti kritērijiem KP vadās, vērtējot šo trīs pazīmju pastāvēšanu pie apvienošanās. Augstākā tiesa ir atzinusi, ka šo pazīmju izvērtējums būtībā ir nākotnes prognoze, kas balstīta uz pieejamo informāciju apvienošanās novērtējuma brīdī. Turklāt šīs prognozes veidošanā apsveramie faktori ir ekonomiska rakstura, kuri veidoti ilgstošas prakses ceļā.⁴ Šo faktoru izvēle un to mērķa esot KP novērtējuma brīvība, tādēļ KP nav vienmēr jāņem vērā, kāds konkrēts novērtējuma kritērijs.⁵ KP prakse tiešām arī liecina, ka tā no saviem prakses pirmsākumiem ir pielietojusi dažādu struktūru un, šķietami pat līdzvērtīgās lietās, dažādus kritērijus.

Konsekvence ir saskatāma Eiropas Komisijas (turpmāk tekstā – „EK”) Pamatnostādņu par horizontālo apvienošanas novērtēšanu (turpmāk tekstā – „EK Pamatnostādnes”)

¹ Sk. Craig P., De Burca G. EU Law Text, Cases and materials. Oxford: Oxford press, 2nd Edn, 1998, p.979;

² Konkurences likums: LR likums, 6.panta pirmās daļas 4.punkts un 16.panta trešā daļa. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots 2016.gada 26.maijā];

³ Konkurences likums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots 2016.gada 26.maijā];

⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012.gada 10.februāra spriedums lietā Nr.SKA – 43/2012, 12.punkts;

⁵ Sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2013.gada 22.janvāra lēmums lietā Nr. SKA – 37/2013, 6.punkts. Pieejams: http://www.kp.gov.lv/files/pdf/82_2010_ilga_at.pdf [aplūkots 2017.gada 28.februārī]

izmantošanā KP praksē.⁶ Tajā pašā laikā EK Pamatnostādnēs ir minēts, ka tas nav domāts kā mehāniski ievērojams novērtējuma kritēriju saraksts, kas būtu jāievēro visos gadījumos. Turklāt to pielietojums KP nav līdz galam saprotama gan konkrētu kritēriju izmantošanas ziņā, gan arī to juridiskās dabas dēļ, jo EK pamatnostādnes ir paredzētas palīdzēt novērtēt EK ES mēroga apvienošanās lietas, nevis nacionālā mēroga lietas KP praksē.

Pēc autora domām, labāka izpratne par KP praksē pielietotajiem kritērijiem apvienošanās ietekmes uz konkurenci novērtējumā, ļautu ietaupīt laiku gan apvienošanās dalībniekiem, gan KP. Sevišķi tas atvieglotu apvienošanās ziņojuma sastādīšanu un tālāku diskusiju ar KP par apvienošanās problemātiskajiem aspektiem.

Ņemot vērā minēto, autors kā šī darba mērķi izvirza padziļinātas izpratnes radīšanu par apvienošanās ietekmes uz konkurenci novērtējuma kritērijiem Latvijas konkurences tiesībās. Attiecīgi darba mērķim autors izvirza sekojošus uzdevumus: 1) izvērtēt KL 16.panta trešās daļas pazīmes juridisko būtību; 2) identificēt un izvērtēt KP praksē izmantotos apvienošanās novērtējuma kritērijus un to pielietojumu.

Šajā darbā autors izmantos salīdzinošo, vēsturisko, sistemātisko un analītisko pētniecības metodi.

Darbs sastāv no 3 nodaļām un 39 apakšnodaļām. Pirmajā nodaļā tiek aplūkota apvienošanās vispārīgā izpratne, kas apskatāmās tēmas sarežģītības dēļ ir nepieciešama, lai spētu orientēties darba tālākajā daļā. Otrajā nodaļā tiek izvērtētas aizliedzamo apvienošanās trīs pamatpazīmes, kuras izriet no KL 16.panta trešās daļas. No šīm pamatpazīmēm izriet apvienošanās kritēriji, tādēļ to izvērtējums uzskatāms par pirmo soli padziļinātākas izpratnes radīšanā par apvienošanās novērtēšanas kritērijiem KP praksē. Trešajā nodaļā tiek identificēti, klasificēti un izvērtēti apvienošanās ietekmes uz konkurenci novērtējuma kritēriji, par pamatu izmantojot EK pamatnostādnes un KP praksi.

Šis darbs aprobežojas ar horizontālo apvienošanas izvērtējumu, jo šīs apvienošanās ir praksē visbiežāk sastopamas. Darbā netiks vērtētas vertikālās apvienošanās, KP prakse attiecībā uz saistošo noteikumu piemērošanu, kā arī citi jautājumi, kuri varētu būt saistīti ar apvienošanās novērtēšanu, taču to vērtēšana padarītu šo darbu pārāk plašu. Šādiem jautājumiem būtu nepieciešams atsevišķs pētījums. Autors ir izgājis pirmskvalifikācijas praksi KP padomē, tādēļ autors pamatojot atsevišķus secinājumus darbā atsauksies uz šo pieredzi un KP pārstāvju viedokli.

⁶ Pamatnostādnes par horizontālo apvienošanas novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par uzņēmumu koncentrāciju kontroli (2004/K 31/03). Pieejams: [ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205\(02\)-lv.doc](http://ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205(02)-lv.doc) [aplūkots 2016.gada 8.jūnijā]

1. APVIENOŠANOS VISPĀRĪGĀ IZPRATNE

1.1. Apvienošanās un to kontroles juridiskā būtība

1.1.1. Apvienošanās un to veidi

Šaurākā nozīmē varētu apgalvot, ka apvienošanās ir darbība, kuras rezultātā divi vai vairāki neatkarīgi uzņēmumi tiek apvienoti. Tas padara divus iepriekš savstarpēji konkurējošus tirgus dalībniekus par vienu neatkarīgu tirgus dalībnieku.⁷ KL nedefinē apvienošanos kā jēdzienu, bet 15.panta pirmā daļa nosaka tās veidus, kuri norāda uz plašāku apvienošanās jēdziena skatījumu. Tiesību norma paredz, ka apvienošanās starp neatkarīgiem tirgus dalībniekiem izpaužas četros veidos, kurus abstraktāk varētu iedalīt: 1) agrāk neatkarīgu tirgus dalībnieku saplūšana, 2) kontroles iegūšana citā tirgus dalībniekā vai vairākos tirgus dalībniekos un 3) aktīvu vai to izmantošanas tiesību iegūšanu, ja tas palielina ieguvēja tirgus daļu jebkurā konkrētajā tirgū.⁸ Kā redzams, pēc būtības izšķirošā nozīme ir tajā, ka iepriekš neatkarīgi tirgus dalībnieki tiek ilgstoši pakļauti vienai kontrolei, izveidojot vienotu lēmumu pieņemšanas struktūru.⁹ Tā var izpausties arī, iegūstot tādus cita tirgus dalībnieka aktīvus vai to izmantošanas tiesības, kas palielina ieguvēja tirgus daļu (piemēram, nomas tiesības).¹⁰

Apvienošanās parasti arī iedala tādās divās grupās kā horizontālās apvienošanās un vertikālās apvienošanās. Horizontālās apvienošanās ir apvienošanās starp tādiem tirgus dalībniekiem, kuri ir faktiskie vai potenciālie konkurenti konkrētā tirgū jeb kuri tirgus piegādes ķēdē darbojas vienā līmenī.¹¹ Piemēram, ikdienas patēriņa preču mazumtirdzniecības tirgus dalībnieki „MAXIMA Latvija” SIA un „RIMI Latvija” SIA. Savukārt vertikālās jeb nehorizontālās apvienošanās ir tādas apvienošanās, kurās apvienojas tirgus dalībnieki, kuri nav konkurenti konkrētajā tirgū jeb kuri darbojas dažādos piegādes ķēdes līmeņos vai dažādās

⁷ Sk. Jones A., Sufrin B. EC Competition Law - Text, Cases and Materials. Oxford: Oxford University press, 2nd Edn, 2004., p. 847.;

⁸ Sk. Komisijas konsolidētais jurisdikcijas paziņojums saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 139/2004 par kontroli pār uzņēmumu koncentrāciju, (2008/C 95/01), OV, 16.04.2008., 8.pārgrāfs. Pieejams: www.kp.gov.lv/documents/8f31b9e1ee553ab06b6734fc782750a0d343fbaa [aplūkots 2016.gada 5.jūnijā];

⁹ Sk. Whish R., Baile D. Competition Law. Competition Law. Oxford: Oxford University press, 7th Edn, 2012, p.810.; Jones A., Sufrin B. EC Competition Law - Text, Cases and Materials. Oxford: Oxford University press, 2nd Edn, 2004., p. 847.;

¹⁰ Sk., *piemēram*, KP 2017.gada 12.janvāra lēmums lietā Nr.KL\5-4\16\13: Par SIA “Plesko Real Estate” ziņojumu par nomas tiesību iegūšanu, 77.p. Pieejams: ww.kp.gov.lv/files/pdf/7VUAkv16Y2.pdf [aplūkots 2017.gada 19.februārī]

¹¹ Bailey D., Rose V. Bellamy and Child: European Union Law of Competition. Oxford: Oxford University press, 7th Edn, 2013, p.614.

piegādes ķēdēs.¹² Piemēram, AS „RĪGAS DZIRNAVNIKS” un AS „Hanzas maiznīca”. Kā jau minēts, darba ietvaros tiks apskatīta tikai horizontālās apvienošanās.

1.1.2. Kontrolējamās apvienošanās

Svarīgi atzīmēt, ka ne visas apvienošanās ir kontrolējamās, lai KP nevajadzētu pārbaudīt nenozīmīga apmēra apvienošanās, likumdevējs KL ir noteicis apvienošanās kontroles robežas, kas norāda uz ziņojuma iesniegšanas pienākumu.¹³

KL 15.panta otrā līdž otrā⁵ daļa nosaka apvienošanās ziņojuma iesniegšanas robežas un tā kārtību. KL 15.panta otrā daļa, kas nosaka, ka apvienošanās dalībniekiem ir pienākums iesniegt apvienošanās ziņojumu, ja to kopējais apgrozījums iepriekšējā finanšu gadā Latvijas teritorijā ir bijis ne mazāks par 30 miljoniem *euro* un vismaz diviem apvienošanās dalībniekiem tas ir bijis ne mazāks par 1,5 miljoniem *euro* katram. Savukārt KL 15.panta otrā¹ daļa paredz, ka apstākļos, kad abu apvienošanās dalībnieku kopējais apgrozījums pārsniedz 40% no konkrētā tirgus kopējā apgrozījuma un pastāv pamatotas aizdomas, ka var rasties, nostiprināties dominējošais stāvoklis vai būtiski samazināta konkurence konkrētajā tirgū, KP 12 mēnešu laikā no apvienošanās ir tiesības pieprasīt apvienošanās dalībniekiem iesniegt apvienošanas ziņojumu. Tātad apvienošanās, kuras kvalificējas pēc minētajiem kontroles kritērijiem, ir uzskatāmas par kontrolējamajām apvienošanās. Kontrolējamo apvienošanas atļauju nosaka KP (vai tiesa) ar savu lēmumu pēc to ietekmes uz konkurenci novērtējuma.

ES mēroga apvienošanās ir ar daudz augstākām robežām (apgrozījuma prasībām). Tās kritērijus nosaka ES Apvienošanās regula. Tās apvienošanās, kas kvalificējas pēc Apvienošanās regulas kontroles robežu kritērijiem ir uzskatāmas kā ES mēroga apvienošanās.¹⁴

1.1.3. Apvienošanas kontroles mērķis

No vienas puses kontrolējamās apvienošanās var uzlabot tirgus dalībnieka produktivitāti, uzlabot preces izplatīšanas efektivitāti, uzņēmuma vadības darba efektivitāti. Eiropas mēroga apvienošanās ceļ konkurētspēju pasaules tirgū, bet apvienošanās nacionālajā

¹² Turpat

¹³ Ziņojumu par tirgus dalībnieku apvienošanas sastādīšanas vadlīnijas: LR KP vadlīnijas. Pieejams: www.kp.gov.lv/documents/5b424d35173203d24c6ed5c5525470a6aa4ccc4 [aplūkots 2016.gada 10.jūnijā]

¹⁴ Apvienošanās regulas 1.panta 2.punkts

tirgū ceļ tirgus dalībnieka konkurētspēju Eiropas tirgū.¹⁵ No otras puses, apvienošanās var izraisīt arī būtiski negatīvas sekas. Piemēram, kā jau minēts, izplatītākās un konkurencei bīstamākās apvienošanās – horizontālās apvienošanās – var dod apvienotajam tirgus dalībniekam tādu stāvokli, ka tas spēj noteikt cenas un piedāvājumu tirgū gluži kā to dara vienīgais tirgus dalībnieks monopola tirgū, tādējādi negatīvi ietekmējot patērētāju labklājību vai apdraudot to.¹⁶ Šādā gadījumā būtu uzskatāms, ka konkurence ir negatīvi ietekmēta.

No Augstākās tiesas prakses izriet, ka saskaņā ar KL 2.pantu un 16.panta trešo daļu apvienošanās kontroles regulējuma pamat-mērķis ir izvērtēt tieši apvienošanas ietekmi uz brīvu, godīgu un vienlīdzīgu konkurenci.¹⁷ Respektīvi, apvienošanās kontroles mērķis ir novērst to, ka apvienošanās rezultātā tiek būtiski negatīvi ietekmēta konkurence. Ja šāda pret konkurenci vērsta ietekme pastāv, apvienošanās būtu jāaizliedz.

KP pēc apvienošanās izvērtējuma saskaņā ar KL 16.pantu var pieņemt vienu no trīs lēmumiem: 1) atļaut apvienošanas (bez saistošajiem noteikumiem); 2) atļaut apvienošanas ar saistošajiem noteikumiem; 3) aizliegt apvienošanas. KP ir uzskatāms par Administratīvo aktu Administratīvā procesa likuma izpratnē.

Apvienošanās kontroles mērķa izpratnei ir liela nozīme apvienošanās novērtējuma kritēriju izzināšanā. Tas sīkāk tiks apskatīt šī darba tālākajās nodaļās.

1.2. Apvienošanas novērtēšanā izmantojamie tiesību avoti

ES apvienošanās kontroles regulējums izriet no Līguma par ES darbību (turpmāk tekstā – „LESD”) 102.un 103.panta, kā arī ES Padomes regulas Nr. 139/2004 (turpmāk tekstā – „Apvienošanās regula”)¹⁸ Savukārt nacionālajā līmenī to regulē dalībvalstu nacionālie tiesību akti.¹⁹ Latvijas gadījumā tie ir KL un Ministru kabineta 2008.gada 29.septembra noteikumi Nr.800. (turpmāk – „MK noteikumi Nr.800”). Starp ES un nacionālo jurisdikciju pastāv nodalījums apvienošanās kontroles robežu noteikšanā kā tas jau tika minēts iepriekšējā apakšnodaļā. Šis nodalījums ļauj dalībvalstīm noteikt savas kontroles robežas apvienošanās

¹⁵ Sk. Craig P., De Burca G. EU Law Text, Cases and materials. Oxford: Oxford press, 2nd Edn, 1998, p.980.

¹⁶ Ibid.,p.979; Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012.gada 10.februāra spriedums lietā Nr.Nr.A42563607 SKA – 43/2012; Pāvila D., Jerņeva J. Tirgus dalībnieku apvienošanās kontrole Jurista Vārds, 2007.2.oktobris, nr.40 (493), 1.lpp;

¹⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2012.gada 10.februāra lēmums lietā Nr. SKA – 43/2012, p.12. Pieejams: <http://at.gov.lv> [aplūkots 2017.gada 28.februārī];

¹⁸ Līgums par Eiropas Savienības darbību. Pieejam: europa.eu/pol/pdf/consolidated-treaties_lv.pdf [aplūkots 2016.gada 30.maijā]; Padomes Regula (EK) Nr. 139/2004 (2004. gada 20. janvāris) par kontroli pār uzņēmumu koncentrāciju. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32004R0139> [aplūkots 2016.gada 30.maijā];

¹⁹ Jones A., Sufirin B. EU Competition Law: Text, Cases, and Materials. Oxford: Oxford University Press, 5th Edn, 2014, p.1168;

ziņojuma iesniegšanai un tās vērtēšanai lēmumā atļaut vai neatļaut konkrēto apvienošanu. Šajā ziņā ES tiesību aktu un prakses izmantošanu neuzliek par pienākumu nedz paši ES tiesību akti, nedz arī Latvijas nacionālie tiesību akti.²⁰ Tajā pašā laikā būtu diezgan stūrgalvīgi pie kontrolējamo apvienošanu novērtējuma izmantot pilnīgi citu pieeju un vispār neņemt vērā ES konkurences tiesību praksi, sevišķi ņemot vērā, ka tai ir bagātāka attīstības vēsture. Turklāt Latvijas konkurences tiesību izpratne un KL regulējums tika izstrādāts, ņemot vērā Eiropas tiesību sistēmu.²¹ KP bieži savā praksē atsaucas tieši uz EK pamatnostādņem vienlaicīgi ir arī savā praksē izmantojusi argumentu, ka KP nav pienākums vadīties pēc šīm EK pamatnostādņem. Tomēr no KP prakses izriet diezgan stabila ES konkurences tiesību avotu, sevišķi EK pamatnostādņu un EK prakses, izmantošana. Šī iemesla dēļ KP un Latvijas tiesu praksē EK un ES tiesas prakse ir ļoti nozīmīgs tiesību palīgavots. Tādēļ arī turpmākajā darba daļā šim avotam tiks veltīta attiecīga uzmanība. Tajā pašā laikā, ņemot vērā darba mērķi, autors šajā darbā centīsies maksimāli pieturēties pie Latvijas tiesību izpratnes un nepadarīt šo darbu par ES konkurences tiesību izpratnes meklējumiem.

1.3. Konkrētā tirgus noteikšana un tā nozīme apvienošanu novērtēšanā

1.3.1. Konkrētais tirgus

Konkrētais tirgus sastāv no konkrētā preces tirgus un konkrēta ģeogrāfiskā tirgus.²² Konkrēto preces tirgu veido preces, kuras ir savstarpēji aizstājamas ar konkrēto vērtējamo precī, ne tikai to īpašību ziņā, kuras ļauj apmierināt pircēju (patērētāju) vēlmes, bet arī konkurences apstākļu un pieprasījuma, piegādes struktūras ziņā.²³ Respektīvi, nosakot konkrētās preces tirgu, ir jāņem vērā preces aizstājamība, piemēram, vai zāles *Ibuprofen* 200 mg ir aizstājams ar *Ibuprofen* 400 mg. Tāpat ir jāņem vērā piegādes struktūra, piemēram, AS „Sentor Farm aptiekas” un AS „Recipe Plus” apvienošanās lietā KP noteica, ka zāļu vairumtirdzniecības tirgus iedalāms atsevišķos segmentos pēc to piegādes struktūras,

²⁰ Sk. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2014.gada 3.februāra spriedumu lietā Nr. A43009211SKA-3/2014, p.16.; Komisijas Paziņojums Padomei Ziņojums par Regulas Nr. 139/2004 darbību, p. 23-24. Pieejams: eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009DC0281&from=LV [aplūkots 2016.gada 6.jūnijā]; Komisijas konsolidētais juridiskais paziņojums saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 139/2004 par kontroli pār uzņēmumu koncentrāciju, (2008/C 95/01), OV, 16.04.2008. Pieejams: www.kp.gov.lv/documents/8f31b9e1ee553ab06b6734fc782750a0d343fbaa [aplūkots 2016.gada 5.jūnijā]

²¹ Lai droši varam iet uz Eiropas Savienības sarunām. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/index.php?menu=doc&id=54463> [aplūkots 2016.gada 8.jūnijā]

²² Sk. Vadlīnijas konkrētā tirgus noteikšanai un konkurences stāvokļa izvērtēšanai: LR KP vadlīnijas: Pieejams: www.kp.gov.lv/documents/9e0f6a9db07173c16427adb195d579f0ee5e15 [aplūkots 2016.gada 10.jūnijā]

²³ Bailey D., Rose V. Bellamy and Child: European Union Law of Competition. Oxford: Oxford University press, 7th Edn, 2013, p.242.

respektīvi, pārdošana vispārējā tipa aptiekām un zāļu realizācija ārstniecības iestādēm. Šāds iedalījums tika noteikts, jo katram segmentam atšķīrās piegādes noteikumi. Pirmajam segmentam zāles tika iepirktas uz centralizētā iepirkuma pamata, bet otram balstoties uz piederību vai saistību ar attiecīgo vairumtirgotāju, vai arī iesaistīšanās attiecīgajā mārketinga grupā un citiem mārketinga apsvērumiem.²⁴

Savukārt konkrēto ģeogrāfisku tirgu ES tiesa ir definējusi kā teritoriju, kurā visi saimnieciskās darbības subjekti ir līdzīgos konkurences apstākļos attiecībā uz attiecīgajām precēm. Ģeogrāfiskais tirgus identificē konkrēto teritoriju, kurā notiek konkrētās preces tirdzniecība.²⁵ Vienkāršāk to varētu nosaukt kā ģeogrāfisko teritoriju, kurā notiek konkrētās preces tirdzniecība. KP praksē izvērtē Latvijas teritorijas tirgu, kurš var būt arī vēl šaurāka ģeogrāfiska vienība, piemēram, Rīga vai pat atsevišķa tās daļa.²⁶ Piemēram, jau pieminētajā „Sentor Farm aptiekas” un AS „Recipe Plus” apvienošanās lietā KP secināja, ka attiecībā uz aptieku apvienošanās gadījumiem kā konkrētais ģeogrāfiskais tirgus nosakāms attiecīgi tās pilsētas teritorijā, kurā reģistrētas aptiekas. Attiecīgi KP kā zāļu mazumtirdzniecības (aptieku) tirgu noteica Rīgas, Dobeles, Talsu, Jēkabpils pilsētas teritoriju.²⁷

Konkrēta tirgus noteikšana padara skaidru aplūkojamā tirgus ainu, vai tas ir viens konkrēts tirgus, vai arī viens tirgus ar vairākiem segmentiem, vai arī tie ir vairāki atsevišķi konkrētie tirgi.²⁸

Kad konkrētais tirgus ir definēts, ir jānosaka ietekmētais konkrētais tirgus vai tirgi. Ietekmētais tirgus ir tas tirgus vai tā daļa, kur apvienošanās rezultātā augs apvienotā tirgus dalībnieka tirgus daļas, veidojot to līdz 15 % vai virs.²⁹ Ietekmētie konkrētie tirgi ir tie tirgi, kuros apvienošanās tiek novērtēta. Ja nav ietekmēto konkrēto tirgu, tad apvienošanās parasti netiek vērtēta padziļināti, jo tā nerada bažas par pret konkurenci vērstu ietekmi.

Piemēram, Konkrētā tirgus noteikšanā horizontālo apvienošanas gadījumā liela nozīme var būt konkrētā tirgus vertikālajai integrācijai, ja apvienošanās notiek starp vertikāli integrētiem tirgus dalībniekiem. Šādā gadījumā tā joprojām skaitās horizontālā apvienošanās,

²⁴ KP 2009. gada 23.janvāra lēmums lietā Nr.2754/08/06/21; KP 2009. gada 23.janvāra lēmums lietā Nr.2754/08/06/2: Par AS „Sentor Farm aptiekas” un AS „Recipe Plus” apvienošanas, 4.1.punkts. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/5jfX898dBg.pdf [aplūkots 2017.gada 17.marts];

²⁵ Eiropas Savienības tiesas 2009. gada 17. decembra spriedums lietā: T- 57/01 Solvay Sapre Eiropas Komisiju, ECR, p.249

²⁶ Turpat *Sk.* Vadlīnijas konkrētā tirgus noteikšanai un konkurences stāvokļa izvērtēšanai: LR KP vadlīnijas: Pieejams: www.kp.gov.lv/documents/9e0f6a9db07173c16427adbad195d579f0ee5e15 [aplūkots 2016.gada 10.jūnijā]

²⁷ KP 2009. gada 23.janvāra lēmums lietā Nr.2754/08/06/21; KP 2009. gada 23.janvāra lēmums lietā Nr.2754/08/06/2: Par AS „Sentor Farm aptiekas” un AS „Recipe Plus” apvienošanas, 4.punkts. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/5jfX898dBg.pdf [aplūkots 2017.gada 17.marts];

²⁸ Turpat

²⁹ Bailey D., Rose V. Bellamy and Child: European Union Law of Competition. Oxford: Oxford University press, 7th Edn, 2013, p.614.

jo apvienošanās rezultātā notiek horizontāla integrācija starp vienmērīgi vertikāli integrētiem apvienošanās dalībniekiem.³⁰ Tas nozīmē, ka šādā gadījumā vienas apvienošanās ietvaros konkrētie tirgi var atrasties dažādos ražošanas vai tirdzniecības posmos (piemēram, vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā). Piemēram, „A.C.B.” un AS „8 CBR” apvienošanās lieta, kurā abiem apvienošanās dalībniekiem piederēja asfaltbetona ražošanas rūpnīcas un karjeras, kas ir svarīgs nepieciešamais resurss ceļu būvē un atjaunošanā, tādēļ pie blakus ceļu būves un atjaunošanas tirgum tika noteikti arī asfaltbetona un karjeru resursu tirgi.³¹ Citos gadījumos vienas apvienošanās ietvaros KP var vērtēt gan horizontālos, gan vertikālos aspektus.³² Šī aspekta izpratnei būs nozīme 3.nodaļā, vērtējot KP praksi.

1.3.2. Konkrētā tirgus noteikšanas nozīme apvienošanās novērtēšanā

Ja apvienošanās sasniedz iepriekšējās nodaļas 1.1.2 apakšnodaļā apskatītās robežas, un/vai tās raksturs norāda uz ziņojuma sniegšanas nepieciešamību, pirmais solis apvienošanās ietekmes uz konkurenci novērtēšanai ir konkrētā tirgus noteikšana.³³ Šī daļa tiks apskatīta vispārīgi, izceļot tikai būtiskos aspektus konkrētā tirgus definēšanā, kam ir ļoti liela nozīme apvienošanās novērtēšanā.

ES konkurences tiesību vadošie eksperti *Bailey D.* un *Rose V.* tirgus definēšanai min trīs nozīmes. Pirmkārt, tas ir sākumpunkts jebkuras tirgus varas analīzei, jo tas ļauj identificēt preces un pakalpojumus, kuru pārdošana rada tiešu un tūlītēju ietekmi uz šo preču vai pakalpojumu piedāvātāju (tirgus dalībniekiem) uzvedību, neļaujot tiem darboties neatkarīgi no citiem tirgus dalībniekiem jeb efektīva konkurences spiediena. Otrkārt, izgaismo konkrēto vērtējamo tirgu (novelk tā robežas) un konkurentus tajā. Treškārt, tas kalpo kā atskaites punkts tirgus daļu aprēķināšanai, ko parasti izmanto kā rādītāju pirmajam iespaidam par tirgus varas sadalījumu konkrētajā tirgū.³⁴

Kā jau minēts konkrētā tirgus noteikšanai ir liela nozīme, jo tas kā tiek noteikts konkrētais tirgus, būtībā arī nosaka tālāk vērtējamo apvienošanās saturu un apjomu, tādēļ tā

³⁰Bergs I., Vītoļiņš A., Fortiņa V. Pētījums „Konkurences situācijas izpēte farmācijas tirgū, vertikālā un horizontālā integrācija, cenu veidošanas sistēma”. Rīga: KP pasūtītais pētījums, 2008, 26-27.lpp. Pieejams: www.kp.gov.lv/documents/fc6ebe0ee0ae8a25832a14b6be2f0f7ed32978b3 [aplūkots 2017.gada 15.februārī];

³¹ KP 2008.gada 2.jūnija lēmums lietā Nr.3217/08/10/2: Par AS „A.C.B.” un AS „8 CBR” apvienošanos. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/zzOXtMfE5C.pdf [aplūkots 2017.gada 20.marts];

³² . Pamatnostādnes par nehorizontālo apvienošanu novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par kontroli pār uzņēmumu koncentrāciju (2008/C 265/07), 7.punkts. Pieejams: [eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52008XC1018\(03\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52008XC1018(03)&from=EN) [aplūkots 2016.gada 7.jūnijā];

³³ Sk. Vadlīnijas konkrētā tirgus noteikšanai un konkurences stāvokļa izvērtēšanai: LR KP vadlīnijas: Pieejams: www.kp.gov.lv/documents/9e0f6a9db07173c16427adbad195d579f0ee5e15 [aplūkots 2016.gada 10.jūnijā]

³⁴ Bailey D., Rose V. Bellamy and Child: *European Union Law of Competition*. Oxford: Oxford University press, 7th Edn, 2013, p.225-226;

procesā ir jāpievērš liela rūpība, lai nepieļautu kļūdas. Kļūdu pieļaušana konkrētā tirgus noteikšanā var novest pie nepareiziem apvienošanās novērtēšanas rezultātiem, izvērtējot katru apvienošanās kritēriju pazīmes.

Šādas kļūdas var izpausties tirgus pārāk šaurā vai pārāk plašā definēšanā. Pārlietu šauras konkrēta tirgus definīcijas gadījumā var nonākt pie secinājuma, ka apvienošanās rezultāta tiek būtiski ietekmēta konkurence, kādā šaura konkrētā tirgus daļā. Šāds secinājums var novest pie tā, ka apvienošanās dalībniekiem nepamatoti tiek aizliegta apvienošanās vai uzlikti saistošie noteikumi. Šādu saistību uzlikšana no konkurences uzrauga puses paša var negatīvi ietekmēt konkurenci konkrētajā tirgū, tādējādi nonākot pretrunā ar konkurences uzraudzības mērķi. Savukārt, nepamatoti definējot to pārāk plaši, tas var novest pie pretēja efekta, kad konkurences uzraugs neuzliek apvienošanās dalībniekiem saistības, lai novērstu būtisku negatīvu ietekmi uz konkurenci, lai gan apvienošanās rezultātā tiek būtiski ietekmēta konkurence.³⁵

Šajā ziņā jau pieminētais ES konkurences tiesību eksperts profesors *D. G. Goyder* ir norādījis, ka apvienošanās dalībnieki parasti konkrēto tirgu cenšas definēt pēc iespējas plašāk, kamēr konkurences uzraugs (EK, KP) cenšas to definēt šaurāk, taču reizēm konkurences uzraugs piekrīt plašai tirgus definīcijai, ja nav acīmredzamu risku, ka apvienošanās var būtiski kaitēt konkurencei.³⁶ Šādu parādību varam konstatēt arī KP praksē, piemēram, VIG - AAS “Baltikums” apvienošanās gadījumā, kur KP piekrita plašai tirgus definīcijai (nedzīvības apdrošināšanas tirgus) un VIG - AAS „BTA Baltic Insurance Company” apvienošanās, kur KP nepiekrita tikpat plašai tirgus definīcijai un iedalīja to vairākos atsevišķos tirgos (OCTA, galvojumu apdrošināšana, ceļojumu apdrošināšana u.c.).³⁷ Arī EK praksē atrodami šādi gadījumi.³⁸

Tāpat kļūda pie konkrēta tirgus noteikšanas ir iespējama, nosakot konkrētas preces aizstājamību ar citām precēm. Ņemot, ka konkrētajā tirgū varbūt mazāk aizstājamas un vairāk aizstājamas preces, būtu rūpīgi jāizvērtē to aizstājamības līmenis.³⁹ To izvērtējot, var nonākt pie secinājuma, ka patiesībā tirgū ir daudz vairāk aizstājamo preču, lai gan pieejamā informācija par to sākotnēji neliecina kā, piemēram, jau pieminētajā “VIENNA INSURANCE

³⁵ Ibid, pp.227-228.

³⁶ Goyder D. G., Goyder J., Albors-Llorens A. Goyder's EC competition law. 5th ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, p.396.

³⁷ Par “VIENNA INSURANCE GROUP AG Wiener Versicherung Gruppe” un AAS “Baltikums” apvienošanās. Latvijas Republikas KP 2015.gada 8.aprīļa lēmums Nr.44. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/7njyBE7NQr.pdf [aplūkots 2016.gada 12.jūnijā]; Par “VIENNA INSURANCE GROUP AG Wiener Versicherung Gruppe” un AAS “BTA Baltic Insurance Company” apvienošanās [lēmums vēl nav publicēts].

³⁸ Sk., piemēram, Eiropas Komisijas 2011.gada 19.janvāra lēmums lietā: COMP/M.6053 CVC/Apollo/Brit Insurance, EC, p. 16; un Eiropas Komisijas 2006.gada 8.augusta lēmums lietā: COMP/M.4284 AXA/Winterthur, EC p. 9.; 1

³⁹ Ibid

GROUP AG Wiener Versicherung Gruppe” un AAS “BTA Baltic Insurance Company” apvienošanās lietā galvojumu apdrošināšanas tirgū.⁴⁰

Kļūdas koeficientu tirgus definēšanai palielina tirgus nepārredzamību, kas no vienas puses ir labi, jo mazina koordinēto ietekmi uz tirgu, tomēr tas arī nozīmē, ka precīza informācija par tirgus datiem īsti nav nekur pieejama. Piemēram, apdrošināšanas tirgū ar to nav problēmu, jo likums nosaka datu publiskumu, kuru ievākšanu un publiskošanu veic Finanšu Kapitāla un Tirgus Komisija (turpmāk tekstā – „FKTK”). Lai gan pat ar šo informāciju reizēm nepietiek, kā redzams no iepriekš pieminētā KP prakses piemēra. Taču nozarēs, kurās likums nepieprasa šādu datu ievākšanu, ir grūti iegūt precīzu informāciju sevišķi, lai iedalītu konkrētas preces tirgu šaurākos tirgos vai segmentos, jo, piemēram, gada pārskatos parasti ir tikai kopējais gada. Tajā pašā laikā apvienošanās dalībniekiem ir ne tikai visas tiesības, bet arī pienākums, atspēkot pazīmes, kas liecina par apvienošanās būtisku ietekmi uz konkurenci jeb tās būtisku samazinājumu.

Kā jau minēts, tirgus definēšanai ir ļoti liela ietekme uz apvienošanas ietekmes uz konkurenci novērtēšanai, jo tas nosaka lielumus, kuri tiek analizēti izmantojot attiecīgos kritērijus.

⁴⁰ Sk. KP 2016.gada 9.jūnija lēmums lietā Nr.KL\5-4\16\9: Par “VIENNA INSURANCE GROUP AG Wiener Versicherung Gruppe” un AAS “BTA Baltic Insurance Company” apvienošanos, p. 76-88;

2. APVIENOŠANĀS NOVĒRTĒJUMA TRĪS PAMATPAZĪMES

Apvienošanās novērtējuma kritēriji izriet no izpratnes par aizliedzamu apvienošanu, tādēļ pirmais tiešais solis šo kritēriju izpratnē ir izpratnes radīšana par izliedzamas apvienošanās pazīmēm.

KL 16.panta trešā daļa paredz, ka KP ar lēmumu aizliedz „(..) apvienošanu, kuras rezultātā rodas vai nostiprinās dominējošais stāvoklis vai var tikt būtiski samazināta konkurence jebkurā konkrētajā tirgū.”⁴¹ Savukārt Apvienošanās regulas 2.panta trešā daļa nosaka: „Koncentrāciju [(apvienošanu)], kas būtiski kaitē efektīvai konkurencei kopējā tirgū vai nozīmīgā tā daļā, jo īpaši dominējoša stāvokļa radīšanas vai stiprināšanas rezultātā, uzskata par neatbilstošu kopējam tirgum.”⁴² Kā redzams, nedaudz atšķiras vārdiskais formulējums. Apvienošanās regula kā pamatpazīmi uzsver būtisku kaitējumu konkurencei, tostarp dominējoša stāvokļa iegūšanas vai nostiprināšanās gadījumā.

Gramatiski interpretējot KL pieminēto tiesību normu, ir redzams, ka dominējošā stāvokļa iegūšana, nostiprināšana un būtiska konkurence samazināšanās, ir trīs alternatīvas tiesiskā sastāva pazīmes. Savukārt Apvienošanās regulā būtiskas ietekmes uz konkurenci pazīme ir tuvāka kumulatīvam raksturam ar pārējām divām pazīmēm jeb drīzāk šīs divas pazīmes jau sevī ietver pirmo pazīmi pašu par sevi.⁴³ Tas rada nelielu apmulsumu un liek domāt, ka saskaņā ar KL dominējošā stāvokļa iegūšana un nostiprināšana paša par sevi neietver būtiska konkurences samazinājuma pazīmi, jo katrai no tām ir alternatīvs raksturs. Šādu neizpratni varētu pastiprināt fakts, ka līdz 2004.gadam KL 16.panta otrās daļas (tagadējās trešās daļas) redakcija būtiska konkurences samazinājuma pazīmi paredzēja, nevis kā alternatīvu pazīmi, bet gan kumulatīvu pazīmi dominējošā stāvokļa iegūšanai un nostiprināšanai.⁴⁴ Tajā pašā laikā tas atšķīrās no Apvienošanās regulas regulējuma kumulatīvā izkārtojuma, padarot to salīdzinājumā nepilnīgu. Šī iemesla dēļ 2004.gadā tā tika grozīta uz pašreizējo redakciju. Lai labāk izprastu šo būtisko aspektu ir jāizprot KL 16.panta otrās daļas trīs tiesību normas pazīmes.

Visas trīs pazīmes, pēc autora domām, uzskatāmas par nenoteiktajiem tiesību jēdzieniem, jo to gramatiskais formulējums pats par sevi nedod pietiekamu skaidrību, ko tad

⁴¹ Konkurences likums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots 2017.gada 26.februāris]

⁴² Padomes Regula (EK) Nr. 139/2004: Par kontroli pār uzņēmumu koncentrāciju (EK Apvienošanās regula). Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu> [aplūkots 2017.gada 23.februārī]; Eiropas Savienības (bij. Kopienu) 3 tiesas 1973. gada 21. februāra spriedums lietā: C-6/72 Europemballage Corporation and Continental Can Company v Commission, ECR.

⁴³ Sk. Neimanis J. Ievads tiesībās. Rīga: [aut. izd.], 2004, 51.lpp.

⁴⁴ Tā laika redakcijā pazīme bija nosaukta: „ievērojami kavēt, ierobežot vai deformēt konkurenci”;

īsti šīs pazīmes nozīmē un būtībā pie katras apvienošanās KP tās jāizpilda ar saturu.⁴⁵ Tas izriet arī no tā, ka KP apvienošanās novērtēšanā izmanto novērtējuma brīvību.⁴⁶

Šo trīs pazīmju un to savstarpējo attiecību izpratnes nolūkā tālāk katra no tām tiks apskatīta atsevišķi. Autora ieskatā trešā tiesību normas pazīme „būtisks konkurences samazinājums” ir galvenā pazīme pieminētajā tiesību normā, tādēļ tā tiks apskatīta kā pirmā.

2.1. Būtisks konkurences samazinājums

Kā jau minēts, Apvienošanās regulā šī pazīme tiek saukta kā „būtisks kaitējums efektīvai konkurencei”. Būtiskākā pirmsšķietamā atšķirība ir starp vārdiem „samazinājums” un „kaitējums” jeb angļu valodā „*impediment*”. Skaidrojošajā vārdnīcā vārds „samazināt” tiek skaidrots kā „Panākt, būt par cēloni, ka kaut kas (piemēram, parādība, norise, to īpašības) kļūst, parasti ievērojami, vājāks.”⁴⁷ Savukārt vārds „kaitēt” kā „Ar savu (parasti neapzinātu) rīcību, izturēšanos izraisīt ko nevēlamu, nodarīt ļaunumu (kam).”⁴⁸ Tajā pašā laikā jāvērs uzmanība, ka Apvienošanās regulas angļu valodas versijā tiek lietots vārds „*impede*”, kuru pareizāk būtu tulkot kā „kavēt” vai „traucēt”.⁴⁹ Attiecīgi jāuzdod jautājums, ja konkurence kā parādība ir dinamisks lielums, vai konkurences kavēšana noved pie tās samazināšanās? Pēc autora domām, nepārprotami, jā, jo, nedodot konkurencei attīstīt tās potenciālu, notiek tās samazinājums par šo kavēto attīstības daļu. Tātad būtībā šī pazīme Apvienošanās regulā un KL ir ar vienādu nozīmi. Pieņēmumus par atšķirību rada tikai tulkojums.

Pieminētie ES konkurences tiesību eksperti *Bailey D.* un *Rose V.* skaidro, ka būtiska efektīvas konkurences kavēšanas pazīmei nav līdzvērtīgas pazīmes dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas regulējumā, jo dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas regulējuma mērķis ir, nevis aizliegt dominējošā stāvokļa iegūšanu vai nostiprināšanu, bet gan tā izmantošanu. Tas vērsts uz tirgus dalībnieka uzvedības regulējumu. Savukārt apvienošanās regulējuma mērķis ir kontrolēt tirgus struktūru. Respektīvi, tās mērķis ir novērst, ka tirgus dalībnieki izmanto apvienošanās kā līdzekli tādas tirgus varas iegūšanā, tostarp, bet ne tikai, dominējošā stāvokļa iegūšanas vai nostiprināšanas gadījumā, kas varētu būtiski kavēt efektīvu

⁴⁵ Sk. Levits E. Ģenerālklauzulas un iestādes (tiesas) rīcības brīvība. Likums un Tiesības, 2003, 5.sēj., Nr.6, 162. – 169.lpp; Neimanis J. Ievads tiesībās. Rīga: [aut. izd.], 2004, 70-71.lpp;

⁴⁶ Sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2013.gada 22.janvāra lēmums lietā Nr. SKA – 37/2013, 6.punkts. Pieejams: http://www.kp.gov.lv/files/pdf/82_2010_ilga_at.pdf [aplūkots 2017.gada 28.februārī];

⁴⁷ Vārda „samazināt” skaidrojums. Pieejams: www.tezaurs.lv [aplūkots 2017.gada 10.martā];

⁴⁸ Turpat, vārda „kaitēt” skaidrojums;

⁴⁹ Vārda "impede" tulkojums. Pieejams: <https://translate.tilde.com/lv/> [aplūkots 2017.gada 10.martā]; Definition of "impediment". Pieejams: <https://en.oxforddictionaries.com> [aplūkots 2017.gada 10.martā]; Definition of "impediment". Pieejams: <http://dictionary.cambridge.org> [aplūkots 2017.gada 10.martā];

konkurenci, piemēram, ceļot cenas vai ierobežojot patērētāju izvēli.⁵⁰ Tātad, Apvienošanās regulā pazīme „būtiska efektīvas konkurences kavēšana” (būtisks konkurences samazinājums) ir kā pamatpazīme. Tā ir daudz plašāks jēdziens nekā dominējošā stāvokļa iegūšana un nostiprināšana. Iemesls, kādēļ tā noteikta atsevišķi ir, lai iekļautu arī tos gadījumus, kad netiek iegūts vai nostiprināts dominējošais stāvoklis, bet ietekme joprojām ir tāda pati – apvienošanās rezultātā tiek iegūta tāda tirgus vara, kas būtiski kavē efektīvu konkurenci konkrētajā tirgū. Minēto varētu precizēt ar skaidrojumu, ka dominējošā stāvokļa iegūšana un nostiprināšana apvienošanās ceļā būtu jāskata kā darbība, savukārt būtiska efektīvas konkurences kavēšana kā tā seku jēdziens, kas ietver arī citas darbības, kuru uzskaitījums ir atstāts atvērts.

Lai labāk saprastu šo pazīmi, būtu jāsaprot, ko tā īsti nozīmē pēc būtības. Būtisks konkurences samazinājums rodas, kad apvienošanās rezultātā tiek likvidēti vai būtiski samazināti konkrētajā tirgū pastāvošie konkurenci veicinošie ierobežojumi (*competitive constraints*). Latviešu valodā parasti šo jēdzienu nepareizi iztulko uz „konkurences ierobežojums”, piemēram, EK pamatnostādņu latviešu valodas tulkojumā, vai „konkurences spiediens”. Pirmais ir ne tikai neveiksmīgs tulkojums, bet arī neloģisks, jo liek domāt, ka šie ierobežojumi ir kaut kas, kas ierobežo konkurenci, lai gan ir tieši pretēji – tie to veicina. Otrais lietojums arī nav pareizs, jo šo ierobežojumu efektīva pastāvēšana rada konkurences spiedienu. Tātad šie ierobežojumi ir cēlonis konkurences spiedienam kā to sekām. Tādēļ autors uzskata, ka veiksmīgāks tulkojums un attiecīgi jēdziena lietojums latviešu valodā būtu „konkurenci veicinoši ierobežojumi”. Tiesību doktrīnā minēts, ka pastāv trīs konkurenci veicinoši ierobežojumi, kuri ierobežo tirgus dalībniekus konkrētā tirgū: pieprasījuma aizstājamība, piedāvājuma aizstājamība un potenciālā konkurence.

Pieprasījuma aizstājamība nozīmē pircēju spēju un vēlmi konkrētās viena piegādātāja preces cenas kāpuma gadījumā pārorientēties uz citiem piegādātājiem. Šis ierobežojums tiek uzskatīts par vienu no svarīgākajiem ierobežojumiem, jo disciplinē piegādātājus (tirgus dalībniekus) tirgū nepaaugstināt cenas. Piedāvājuma aizstājamība nozīmē to piegādātāju, kas konkrētajā tirgū vēl nepiedāvā konkrēto preci, spēju un vēlmi to sākt piedāvāt, ja piegādātājs, kas pašreiz piedāvā konkrēto preci izlemj paaugstināt preces cenu. Savukārt potenciālā konkurence nozīmē tos piegādātājus, kuri vel nedarbojas konkrētajā tirgū, bet kuriem ir spēja

⁵⁰ Bailey D., Rose V. Bellamy and Child: European Union Law of Competition. Oxford: Oxford University Press, 4th Edn, 1993, pp.336-337.; Röller L.H., Mano M. The Impact of the New Substantive Test in European Merger Control. Pieejams: ec.europa.eu/dgs/competition/economist/new_substantive_test.pdf [aplūkots 2017.gada3.martā]

tajā ienākt ātri un bez lielām izmaksām.⁵¹ Šo trīs ierobežojumu efektīva pastāvēšana konkrētajā tirgū nodrošina konkurences spiediena balansu tajā, kas savukārt uztur efektīvu konkurenci. Jebkura no šiem trīs konkurenci veicinošajiem ierobežojumiem likvidēšana vai būtiska samazināšana nozīmētu būtisku konkurences samazinājumu konkrētajā tirgū.

Varētu, jau apgalvot, ka Latvijas likumdevējs, pieņemot pašreizējo likuma redakciju, ir vēlējis, lai regulējums atšķirtos no ES regulējuma. Tomēr atšķirības KL 16.panta trešās daļas redakcijās nāk no fakta, ka 2004.gadā Latvija iestājās ES, kas pieprasīja nepieciešamību zināmā mēra saskaņot nacionālo normatīvo regulējumu ar ES normatīvo regulējumu. Turklāt attiecīgā tiesību normas redakcija līdz 2004.gadam bija novecojusi, jo pēc savas gramatiskās jēgas neparedzēja aizliegt apvienošanās, kuru rezultāta neveidojās nedz dominējošais stāvoklis, nedz tas nostiprinājās, taču tas varēja būtiski samazināt konkurenci konkrētajā tirgū.⁵² Vecā KL redakcija bija atbilstoši saskaņota ar Apvienošanās regulas iepriekšējo redakciju, kurā bija šāds pats regulējums, taču to pamainīja, ņemot vērā ES tiesu prakses jaunākās atziņas un attiecīgi arī jaunās regulas redakciju.⁵³ Turklāt likumprojekta grozījumu anotācijā norādīts, ka izmaiņas attiecīgajā pantā bija tieši, lai saskaņotu nacionālo regulējumu ar Apvienošanās regulas regulējumu.⁵⁴

Tātad tas, ka visas trīs pazīmes izkārtotas alternatīvā kārtībā, nemaina tiesību normas mērķi, kas šajā gadījumā būtu aizliegt apvienošanās, ja apvienošanās rezultātā tirgus dalībnieks vai dalībnieki iegūst tādu tirgus varu, kas noved pie būtiska konkurences samazinājuma. KL trešā pazīme kā atsevišķa alternatīva pazīme tiek izdalīta, lai nosegtu gadījumus, kuros netiek nedz iegūts, nedz nostiprināts dominējošais stāvoklis, taču apvienošanās rezultātā tik un tā tiek iegūta tāda tirgus vara, kas noved pie būtiska konkurences samazinājuma.

Jāatzīst gan, ka šīs pazīmes lietojums Latvijas konkurences tiesību praksē ir ticis lietots un tiek lietots dažādās formās bez noteiktas konsekvences, piemēram, „negatīva ietekme uz konkurenci”⁵⁵, „traucējums efektīvai konkurencei”⁵⁶, „būtiska ietekme uz brīvu, godīgu un

⁵¹ Bailey D., Rose V. Bellamy and Child: European Union Law of Competition. Oxford: Oxford University press, 7th Edn, 2013, pp.234-235.

⁵² 22.04.2004. Grozījumi Konkurences likumā: LR likums. Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 29.februārī]

⁵³ Röller L.H. Manoec M. The Impact of the New Substantive Test in European Merger Control. EC: 2006, p.3. Pieejams: europa.eu/dgs/competition/economist/new_substantive_test.pdf [aplūkots 2017.gada 14.martā]

⁵⁴ Likumprojekta “Grozījumi Konkurences likumā” anotācija. 2.sadaļas 6.punkts Pieejams: www.saeima.lv/bi8/lasa?dd=LP0735_0 [aplūkots 2017.gada 29.februārī]

⁵⁵ KP 2015.gada 25.septembra lēmums lietā Nr. 1056/15/7.2.2./5: Par Meridian Capital CIS Fund apvienošanās ar SIA „Rīgas piensaimnieks”. Pieejams: <http://www.kp.gov.lv/files/pdf/XL9PX1UpYg.pdf> [aplūkots 2017.gada 19.februārī]; Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2013.gada 22.janvāra lēmums lietā Nr. SKA – 37/2013. Pieejams: http://www.kp.gov.lv/files/pdf/82_2010_ilga_at.pdf [aplūkots 2017.gada 28.februārī];

vienlīdzīgu konkurenci”⁵⁷ u.c. Konsekvences nolūkos autors turpmākā darba daļā centīsies lietot jēdzienu „būtisks konkurences samazinājums”. Tomēr, ņemot vērā Augstākā tiesas prakses atziņās, autors pie pašu apvienošanās kritēriju detalizētāka apskata lietos arī jēdzienu „pret konkurenci vērsta ietekme”, kas uzskatāms par apskatāmās pazīmes sinonīmu.⁵⁸

Neatkarīgi no vārdu lietojuma šīs pazīmes apzīmēšanai tā ir uzskatāma par aizliedzamas apvienošanās galveno pazīmi KL 16.panta otrās daļas izpratnē. Tam ir liela nozīme, pie apvienošanās novērtējuma pēc apvienošanās kritērijiem, jo apvienošanās izvērtējumam pēc šiem kritērijiem ir jānonāk pie viena no diviem secinājumiem: apvienošanās būtiski samazinās konkurenci konkrētajā tirgū vai apvienošanās būtiski nesamazinās konkurenci konkrētajā tirgū.

2.1.1. SIEC tests

Lai padziļinātāk izprastu KL tiesību normas tiesisko pazīmi „būtiska ietekme uz konkurenci”, svarīgi ir saprast arī notikušās pārmaiņas ES konkurences tiesību pieejā.

Jau iepriekš tika pieminēts, ka 2004.gadā ES aizstāja veco Apvienošanās regulu ar jauno. Tika mainīts arī šīs regulas aizliegto apvienošanās pazīmju formulējums no „dominējošā stāvokļa iegūšanas vai nostiprināšanas gadījumā, kuras rezultātā var tikt būtisks kavēta efektīva konkurence” uz jau iepriekš citēto. Tam par pamatu ir konkurences tiesību pieejas maiņa, kuras pamatā ir uzskats, ka dominējošā stāvokļa iegūšana vai nostiprināšana paša par sevi ir pietiekoša, lai aizliegtu apvienošanās, jo tā atstāj negatīvu ietekmi uz tirgus struktūru, to būtiski izmainot, respektīvi, būtiski samazinot konkurenci konkrētajā tirgū.⁵⁹

SIEC (*Significant Impediment on Effective Competition*) tests aizvieto iepriekšējo dominējošā stāvokļa testu (*dominance test*). Tiek uzskatīts, ka saskaņā ar iepriekšējo testu nepietika tikai ar dominējošā stāvokļa iegūšanas vai nostiprināšanas konstatēšanu, bet bija jāpierāda arī, ka attiecīgā apvienošanās būtiski kavē efektīvu konkurenci. Tajā pašā laikā jau pastāvēja arī ES tiesu prakse, kura noteica pretējo. Tāpat tika uzskatīts, ka veco tests

⁵⁶ KP 2016.gada 9.jūnija lēmums lietā Nr.KL\5-4\16\9: Par “VIENNA INSURANCE GROUP AG Wiener Versicherung Gruppe” un AAS “BTA Baltic Insurance Company” apvienošanās. Pieejams: <http://www.kp.gov.lv/files/pdf/j6JdsfJEVv.pdf> [aplūkots 2017.gada 19.februārī];

⁵⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2012.gada 10.februāra lēmums lietā Nr. SKA – 43/2012, p.11. Pieejams: <http://at.gov.lv> [aplūkots 2017.gada 28.februārī]

⁵⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2012.gada 10.februāra lēmums lietā Nr. SKA – 43/2012, p.12. Pieejams: <http://at.gov.lv> [aplūkots 2017.gada 28.februārī]

⁵⁹Sk. Rölller L.H. Manoec M. The Impact of the New Substantive Test in European Merger Control. EC: 2006, p.3. Pieejams: europa.eu/dgs/competition/economist/new_substantive_test.pdf [aplūkots 2017.gada 14.martā]; Bailey D., Rose V. Bellamy and Child: European Union Law of Competition. Oxford: Oxford University press, 7th Edn, 2013, pp.617-618

neparedzēja iespēju aizliegt tādas apvienošanās, kuras, kā jau minēts, nedz radīja, nedz nostiprināja dominējošo stāvokli, bet kuru rezultātā tika būtiski kavēta efektīva konkurence.⁶⁰

Līdz ar to redzams, ka arī KL grozījumi bija ar mērķi pielāgoties jaunajam testam un iepriekš izdarītie secinājumi par tiesību normas pazīmi „būtiski samazināta konkurence” ir pareizi.

2.2. Dominējošā stāvokļa iegūšana un nostiprināšana

Dominējošā stāvokļa iegūšana un nostiprināšana ir atšķirīgas pazīmes minētās tiesību normas ietvaros. Tajā pašā laikā abas pazīmes vieno dominējošā stāvokļa pazīme paša par sevi. Tātad abos gadījumos vispirms ir jākonstatē dominējošais stāvoklis prognozētajā pēc-apvienošanās konkrētā tirgus stāvoklī. Šī iemesla dēļ ir svarīgi iegūt KL dominējošā stāvokļa izpratni, kas ir ļoti nozīmīga, ņemot vērā, ka lielākā daļa apvienošanās, kas raisa bažas konkurencei, ir tieši dominējošā stāvokļa iegūšanas vai nostiprināšanas gadījumi.⁶¹

Augstākās tiesas praksē ir nostiprināta atziņa, ka izšķirošā pazīme KL 1.panta 1.punktā minētajai dominējošā stāvokļa definīcijā ir noteikta tirgus dalībniekam piemītošā tirgus vara.⁶² Saskaņā ar šo KL tiesību normu dominējošais stāvoklis ir tāda tirgus dalībnieka vara, kas spēj ievērojami kavēt, ierobežot vai deformēt efektīvu konkurenci. Viena tirgus dalībnieka dominējošais stāvoklis izpaužas spējā nodrošināt tam iespēju darboties lielā mērā neatkarīgi no saviem konkurentiem, pircējiem un patērētājiem.⁶³ Savukārt kolektīvais dominējošais stāvoklis izpaužas oligopolistiskā tirgū, kad tirgus dalībnieki bez vienošanās koordinē viens otra uzvedību, pamatojoties uz visu oligopolistisko tirgus dalībnieku sapratnes, ka konkurēšana ar citiem oligopolistiskajiem konkurentiem konkrētajā tirgū var nest zaudējumus pašam.⁶⁴ Arī kolektīvā dominējošā stāvokļa izpausme ir tāda paša kā viena tirgus dalībnieka dominējošajā stāvoklī, atšķirība ir tikai tajā, ka šo varu kopīgi realizē, nevis viens, bet daži tirgus dalībnieki, kam pieder lielākā daļa no tirgus daļām.

⁶⁰Turpat

⁶¹ Sk. Pamatnostādnes par horizontālo apvienošanās novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par uzņēmumu koncentrāciju kontroli (2004/K 31/03), p.1-7. Pieejams: [ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205\(02\)-lv.doc](http://ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205(02)-lv.doc) [aplūkots 2016.gada 8.jūnijā]

⁶² Latvijas Republikas Administratīvā apgabaltiesas 2012.gada 16.februāra spriedums lietā A43004011, p.13. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/120558.pdf> [aplūkots 2017.gada 25.februārī]; Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2013.gada 22.janvāra lēmums lietā Nr. SKA – 37/2013. Pieejams: http://www.kp.gov.lv/files/pdf/82_2010_ilga_at.pdf [aplūkots 2017.gada 28.februārī]

⁶³ Pamatnostādnes par horizontālo apvienošanās novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par uzņēmumu koncentrāciju kontroli (2004/K 31/03). Pieejams: [ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205\(02\)-lv.doc](http://ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205(02)-lv.doc) [aplūkots 2016.gada 8.jūnijā]; Eiropas Savienības tiesas (Kopienas tiesas) 1999. gada 25. marta spriedums lietā: T- 102/96 Gencor pret Komisiju, ECR, 200.punkts;

⁶⁴ Donoghue R. O., Padilla J. The Law and Economics of Article 102 TFEU. Oxford and Portland, Oregon: 2006, HART Publishing, 2nd Edn, 2013pp.174-175.

Kā jau minēts, dominējošā stāvokļa iegūšana vai nostiprināšana var izmainīt tirgus struktūru tādējādi, ka rezultātā tiek likvidēts vai būtiski samazināts, kāds no konkurenci veicinošajiem ierobežojumiem. Tātad tas var būtiski samazināt konkurenci jebkurā konkrētajā tirgū. Likumdevējs, aizliedzot dominējošā stāvokļa iegūšanu vai nostiprināšanu apvienošanās ceļā, ir noteicis aizliegumu šādām strukturālām tirgus izmaiņām, jo dominējošajam stāvoklim piemītošā tirgus vara sevī ietver pārāk lielu risku, kas ļauj pieņemt, ka tā iegūšana vai nostiprināšana pati par sevi būtiski samazinās konkurenci jebkurā no konkrētajiem tirgiem.

Saskaņā ar Augstākās tiesas prakses atziņām „[d]ominējošais stāvoklis rodas, ja apvienošanās iesaistītie tirgus dalībnieki konkrētajā tirgū iegūst dominējošo stāvokli, kurš pirms tam nepastāvēja. Turpretim dominējošais stāvoklis nostiprinās, ja tirgus dalībnieka jau pastāvošs dominējošais stāvoklis tiek vēl vairāk nodrošināts vai uzlabots”⁶⁵ Augstākā tiesa dominējošā stāvokļa uzlabošanu skaidro kā tirgus daļas pieaugumu apvienošanās rezultātā gadījumos, kad tas jau atrodas dominējošā stāvoklī. Savukārt tirgus dalībnieka dominējošais stāvoklis labāk tiek nodrošināts gadījumos, kad apvienošanās rezultātā paaugstinās tirgus barjeras.⁶⁶

Kā jau minēts, šīs divas pazīmes ir tikai KL pazīmes „būtisks konkurences samazinājums” izpausmes. Visas trīs pazīmes principā ir nenoteiktie tiesību jēdzieni, jo no tām tieši nav skaidrs, kādas apvienošanās tieši ir aizliedzamas – pēc kā apvienošanās jāvērtē, lai konstatētu šīs pazīmes. Tādēļ autors tālākā darba daļā centīsies identificēt un izvērtēt, kādus kritērijus KP savā praksē izmanto, lai izvērtētu trīs apskatīto KL pazīmju pastāvēšanu pie apvienošanās novērtējuma.

⁶⁵Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2012.gada 10.februāra lēmums lietā Nr. SKA – 43/2012, p.11. Pieejams: <http://at.gov.lv> [aplūkots 2017.gada 28.februārī];

⁶⁶Turpat;

3. APVIENOŠANOS NOVĒRTĒJUMA KRITĒRIJU IZVĒRTĒJUMS

3.1. Ietekmes uz konkurenci novērtējuma kritēriju identificēšana un to klasificēšana

Kā jau minēts, KL nepaskaidro sīkāk, ko īsti 16.panta trešās daļas trīs pazīmes un kā tās novērtēt. MK noteikumi Nr.800 IV nodaļa paredz detalizētāku ieskatu apvienošanās izvērtējumā, atspoguļojot apstākļus, kurus „*var*” ņemt vērā izvērtējot konkrētu gadījumu. Piemēram, 37.punkts nosaka piecus apstākļus, kurus var ņemt vērā: 1) konkrētā tirgus struktūru, tā dalībnieku radīto konkurenci un nepieciešamību saglabāt un attīstīt konkurenci Latvijā; 2) ar apvienošanos saistītos ierobežojumus (veidi, termiņi); 3) tirgus dalībnieku stāvokli tirgū, piegādātāju un patērētāju pieejamību alternatīviem tirgiem; konkrētu preču pieprasījuma un piedāvājuma tendences; starpnieku un patērētāju intereses; tehnisko un ekonomisko attīstību un iespējamo šķēršļu konkurencei; 4) tirgus dalībnieku stāvokli starptautiskajā tirgū un preču eksporta iespējas; 5) patērētāju un sabiedrības iespējamo sociālo vai ekonomisko guvumu.⁶⁷ Kā redzams, šie apstākļi norāda uz trīs konkurenci veicinošo ierobežojumu vērtēšanu.

Tomēr kopumā no tiem vien nav pilnvērtīgi saprotams, kādā kārtībā un kādā mērā tie ir vērtējami. Kā saprotams, tas ir tikai elementu uzskaitījums, kas varētu būt nozīmīgs pie apvienošanās novērtējuma, lai dotu vispārīgu priekšstatu, kādi apstākļi ir vērtējami. Nav arī konstatējams, ka KP savā praksē izmantotu šīs MK noteikumu Nr.800 tiesību normas. Tā vietā KP savā praksē apvienošanās novērtējumā pamatojumā patstāvīgi izmanto EK pamatnostādnes, kā arī ar EK apvienošanās lēmumus un ES tiesas spriedumus, kur atrodams daudz izsmeļošāks novērtēšanas kritēriju uzskaitījums un to izmantošanas kārtība. Kā apskatīts iepriekš, šie avoti KP praksē ieņem centrālo lomu (kā palīgavoti), neatkarīgi no tā, ka tie nav saistoši.

Tajā pašā laikā, kā izriet no EK pamatnostādņu 13.punkta, tajā sniegtie kritēriji nav uzskatāmi par tādiem, kas būtu mehāniski izmantojami katrā apvienošanās gadījumā. Kā Augstākā tiesa ir atzinusi, apvienošanās ietekmes uz konkurenci novērtējums būtībā ir nākotnes prognoze un tās veidošanas faktori ir ekonomiska rakstura.⁶⁸ Respektīvi, tie raksturo galvenās pazīmes konkrētajā tirgū, kuru analīze ļautu izdarīt ticamu prognozi par to cik lielā mērā apvienošanās ietekmēs efektīvu konkurenci tajā.

⁶⁷ Ministru kabineta 2008.gada 29.septembra noteikumi Nr.800. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots 2016.gada 30.maijā];

⁶⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012.gada 10.februāra spriedums lietā Nr.SKA – 43/2012, 12.punkts;

Šeit gan jāatceras, ka šī darba mērķis ir identificēt un izvērtēt apvienošanās novērtējuma kritērijus tieši Latvijas konkurences tiesībās un praksē. Tādēļ apvienošanās novērtējuma kritēriji būtu jācenšas identificēt tieši KP un Latvijas tiesu praksē. Tajā pašā laikā ir jāņem vērā daži būtiski apstākļi. Pirmkārt, Latvijas konkurences tiesību normatīvajos aktos un tiesību doktrīnā nav atrodami apvienošanās novērtējuma kritēriju skaidrojumi. Savukārt KP nav izteiktas konsekvences apvienošanās novērtēšanas pieejās dažādos gadījumos, no kuras varētu izveidot saprotamu kritēriju struktūru. Otrkārt, Latvijas konkurences tiesību pieeja un prakse ir cieši saistīta ar ES konkurences tiesību pieeju un praksi. Sevišķi tas attiecas uz EK pamatnostādņu lielo lomu KP praksē. Tātad pastāvot šiem diviem apstākļiem, būtu tikai prātīgi izmantot EK pamatnostādnes un EK praksi kā ietvaru, lai strukturāli izvērtētu apvienošanās kritērijus KP praksē.

3.1.1. EK pamatnostādnes kā apvienošanās novērtējuma mēraukla

EK Pamatnostādnes apvienošanās ietekmei uz konkurenci nosaka sekojošus kritērijus: 1) tirgus daļa un koncentrācijas robežas; 2) nekoordinētā ietekme uz konkurenci; 3) koordinētā ietekme uz konkurenci; 4) apvienošanās ar potenciālo konkurentu; 5) apvienošanās, kas rada vai nostiprina pirktspēju iepriekšējā posma tirgos; 6) kompensējoša pirktspēja; 7) iekļūšana tirgū; 8) efektivitāte; 9) bankrotējošais uzņēmums.⁶⁹ Kā redzams, pēc būtības tie ir tie paši kritēriji, kas pieminēti MK noteikumu Nr.800 37.pantā. Tiesa gan, ka EK Pamatnostādnes tie ir formulēti un definēti daudz izvērstāk.

Minētie kritēriji ir ar kvantitatīvu un kvalitatīvu raksturu. Pirmo no minētajiem kritērijiem varētu kvalificēt kā kvantitatīvu kritēriju ar tādu pašu nosaukumu „tirgus daļas un koncentrācijas robežas”, savukārt pārējos kā kvalitatīvos kritērijus. Kvalitatīvos kritērijus varētu iedalīt divās grupās – otro līdz piekto kritēriju varētu iekļaut zem grupas „pret konkurenci vērstas ietekmes”, savukārt kritērijus no sestā līdz devītajam zem grupas „ietekmes uz konkurenci kompensējošie faktori”.

Kvantitatīvie kritēriji dod pirmo iespaidu par tirgus struktūru un apvienošanās ietekmi uz konkurenci. Pret konkurenci vērstas ietekmes kritēriji sevī ietver kaitējuma teoriju (*theories of harm*) pārbaudi, ko savā praksē izmanto EK, lai strukturāli novērtētu apvienošanās koncentrācijas ietekmi uz konkurenci.⁷⁰ Savukārt ietekmes uz konkurenci

⁶⁹Turpat;

⁷⁰ Bailey D., Rose V. Bellamy and Child: European Union Law of Competition. Oxford: Oxford University press, 7th Edn, 2013, pp.622-623;

kompensējošie faktori norāda uz apstākļiem, kuriem pastāvot, var tikt novērsta būtiska ietekme uz konkurenci par spīti tam, ka tā ir tikusi konstatēta, izvērtējot otro kritēriju.

Visi trīs kritēriji parasti tiek izvērtēti uz prognozes pamata par apvienošanās ietekmi uz konkurenci, izmantojot konkrētā tirgus un apvienošanās dalībnieku datus līdz apvienošanās ziņojuma izsniegšanai (parasti par pēdējiem 3 gadiem) un uz apvienošanās izvērtēšanas brīdi.⁷¹

Viens no galvenajiem aspektiem pie apvienošanās novērtēšanas ir tieši apvienošanās ietekmei uz pircējiem (patērētājiem), kas parasti var izpausties kā cenu paaugstināšanās un konkrēto preču kvalitātes pasliktināšanās.⁷² Respektīvi, šo kritēriju pamatā ir jau vairākkārtīgi minētajiem un tomēr būtiskajiem konkurenci veicinošajiem ierobežojumiem: pieprasījuma aizstājamībai, piedāvājuma aizstājamībai un potenciālajai konkurencei. Šie trīs konkurenci veicinošie ierobežojumi veido kodolu apvienošanās novērtēšanās kvalitatīvajiem kritērijiem, jo to pastāvēšana konkrētajā tirgū veido konkurences spiediena balansu un tātad arī efektīvu konkurenci. Turklāt kvalitatīvie apvienošanās novērtēšanas kritēriji ir balstīti uz šo trīs aspektu izvērtēšanas.

Lai strukturāli izvērtētu KP un Latvijas tiesas prakse atspoguļotos kritērijus tie tiks vērtēti paralēli EK pamatnostādņēs noteiktajai trīs apvienošanās novērtēšanas kritēriju struktūrai. Tātad, vispirms kvantitatīvie kritēriji (1), tad kvalitatīvie kritēriji –pret konkurenci vērsta ietekme (2) un pret konkurenci vērsta ietekmes kompensējošie faktori (3).

3.2. Tirgus daļas un koncentrācija

3.2.1. Tirgus daļas

Tirgus daļas parasti ir tirgus dalībnieku apgrozījums konkrētajā tirgū, ko parasti izsaka procentos no kopējā konkrētā tirgus apgrozījuma. Tās uzrāda tirgus varas sadalījumu konkrētajā tirgū jeb koncentrāciju.⁷³ Tirgus daļās kalpo kā viens no pirmajiem indikatoriem tam, vai apvienošanās rada bažas par būtisku konkurences samazināšanos konkrētajā tirgū, sevišķi dominējošā stāvokļa iegūšanas vai nostiprināšanas ziņā. Tas arī pēc būtības uzskatāms par pirmo vērtējamo kritēriju apvienošanās novērtēšanā.

⁷¹ MK Noteikumu Nr. 800, 29.2.apakšpunkts

⁷² Ibid., p.621; Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2012.gada 10.februāra lēmums lietā Nr. SKA – 43/2012, p.12,13. Pieejams: <http://at.gov.lv> [aplūkots 2017.gada 28.februārī];

⁷³ Sk.Bishop S., Walker M. The Economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement. Oxford: Oxford University Press, 2011, pp.52-53.

Tirgus daļas parasti aprēķina no apvienošanās dalībnieku apgrozījuma konkrētajā tirgū.⁷⁴ Tomēr nepareizs būtu pieņēmums, ka tirgus daļas ir tirgus dalībnieku apgrozījuma procentuālais atspoguļojums. Tas tādēļ, ka tirgus daļas atspoguļo tirgus varas mēru, un šo mēru var atspoguļot ne tikai apgrozījums.

Dziļāka izpratne šajā ziņā ir nostiprināta ASV Horizontālo apvienošanas vadlīnijās. Tajās ir norādīts, ka gada apgrozījums ne vienmēr ir labākais kvantitatīvais indikators, uz kuru pamata noteikt tirgus varu. Piemēram, jaunai-lētākai precei, kura ir ar vienādu aizstājamības pakāpi vecajai-dārgākai precei, var būt lielāka nozīme, nekā to uzrāda jaunās preces pārdošanas kopējais gada apgrozījums. Tas parasti ir gadījumos, kad jaunajai precei ir tendence samazināt vecās preces pieprasījumu tirgū. Tāpat preču tirgos, kuros dominē ilgtermiņa līgumi un pircēji saskaras ar lielām pārorientēšanās uz citiem piegādātājiem izmaksām vai pārvērtē savus piegādātājus reti, labāku tirgus stāvokli atspoguļos tieši apgrozījums no nesen iegūtajiem pircējiem.⁷⁵

EK savā praksē atsevišķās lietās izmanto arī pircēju skaitu, lai novērtētu tirgus stāvokli.⁷⁶ Tāda paša prakse atrodama arī KP praksē. Piemēram, SIA „Latvijas Mobilais Telefons” un SIA „ZetCOM” apvienošanās lietā, kurā KP norādīja, ka tirgus varas sadalījumu mobilo sakaru tirgū labāk atspoguļo klientu skaits. Apvienošanās lietā salīdzinot tirgus struktūru, tostarp tirgus varas sadalījumu, tirgus daļu sadalījums pēc apgrozījuma un klientu skaita tiešām būtiski atšķīrās. Pēc apgrozījuma lielākā daļa (40%) piederēja LMT, tālāk sekoja TELE 2 ar gandrīz uz puses mazāku tirgus daļu un pēc tam sekoja ZetCOM ar vēl krietni mazāku tirgus daļu nekā TELE 2. Savukārt tirgus iedalījums pēc klientu skaita norādīja, ka līderis ir TELE 2, tālāk sekoja LMT un SIA „Bite Latvija” un tikai tad ZetCOM.⁷⁷ KP savā praksē nereti izmanto arī citus lielumus tirgus daļas noteikšanai, piemēram, degvielas tirgū – pārdotais degvielas apjoms litros, vai cukura tirgū – pēc pārdotā cukura daudzuma tonnās.⁷⁸

⁷⁴ Ministru kabineta 2008. gada 29. septembra noteikumi Nr. 800. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots 2016. gada 30. maijā]; Ziņojumu par tirgus dalībnieku apvienošanas sastādīšanas vadlīnijas: LR KP vadlīnijas. Pieejams: www.kp.gov.lv/documents/5b424d35173203d24c6ed5c5525470a6aa4ccc4 [aplūkots 2016. gada 10. jūnijā];

⁷⁵ US Horizontal Merger guidelines 2010. Pieejams: <https://www.ftc.gov/sites/default/files/attachments/merger-review/100819hmg.pdf> [aplūkots 2017. gada 23. martā];

⁷⁶ Sk. Niels G., Jenkins H., Kavanagh J. *Economics for Competition Lawyers*. Oxford, New York: Oxford University Press, 2011, p. 125; Eiropas Komisijas 2007. gada 27. jūnija lēmumu lietā: COMP/M.4439 – Ryanair / Aer Lingus, EC;

⁷⁷ KP 2007. gada 25. maija lēmums lietā Nr. 222/07/10/1: Par SIA „Latvijas Mobilais Telefons” un SIA „ZetCOM” ziņojumu par apvienošanas, 6. punkts. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/yfjan1e1Km.pdf [aplūkots 2017. gada 20. marts];

⁷⁸ Sk. KP 2006. gada 31. maija lēmums lietā Nr. 1583/05/05/3: Par SIA „Neste Latvija” nekustamā un kustamā īpašuma iegūšanu no SIA „Trest Oil Co”, 5. lpp. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/83XTk0fpj3.pdf [aplūkots 2017. gada 19. februārī]; KP 2007. gada 27. novembra lēmums lietā Nr. 1810/07/06/24: Par a/s „Danisco Sugar” un a/s „Jelgavas Cukurfabrikā” apvienošanas. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/ZjvVB7knWQ.pdf [aplūkots 2017. gada 22. marts];

Tātad tirgus daļas var aprēķināt ne tikai no tirgus dalībnieku apgrozījuma. To var aprēķināt arī, piemēram, no klientu skaita, konkrētās preces patēriņa (piemēram, litros, kilogramos, tonnās u.c.) u.c. Lai saprastu, kurš lielums varētu labāk atspoguļot tirgus dalībnieku tirgus varu konkrētajā tirgū, vispirms būtu jāizpēta un jāizprot konkrētā tirgus struktūra.

EK un KP savā praksē tirgus daļas parasti vērtē par vismaz pēdējiem 3 gadiem, lai varētu noteikt arī konkrētā tirgus dinamiku un labāk saprast konkrētā tirgus struktūru. Tas ļauj redzēt ne tikai cik katram tirgus dalībniekam ir liela tirgus daļa uz apvienošanās brīdi, bet kā attiecīgās tirgus daļas ir mainījušās šo trīs gadu laikā. Šī informācija var sniegt ļoti vērtīgas detaļas konkrētā tirgus izpratnē, ļaujot labāk saprast apvienošanās potenciālo ietekmi uz to.⁷⁹ Svarīgi arī saprast, ka konkrētā tirgus definīcija lielā mērā nosaka tirgus daļu (tirgus varas) atspoguļojumu tirgū, tādēļ kārtējo reizi jāizceļ tās nozīmīgums.

Saskaņā ar EK pamatnostādņu 18.punktu, ja apvienošanās rezultātā apvienošanās dalībnieku kopējā ietekmētā tirgus daļa nepārsniedz 25%, apvienošanās uzskatāma par saderīgu ar kopējo tirgu. Savukārt tirgus daļa ar 50% un virs norāda uz bažām par konkurenci.⁸⁰ ES konkurences tiesību eksperts *Goyder D. G.* ir norādījis mazliet izvērstāku tirgus daļu lielumu raksturojumu. Tāpat kā EK Pamatnostādnēs, apvienošanās rezultātā radusies koncentrācija līdz 25% pēc viņa domām parasti nerada bažas konkurencei. Gadījumā, kad tirgus daļa ir līdz 40%, bažas par ietekmi uz konkurenci joprojām ir maz ticamas. Kad tirgus daļa ir virs 40%, bažas par konkurenci pakāpeniski pieaug. Savukārt tirgus daļai esot virs 60%, paliek grūti atspēkot tās būtisku ietekmi uz konkurenci, ja vien nepastāv, kādi īpaši apstākļi.⁸¹ Šie īpašie apstākļi parasti tiek izgaismoti padziļinātā apvienošanās izvērtējumā un šajā darbā tas detalizētāk tiks izvērtēti darba tālākajā daļā.

Atziņu par 25% robežu KP bieži izmanto savos lēmumos.⁸² KP savā praksē to, protams, izmanto biežāk nekā tas atspoguļojas KP lēmumos, lai saprastu, vai nepieciešama dziļāka

⁷⁹ Ezrachi A. *EU Competition law. An Analytical Guide to the Leading Cases.* Oxford and Portland, Oregon: HART PUBLISHING, 5th edn, 2016, p.436.

⁸⁰ Pamatnostādnes par horizontālo apvienošanās novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par uzņēmumu koncentrāciju kontroli (2004/K 31/03), 17.-18.punkts. Pieejams: [ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205\(02\)-lv.doc](http://ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205(02)-lv.doc) [aplūkots 2016.gada 8.jūnijā]

⁸¹ Goyder D. G., Goyder J., Albors-Llorens A. *Goyder's EC competition law.* Oxford: Oxford University Press, 5th Edn, 2009, p.403.

⁸² *Sk., piemēram:* KP 2006.gada 14.jūlija lēmums lietā Nr.1305/06/05/9: Par SIA „L & T” un SIA „EVUS” 02.06.2006. ziņojumu „Par tirgus dalībnieku apvienošanos”, 8.punkts Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/luZif6jqzS.pdf [aplūkots 2017.gada 14.februārī]; KP 2009. gada 19.augusta lēmums lietā Nr.1540/09/10/6: Par AAS „Gjensidige Baltic” un „Länsförsäkringar International Försäkringsaktiebolag (PUBL)” apvienošanos, 5.punkts Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/QuPUaEfi0.pdf [aplūkots 2017.gada 14.februārī]; KP 2016.gada 9.jūnija lēmums lietā Nr.KL\5-4\16\9: Par “VIENNA INSURANCE GROUP AG Wiener Versicherung Gruppe” un AAS “BTA Baltic Insurance Company” apvienošanos, 26.punkts. Pieejams: <http://www.kp.gov.lv/files/pdf/j6JdsfJEVv.pdf> [aplūkots 2017.gada 19.februārī]

konkrētas apvienošanas izvērtēšana. KP parasti izmanto 25% sliekšni, lai noteiktu nozīmīgus ietekmētos tirgus, kurus būtu jāizvērtē dziļāk (ja tie pārsniedz 25%).⁸³

Līdz 2008.gada beigām KL 1.panta 1.punkts, kurā ietverta dominējošā stāvokļa definīcija, paredzēja, ka viena no pazīmēm dominējošā stāvokļa pastāvēšanai ir vismaz 40% liela tirgus daļa.⁸⁴ KP to arī aktīvi izmantoja savā praksē apvienošanās lietu izvērtējumā.⁸⁵ Tātad tas balstās uz prezumpciju, ka šādas tirgus daļas iegūšana vai palielināšana apvienošanās ceļā norāda uz bažām par būtisku konkurences samazinājumu konkrētajā tirgū. Kā redzams, tā ir daudz zemāka nekā EK pamatnostādnēs minētais sliekšnis, tomēr ir tuvāks *Goyder D. G.* piedāvātajam skaidrojumam. Grozījumu, ar kuriem šī konkrētā tirgus daļa tika izņemta, pamatā nebija atziņa, ka tā ir pārāk zema, tieši pretēji, jo šī definīcija nenosedza gadījumus, kad dominējošais stāvoklis pastāvēja, par spīti zemākai tirgus daļai.⁸⁶ Protams, nedz likums, nedz vispārējā KP prakse šo robežu pašu par sevi nepozicionē kā vienīgo pierādījumu dominējošā stāvokļa pastāvēšanai, bet gan tikai norāda uz bažām par konkurenci.

Neapšaubāmi, iepriekš minētās tirgus daļas interpretācijas ir vispārīga rakstura un, protams, tiem pastāv izņēmuma gadījumi, kas liek apzināties, ka to interpretācija nemaz nav tik vienkārša un viennozīmīga visos gadījumos.

Tā, piemēram, ES konkurences tiesību pieejā 25 % robeža nav piemērojama oligopolos tirgos, ja apvienošanās rezultātā rodas kolektīvais dominējošais stāvoklis un viens no šī stāvokļa dalībniekiem ir apvienošanās dalībnieks ar 25% (vai virs) vai pat nedaudz zem.⁸⁷ Savukārt, pat ja neveidojas kolektīvais dominējošais stāvoklis un tirgus daļā ir zem 50%, apvienošanās var radīt būtisku ietekmi uz konkurenci un attiecīgi var tikt aizliegta. Saskaņā ar *Goyder D. G.* pat, ja tirgus daļas nav virs 40%, taču starp apvienošanās dalībniekiem un pārējiem tirgus dalībniekiem ir liela starpība, teiksim, apvienošanās dalībniekiem ir 40%, bet nākamajam konkurentam 5%, varētu uzskatīt, ka apvienošanās rezultātā var rasties (vai nostiprinās) dominējošais stāvoklis. Līdz ar to ir iespējama būtiska konkurences samazināšanās.⁸⁸ To varētu ilustrēt ar ES tiesu praksi „British Airways” lietā, kurā British

⁸³ Turpat, *sevišķi* ilustrēts “VIENNA INSURANCE GROUP AG Wiener Versicherung Gruppe” un AAS “BTA Baltic Insurance Company” apvienošanās lietā.

⁸⁴ 2008.gada 13.marta grozījumi Konkurences likumā: LR likums. Pieejams: likumi.lv [aplūkots 2017.gada 5.februārī];

⁸⁵ KP 2008. gada 22. oktobra lēmums lietā Nr.1570/08/05/21: Par SIA „Sašķidrinātā naftas gāze” un SIA „Latvijas propāna gāze” apvienošanos. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/2007_80.pdf [aplūkots 2017.gada 19.februārī].;

⁸⁶ Likumprojekta 2008.gada 13.marta “Grozījumi Konkurences likumā” anotācija. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/BB45DB7A5734A63DC2257333003EB222?OpenDocument> [aplūkots 2017.gada 5.februārī]

⁸⁷ *Sikāk sk.* Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1999. gada 25. marta spriedums lietā: T- 102/96 Gencor Ltd. pret Eiropas Kopienų Komisiju, ECR, p. I-134.

⁸⁸ Goyder D. G., Goyder J., Albors-Llorens A. *Goyder's EC competition law*. Oxford: Oxford University Press, 5th Edn, 2009, p.403.

Airways piederēja 39,7% no tirgus, bet nākamajam konkurentam bija tikai 5,5% no tirgus, kurā EK attiecīgi konstatēja dominējošo stāvokli.⁸⁹ Protams, liela atstarpe starp konkurentiem nav vienīgais kritērijs, kura dēļ apvienošanās ar kombinēto tirgus daļu zem 50% vai pat 40% būtu uzskatāma par dominējošā stāvokļa iegūšanu vai nostiprināšanu. Tirgus struktūra un citi apstākļi var efektīvi ierobežot apvienošanās dalībnieku tirgus varu, kas tiem varētu piemist sakarā ar lielo tirgus daļu.⁹⁰ Šī iemesla dēļ ir jāvērtē arī kvalitatīvie kritēriji.

Kā jau minēts iepriekš, dominējošā stāvokļa iegūšana un nostiprināšana ir visbiežāk sastopamais kontrolējamo apvienošanās šķērslis ar būtisku ietekmi uz konkurenci. Šajā ziņā mulsinošs varētu likties fakts, ka ES tiesu praksē ir atrodama atziņa, ka augsta tirgus daļa – 50% vai vairāk paši par sevi ir uzskatāma par pietiekošu pierādījums, ka pastāv dominējošais stāvoklis.⁹¹ Piemēram, lietā *Gencor Ltd* pret EK (lietasNr.T-102/96) ES tiesa arī atbalstīja šādu argumentu, minot, ka lielas tirgus pašas par sevi ir pierādījums dominējošā stāvokļa pastāvēšanai, izņemot sevišķu apstākļus.⁹²

Autoram gan šāds arguments nelielas loģiski konstruēts, jo šos sevišķos apstākļus var konstatēt, tikai padziļināti izvērtējot apvienošanas. Ja lielas tirgus daļas pašas par sevi būtu pietiekamas, konkurences uzraugam nevajadzētu veikt tālāku padziļinātu analīzi, aprobežojoties vien ar kvantitatīvo kritēriju izvērtējumu. Taču šādā gadījumā nevarētu konstatēt sevišķos apstākļus, pat ja tādi pastāvētu. Fakts, ka pastāv sevišķi apstākļi, kuru dēļ pat lielu tirgus daļu gadījumā dominējošais stāvoklis var nepastāvēt un fakts, ka to var uzzināt tikai veicot padziļināto izvērtēšanu, norāda uz to, ka jebkura kontrolējamā apvienošanās ar lielam tirgus daļām ietver potenciālu ar šiem sevišķajiem apstākļiem. Tātad, ņemot vērā šādu aspektu, atziņai, ka lielas tirgus daļas pašas par sevi var kalpot kā pierādījums dominējošā stāvokļa pastāvēšanai, nav nekādas nozīmes, jo jebkura gadījumā būs jāveic apvienošanās padziļināta izpēte, lai noskaidrotu vai nepastāv šie sevišķie apstākļi. Saskaņā ar pašreizējo ES tiesību doktrīnu un praksi liela tirgus daļa (virs 50 %) ir tikai viens no faktoriem dominējošā stāvokļa konstatēšanai un tā ne vienmēr norāda uz dominējošā stāvokļa pastāvēšanu. Nav atrodama arī jaunāka EK vai ES tiesu prakse, kur būtu izdarītas līdzīgas atziņas vai atsauce uz minēto spriedumu. Tādēļ visticamāk šā ES tiesas atziņa ir novecojusi un balstās uz veco ES konkurences tiesību pieeju. Piemēram, EK lietās tirgus daļa ir bijusi pat 80 % un 90 %,

⁸⁹ *Sk.* Savienības (bij. Kopienų) tiesas 2003. gada 17. decembra spriedums lietā: Lieta T- 219/99 *British Airways plc.* pret Eiropas Kopienų Komisiju, ECR.

⁹⁰ Pamatnostādnes par horizontālo apvienošanas novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par uzņēmumu koncentrāciju kontroli (2004/K 31/03), 17.punkts. Pieejams: [ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205\(02\)-lv.doc](http://ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205(02)-lv.doc) [aplūkots 2016.gada 8.jūnijā]

⁹¹ Eiropas Savienības (bij. Kopienų)3 tiesas 1999. gada 28. aprīļa spriedums lietā: T-221/95, *Endemol* pret Komisiju, 134. punkts

⁹² Eiropas Savienības (bij. Kopienų)3 tiesas 1999. gada 25. marta spriedums lietā: T-102/96, *Gencor Ltd* pret Komisiju, 205. punkts

taču pēc apvienošanās izvērtēšanas ticis secināts, ka tas nepiešķir apvienotajam tirgus dalībniekam būtisku ietekmi uz konkurenci, jo pastāv efektīvi konkurenci kompensējošie faktori.⁹³ Līdzīgu piemēru varam atrast arī KP praksē. Piemēram, “Telia AB” un “Sonera Corporation” interneta pakalpojumu vietējās piekļuves tirgū.⁹⁴ Tāpat arī Augstākā tiesa ir secinājusi, ka izšķirošais kritērijs, izvērtējot dominējošā stāvokļa pastāvēšanu, ir, nevis tirgus dalībnieka tirgus daļas lielums, bet gan tam piemītošā tirgus vara.⁹⁵ Kā saprotams, tirgus daļas var dod pirmo iespaidu par tirgus varu, taču, lai konstatētu tās faktiski pastāvēšanu ir konkrētais tirgus un apvienošanās ietekme, ir jāvērtē dziļāk, izmantojot kvalitatīvos kritērijus.

Par spīti minētajam arī KP praksē ir atrodams piemērs, kurā KP konstatējusi dominējošā stāvokļa iegūšanu, šķietami balstoties tikai uz tirgus daļām. Tā ir SIA „Sašķidrinātā naftas gāze” (turpmāk tekstā – „SNG”) un SIA „Latvijas propāna gāze” (turpmāk tekstā – „LPG”) apvienošanās lieta, kurā publiskā KP lēmuma redakcijā nav atrodami citi apsvērumi kā tikai atsauce uz tirgus daļām. Lietā SNG iegādājās LPG aktīvus – gāzes uzpildes stacijas un tiesības slēgt nomas līgumus ar SIA „Neste Latvija” par to zemesgabalu nomu, uz kuriem uzstādītas minētās uzpildes stacijas. KP konstatēja, ka auto gāzes mazumtirdzniecības Jūrmalas tirgū rodas dominējošais stāvoklis, jo kombinētās apvienošanās dalībnieku tirgus daļas pārsniedz 40%. Šī iemesla dēļ KP atļāva apvienošanos tikai ar saistošajiem noteikumiem. Tie noteica, ka viena no LPG gāzes uzpildes stacijām Jūrmalā nedrīkst tikt pārdota SNG. Pēc autora domām nozīmīgs apstāklis bija salīdzinoši nesena jaunu tirgus dalībnieku ienākšana tirgū, apvienošanās dalībnieku tirgus daļas samazināšanās iepriekšējā gadā, divu nākamo tirgus dalībnieka, no kuriem viens nesen ienācis konkrētajā tirgū, „pieklājīgas” tirgus daļas <30%.⁹⁶

Autors, protams, neapgalvo, ka KP ir nonākusi pie nepareiza lēmuma, tomēr šie apstākļi ir pietiekami nozīmīgi, lai to vērtējumu atspoguļotu publiskajā lēmuma versijā, tomēr tie tur neparādās. Tajā pašā laikā varētu minēt, ka KP, tomēr konstatēja zināmus apsvērumus.

⁹³ Sk. Ezrachi A. EU Competition law. An Analytical Guide to the Leading Cases. Oxford and Portland, Oregon: HART PUBLISHING, 4th edn, 2014, pp.194-195; Niels G., Jenkins H., Kavanagh J. Economics for Competition Lawyers. Oxford, New York: Oxford University Press, 2011, pp.123-128.; Eiropas Savienības tiesas 2013.. gada 11. decembra spriedums lietā: T-221/95, Cisco Systems Inc and Messagenet SpA v Comission.; Eiropas Komisijas 1991.gada 19.jūlija lēmums lietā: IV/M068 - Tetra Pak/Alfa-Laval, EC; Eiropas Komisijas 2011.gada 7.ktobra lēmums lietā: COMP/M.6281-Microsoft/Skype, EC;

⁹⁴ KP 2002. gada 13. augusta lēmums lietā Nr.p/02/05/4: Par “Telia AB” un “Sonera Corporation” ziņojumu par apvienošanos. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/6NxrLme2Dw.pdf [aplūkots 2017.gada 20.marts];

⁹⁵ Latvijas Republikas Administratīvā apgabaltiesas 2012.gada 16.februāra spriedums lietā A43004011, p.13. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/120558.pdf> [aplūkots 2017.gada 25.februārī]; Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2013.gada 22.janvāra lēmums lietā Nr. SKA – 37/2013. Pieejams: http://www.kp.gov.lv/files/pdf/82_2010_ilga_at.pdf [aplūkots 2017.gada 28.februārī];

⁹⁶ KP 2008. gada 22. oktobra lēmums lietā Nr.1570/08/05/21: Par SIA „Sašķidrinātā naftas gāze” un SIA „Latvijas propāna gāze” apvienošanos. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/2007_80.pdf [aplūkots 2017.gada 19.februārī].;

Piemēram, Jūrmalas tirgus ir ar mazāku patēriņu nekā, piemēram, Rīgas pilsētas un tās apkārtnes tirgū, jo, lai uzpildītos šajā tirgū esošajās gāzes uzpildes stacijās, personai ir jāiebrauc Jūrmalas teritorijā. Tas ir uzskatāms kā zināms šķērslis šī tirgus pieprasījumam, jo par iebraukšanu Jūrmalas teritorijā ir jāmaksā iebraukšanas maksa, savukārt lielākajā daļā Jūrmalas iedzīvotāju strādā Rīgā un izmanto šī tirgus gāzes uzpildes stacijas.⁹⁷ To varētu vērtēt kā papildus barjeru jeb vēlmes trūkumu ienākt tirgū jauniem tirgus dalībniekiem, tajā pašā laikā konkrētajā tirgū nesen bija ienākuši jauni tirgus dalībnieki. Katrā ziņā minētais piemērs autora skatījumā nav laba KP prakse, jo, lasot KP lēmumu, nerodas skaidra sapratne, kādēļ KP ir prognozējusi dominējošā stāvokļa iegūšanu šajā tirgū, sevišķi ņemot vērā autora pieminētos apstākļus, kurus citos lēmumos KP ir padziļināti vērtējusi. Šis piemērs, protams, nekādā gadījumā nav precedents prezumpcijai, ka dominējošā stāvokļa iegūšanai pietiek ar lielām tirgus daļām, drīzāk piemērs sliktai KP praksei, nosakot dominējošā stāvokļa iegūšanu. Šis ir arī piemērs, kurā acīmredzot, KP orientējās pēc tā laika KL redakcijas, kas, kā jau pieminēts, vienu no dominējošā stāvokļa pazīmēm paredzēja 40% tirgus daļu.

Turpinot tirgus daļu kritērija izvērtējumu, jāatceras, ka, pat ja neizpildās KL 16.panta trešās daļas pirmās divas pazīmes (dominējošā stāvokļa iegūšana vai konstatēšana), vēl pastāv trešā pazīme – var tikt būtiski samazināta konkurence konkrētajā tirgū. Šajā gadījumā tirgus daļām nevajag obligāti pārsniegt 40%, lai apvienošanās radītu būtiskas bažas par konkurenci konkrētajā tirgū.⁹⁸ Šādi gadījumā tiks apskatīti tālāk darbā pie pret konkurenci vērstas ietekmes izvērtējuma.

Kā redzams, tirgus daļas ir vērtīgi pirmā iespaida indikatori apvienošanās ietekmei uz konkurenci. Tas ļauj identificēt ietekmētos tirgus un netērēt iestādes resursus, padziļināti vērtējot nebūtiskas ietekmes kontrolējamās apvienošanās, un otrādi – ļaujot identificēt tirgus, kas raisa bažas par konkurenci un novirzīt resursus to padziļinātai izpētei. Tajā pašā laikā, tirgus daļas lielums pats par sevi ir nepietiekams pamats, lai izdarīt gala secinājumu par apvienošanās ietekmi uz konkurenci. Šāds secinājums būs pamatots tikai tad, ja par to liecinās citi apstākļi, kas parastā gadījumā būtu tādi apstākļi, kuri norāda uz nekoordinētas vai koordinētās ietekmes jeb pret konkurenci vērstu ietekmes pastāvēšanu. Tomēr tirgus daļu labākai izpratnei var palīdzēt arī koncentrācijas līmeņu izvērtējums un to izmaiņu izvērtējums, kas rodas apvienošanās rezultātā.

⁹⁷ Turpat

⁹⁸ *Piemēram*: KP 2017.gada 12.janvāra lēmums lietā Nr.KL\5-4\16\13: Par SIA "Plesko Real Estate" ziņojumu par nomas tiesību iegūšanu. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/7VUAkv16Y2.pdf [aplūkots 2017.gada 19.februārī].

3.2.2. Koncentrācijas līmeņi

Saskaņā ar EK pamatnostādņu 19.-21.punktu koncentrācijas līmeņus aprēķina, izmantojot Herfindāla – Hiršmana indeksu (turpmāk tekstā – „HHI”) un tam cieši piesaistīto delta koeficientu. Tas parāda daudz detalizētāku koncentrācijas izvietojumu konkrētajā tirgū, kā arī koncentrācijas izmaiņas tirgū, kas rodas apvienošanās rezultātā.⁹⁹ Šīs metodes aprēķināšanā vienīgie izmantojamie lielumi ir konkrētā tirgus daļas. Tādēļ varētu apgalvot, ka tās ir tās pašas tirgus daļas, kas izteiktas detalizētākā formā un dod labāku kvantitatīvo izpratni par tirgus varas izkārtojumu konkrētajā tirgū. Protams, šo metodi izmantot nav nedz EK, nedz KP pienākums, tās var iztikt ar tirgus daļām un to izmaiņām, taču parasti minētās iestādes to bieži izmanto savā praksē.¹⁰⁰

HHI aprēķina, saskaitot visu tirgus dalībnieku tirgus daļu (procentos) kvadrātus.¹⁰¹ Savukārt delta koeficientu aprēķina, no pēc-apvienošanās HHI atņemot pirms-apvienošanās HHI.¹⁰² Kā jau minēts, HHI būtībā atspoguļo „tirgus varas” sadalījumu starp visiem konkrēta tirgus dalībniekiem, bet delta koeficients – izmaiņas šajā sadalījumā pēc apvienošanās. Pastāv situācijas, kurās HHI pats par sevi var norādīt uz augstu koncentrāciju, lai gan apvienošanās nav šīs koncentrācijas rezultāts. Piemēram, citiem (apvienošanās neiesaistītajiem) tirgus dalībniekiem var būt lielas tirgus daļas, kas uzrādīs augstu koncentrācijas līmeni konkrētajā tirgū. Tikai delta koeficients norādīs uz apvienošanās rezultātā radītajām koncentrācijas izmaiņām. Šī iemesla dēļ HHI un delta koeficients pie apvienošanās jāvērtē kopsakarā. HHI apvienošanās lietās tiek izmantots arī, lai vērtētu koncentrācijas izmaiņas tirgū kopumā, parasti iepriekšējo 3 gadu griezumā, lai novērtētu, vai koncentrācijai tirgū pa šiem gadiem ir bijusi tendence samazināties vai pieaugt.¹⁰³ Tā pieauguma tendence ir negatīvs faktors, ka palielina apvienošanās bažas par konkurenci.

Pavisam mazas tirgus dalībnieku daļas var netikt iekļautas aprēķinā, jo tām aprēķinā nebūs lielas nozīmes, sevišķi tādas, kuras procentuāli ir zem nulles.¹⁰⁴

⁹⁹ Niels G., Jenkins H., Kavanagh J. *Economics for Competition Lawyers*. Oxford, New York: Oxford University Press, 2011, pp.128-131;

¹⁰⁰ Ezrachi A. *EU Competition law. An Analytical Guide to the Leading Cases*. Oxford and Portland, Oregon: HART PUBLISHING, 5th edn, 2016, p.439;

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² KP 2005.gada 30.septembra lēmums lietā Nr.497/05/10/3: Par SIA „Lattelekom” 30.05.2005. Ziņojumu „Par tirgus dalībnieku apvienošanos”, 16-17.lpp. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/spRezcGXyx.pdf [aplūkots 2017.gada 13.februārī];

¹⁰³ KP 2007. gada 25.maija lēmums lietā Nr.222/07/10/1: Par SIA „Latvijas Mobilais Telefons” un SIA „ZetCOM” ziņojumu par apvienošanos, 6.punkts. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/yfjan1e1Km.pdf [aplūkots 2017.gada 20.marts];

¹⁰⁴ Pamatnostādnes par horizontālo apvienošanos novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par uzņēmumu koncentrāciju kontroli (2004/K 31/03), 16.punkts. Pieejams: [ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205\(02\)-lv.doc](http://ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205(02)-lv.doc) [aplūkots 2017.gad 16.februārī];

Saskaņā ar EK pamatnostādņu 19. un 20.punktu, ja apvienošanās rezultāta HHI ir zemāks par 1000 punktiem, tad konkrētais tirgus ir ar zemu koncentrāciju (turpmāk tekstā – „zema koncentrācija”). Šādā gadījumā nav nepieciešama apvienošanās padziļināta izpēte, jo apvienošanās nerada bažas par konkurenci. Ja apvienošanās rezultāta HHI indekss ir no 1000 līdz 2000 un deltas koeficients ir mazāks par 250, vai arī HHI ir lielāks par 2000, bet delta koeficients ir mazāks par 150 punktiem, tad konkrētais tirgus ir ar mērenu koncentrāciju (turpmāk tekstā – „mērena koncentrācija”). Šajā gadījumā apvienošanās nerada bažas par koncentrāciju, ja vien papildus nepastāv kādi īpaši papildu apstākļi. EK pamatnostādņu 20.punktā ir minēti pieci šādi īpašie papildu apstākļi, piemēram, ja vienam no apvienošanās dalībniekiem pirms apvienošanās jau pieder 50% (vai vairāk) tirgus daļa u.c. Tomēr pat tad, ja pirmsšķietami nepastāv attiecīgie apstākļi, šādos gadījumos būtu nepieciešama padziļināta konkrēta tirgus un apvienošanās izvērtēšana. Attiecīgi uzskatāms, ka tirgus, kurā ir mērena koncentrācija, bet deltas koeficients ir virs 250 punktiem vai kurā HHI ir virs 2000 un delta koeficients virs 150 punktiem, ir ar augstu koncentrāciju (turpmāk tekstā – „augsta koncentrācija”).¹⁰⁵ Šādā gadījumā apvienošanās rada bažas par konkurenci.

Koncentrācijas līmeņa noteikšana konkrētajā tirgū par pēdējiem trīs gadiem ļauj uzzināt kāda ir koncentrācijas līmeņu attīstības tendence. Piemēram, ja par pēdējiem trīs gadiem ir manāma koncentrācijas samazināšanās konkrētajā tirgū, tas varētu norādīt uz apstākļiem par labu apvienošanās. Savukārt, ja tendence pa šiem trīs gadiem ir pieaugošu raksturu, tad tas norādīs par sliktu apvienošanās. Minētā tendence un dinamika salīdzinājumā ar apvienošanās radītajām izmaiņām koncentrācijā (delta koeficientu) dod daudz detalizētāku izpratni par konkrēto tirgu, nekā tirgus daļas.

Autors vēlētos izcelt, ka EK pamatnostādnēs paralēli attiecīgajiem koncentrācijas līmeņiem tiek lietoti vārdi „bažas par konkurenci”.¹⁰⁶ Saskaņā ar EK pamatnostādnēm augsti koncentrācijas līmeņi tā pat kā tirgus daļas ir tikai pirmais indikators pamatā bažām, ka negatīva ietekme uz konkurenci ir reāla. Tā pat kā pie tirgus daļām, uz to jānorāda arī cietiem apstākļiem.

Interesants ir fakts, ka KP mājas lapā atrodamajā 2006.gada pētījumā „Konkurence gaļas un tās produktu ražošanas tirgū Latvijā” (pētījuma 2.pielikumā) ir norādījusi atšķirīgu HHI un deltas koeficienta līmeņu (sliekšņu) interpretāciju kā tas ir EK pamatnostādnēs. Lai gan tā nosaukums varētu likt domāt, ka tas ir kaut kādā veidā piemērots tieši konkrētajam

¹⁰⁵ Turpat, 19., 20.p.;

¹⁰⁶ Turpat, *Sk.arī*: Bailey D., Rose V. Bellamy and Child: European Union Law of Competition. Oxford: Oxford University Press, 4th Edn, 1993, p.6-119;

tirgum, HHI metodes apraksts ir formulēts vispārīgi.¹⁰⁷ Piemēram, ka augsta koncentrācija jau sākas ar 1800, nevis 2000 HHI punktiem un deltas koeficients ar augstu koncentrācijas pieaugumu tiek uzskatīts jau virs 100 punktiem. Turklāt, kā saprotams no pētījumā minētā, ja HHI ir virs 1800 un delta koeficients ir virs 100 punktiem, apvienošanās ir aizliedzama.¹⁰⁸ No šāda secinājuma izriet, ka apvienošanās aizliegšanai pietiek tikai ar augstas koncentrācijas konstatēšanu, ko ilustrē HHI un delta koeficients. Kā saprotams, minētā pētījuma secinājums veidots uz pieņēmuma, ka augsts koncentrācijas līmenis pats par sevi norāda uz dominējošā stāvokļa pastāvēšanu (rašanos vai nostiprināšanos).

Minētajā pētījumā atspoguļotās HHI un delta koeficienta interpretācijas un secinājums, ka augsta koncentrācija pati par sevi ir pietiekošs pierādījums konkurences aizliegšanai, nav saskanīgs nedz ar ES konkurences tiesību pieeju, nedz ar Latvijas konkurences tiesību pieeju un praksi. Autors neatrada nevienu lēmumu, kurā EK, aizliedzot apvienošanos, būtu aprobežojusies tikai ar augstu HHI līmeni. Tajos vienmēr papildus padziļināti ir vērtēta paša apvienošanās ietekme uz konkurenci.¹⁰⁹ Pēc autora domām šāds pētījuma secinājums nāk no tās pašas ES tiesu prakses, kura tika pieminēta iepriekšējā apakšnodaļā un kurā pamatā bija pieņēmums, ka augsta tirgus daļa pati par sevi var norādīt uz dominējošā stāvokļa pastāvēšanu. Turklāt KP pārstāvji apgalvoja, ka pieminētais pētījums nav pašas KP izstrādāts, bet gan pasūtīts.¹¹⁰ Šis apstāklis kopsakarā ar apstākli, ka 2006.gada Latvijā vēl nebija nostiprinājusies pilnvērtīga konkurences tiesību izpratne, varētu būt iemesls atšķirībām no reālās KP prakses.

Šī kritērija izvērtēšanai KP mājas lapā tika apskatīti visi KP publicētie apvienošanās lēmumi, kuros ir izmantots HHI. Attiecīgi tika konstatēti 19 KP lēmumi, kuros KP ir izmantojusi šo metodi.¹¹¹ Protams, KP šo metodi praksē izmanto bieži, taču ne vienmēr tas ir pieminēšanas vērts lēmumu publiskajās redakcijās. Izvērtējot pieminētos 19 KP lēmumus, autors secina, ka nevienā no tiem KP nav pieņēmusi lēmumu aizliegt apvienošanos vai piemērot saistošos noteikumus, tam par pamatu izmantojot tikai HHI ilustrēto augsto koncentrācijas līmeni. No 19 lēmumiem 12 lēmumos apvienošanās uzrādīja augstu

¹⁰⁷ Jāņem vērā arī tas, ka minētajā pētījumā ir dots vispārīgs HHI aprēķināšanas formulas apraksts, nevis tās skaidrojums tikai no gaļas tirgus puses, kas iespējams šādas atšķirības varētu izskaidrot.

¹⁰⁸ Ivanova T. Konkurences gaļas un tās produktu ražošanas tirgū Latvijā. KP pasūtītā pētījuma 2.pielikums, 3-4.lpp. Pieejams: <http://www.kp.gov.lv/documents/6a9f3407f9f350b3b88011d35166f4fce958fdf4> [aplūkots 2017.gada 12.februārī]

¹⁰⁹ *Sk., piemēram*, Sk., piemēram, Eiropas Komisijas 2006.gada 26.aprīļa lēmumu lietā: Case No COMP/M.3916 –T-Mobile Austria/Tele.ring, EC; Eiropas Komisijas 2012.gada 12.decembra lēmumu lietā: COMP/M.6497 – Hutchison 3G Austria / Orange Austria, EC.

¹¹⁰ Autors izgāja pirms kvalifikācijas praksi KP, kur arī no KP uzzināja šo informāciju.

¹¹¹ KP lēmumi ar atslēgvārdu „HHI” pēc lietas klasifikācijas „Apvienošanās”. Pieejams: www.kp.gov.lv/lv/konkurences-padomes-lemumi [aplūkots 2017.gada 20.februārī].

koncentrāciju. No šiem 12 lēmumiem tikai 2 gadījumos KP aizliedza apvienošanos, 5 gadījumos atļāva ar saistošajiem noteikumiem, bet 5 atļāva bez saistošiem noteikumiem.¹¹²

KP augsta koncentrācijas līmeņa gadījumā vienmēr ir padziļināti vērtējusi arī apvienošanās ietekmi uz konkurenci kā tādu, kas parasti izpaužas nekoordinētās ietekmes un iespējas iekļūt tirgū barjeru pastāvēšanas izvērtējumā. Turklāt KP jau 2005.gada lēmumā (gadu pirms pētījuma) un turpmākos lēmumos ir pamatojusies uz koncentrācijas līmeņu izpratni EK pamatnostādņēs.¹¹³ Saskaņā ar KP pārstāvju pausto viedokli šī darba autoram KP savā praksē maksimāli mēģina vadīties pēc EK prakses un EK pamatnostādņēm. Arī HHI izmantošana nav izņēmums un kvantitatīvie rādītāji, kas norāda uz lielu tirgus daļu un augstu koncentrāciju, paši par sevi nekad nav bijuši pietiekoši KP, lai aizliegtu apvienošanos vai piemērotu saistošos noteikumus, izņemot iepriekš pieminēto gadījumu, kurš, protams, nav viennozīmīgi vērtējams. Izšķirošā nozīme vienmēr ir bijusi apvienošanās ietekmei uz konkurenci uz ko norāda kvalitatīvo kritēriju izvērtējums.

Pieminētajās 19 KP apvienošanās lietās, gadījumos kad KP atļāva apvienošanos bez saistošiem noteikumiem, KP nonāca pie šāda lēmuma pēc padziļinātas apvienošanās ietekmes uz konkurenci izvērtēšanas, secinot, ka apvienošanās būtiski neietekmē konkurenci. Starp pamatojumiem ir citu spēcīgu konkurentu īpatsvars konkrētajā tirgū, būtisku tirgus barjeru nepastāvēšanu tirgū, konkrētās preces aizstājamība, īstermiņa līgumi – pircēja iespēja pārorientēties uz citiem tirgus dalībniekiem bez ilgtermiņa saistībām, pircēju pirktspēja, plašāks tirgus nekā norāda tirgus daļas dati u.c.¹¹⁴ Respektīvi, šajos gadījumos apvienošanās nelikvidēja konkurenci veicinošos ierobežojumus konkrētajā tirgū un tie saglabājās pietiekamā mērā, lai uzturētu efektīvu konkurenci tajā arī pēc apvienošanās.

Šie lēmumi ir piemērs tam, ka apvienošanās aizliegšana (vai saistošo noteikumu piemērošana), pamatojoties tikai uz lielām tirgus daļām un augstiem koncentrācijas līmeņiem nav pieņemama, jo par spīti tiem, apvienotajam tirgus dalībniekam var nebūt būtiskas

¹¹² Turpat;

¹¹³ Sk. KP 2005.gada 30.septembra lēmums lietā Nr.497/05/10/3: Par SIA „Lattelekom” 30.05.2005. Ziņojumu „Par tirgus dalībnieku apvienošanos”, 16-17.lpp. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/spRezcGXyx.pdf [aplūkots 2017.gada 13.februārī]; KP 2006.gada 31.maija lēmums lietā Nr. 1583/05/05/3: Par SIA „Neste Latvija” nekustamā un kustamā īpašuma iegūšanu no SIA „Trest Oil Co”, 5.lpp. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/83XTk0fpj3.pdf [aplūkots 2017.gada 19.februārī]; KP 2017.gada 12.janvāra lēmums lietā Nr.KL\5-4\16\13: Par SIA “Plesko Real Estate” ziņojumu par nomas tiesību iegūšanu, 77.p. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/7VUAkv16Y2.pdf [aplūkots 2017.gada 19.februārī].

¹¹⁴ KP 2015.gada 10.septembra lēmums lietā Nr.Lieta Nr.1222/15/7.3.2./4: Par SIA „Akselss” un AS „VIADA Baltija” apvienošanos, p.47., 50; KP 2015.gada 25.septembra lēmums lietā Nr.Lieta Nr.1056/15/7.2.2./5: Par Meridian Capital CIS Fund apvienošanos ar SIA „Rīgas piensaimnieks”, p.89-96, 116-128,144-154, 178-188; KP 2015.gada 12.novembra lēmums lietā Nr.Lieta Nr.1700/15/7.2.2./8: Par SIA “OLYMPIC CASINO LATVIA” un SIA “GARKALNS” apvienošanos, p.43-36, 50-54, 58-61, 72-75; KP 2016.gada 7.aprīļa lēmums lietā Nr.2645/15/7.2.2./11: Par AS „POLIKLĪNIKA” un SIA „Centrālā laboratorija” apvienošanos, p.65.; KP 2016.gada 9.jūnija lēmums lietā Nr.KL\5-4\16\9: Par “VIENNA INSURANCE GROUP AG Wiener Versicherung Gruppe” un AAS “BTA Baltic Insurance Company” apvienošanās, p.65-71, 72-88, 89-97.

ietekmes uz konkurenci. Tātad vēlreiz jāuzsver, ka noteicošais ir ietekme uz konkurenci. Tirgus daļas un koncentrācijas līmeņi paši par sevi nedod pilnu ietekmes izpratni. Turklāt, kā redzams, balstīšanās tikai uz tiem varētu novest pie netaisnīgiem KP lēmumiem, piemēram, ja KP būtu orientējusies tikai pēc tirgus daļām un koncentrācijas līmeņiem pieminētajās 5 lietās, kurās apvienošanās uzrādīja lielas tirgus daļas un augstus koncentrācijas līmeņus.

Vienīgais, kur tirgus daļas un koncentrācijas līmeņi paši par sevi varētu kalpot kā pierādījums, ir pret konkurenci vērsta ietekmes nepastāvēšanā. Zemas tirgus daļas un zems koncentrācijas līmenis var būt pietiekams pierādījums ietekmes uz konkurenci nepastāvēšanai un saīsinātā lēmuma par apvienošanās atļaušanu taisīšanai, padziļināti nevērtējot apvienošanās ietekmi uz konkurenci.¹¹⁵ Tajā pašā laikā var pastāvēt gadījumi, kad arī šķietami niecīgu tirgus daļu kombinācija var izjaukt konkurences spiedienu konkrētajā tirgū, izmainot tirgus struktūru tā, ka konkurenci veicinošie ierobežojumi tiek samazināti līdz tādām līmenim, ka tie vairs nespēj uzturēt efektīvu konkurenci. Šie gadījumi tiks apskatīti darba tālākajā daļā.

KP praksē tāpat kā EK praksē tirgus daļas un koncentrācijas līmeņi ir tikai palīgīdzeklis ietekmes uz konkurenci novērtējumā, bet paši par sevi tie nevar kalpot kā vienīgais pierādījums būtiskai ietekmei uz konkurenci.

Tātad, ņemot vērā visu iepriekš minēto, ir secināms, ka KP savā praksē izmanto HHI, kā tirgus daļas lielumu precizējošu rādītāju, lai noteiktu apvienošanās rezultātā radušās koncentrācijas izmaiņas konkrētajā tirgū. KP praksē pamatā izmanto EK pamatnostādnes un EK un ES praksi HHI metodes izmantošanā. HHI un deltas koeficienta ilustrētie rādītāji var būt labs indikators, lai radītu pirmsšķietamo iespaidu par apvienošanās uz konkurenci ietekmi. Tie var dod sākotnējo iespaidu, piemēram, par nekoordinētās vai koordinētās ietekmes pastāvēšanu, ko attiecīgi tālāk KP arī rūpīgi padziļināti izvērtē. Tomēr augsti koncentrācijas līmeņi (tā pat kā lielas tirgus daļas) nevar paši par sevi kalpot kā vienīgais pierādījums apvienošanās aizliegšanai vai saistošo noteikumu piemērošanai.

3.3. Pret konkurenci vērsta ietekmes

3.3.1. Nekoordinēta ietekme uz konkurenci

Nekoordinēta ietekme ir tāda apvienotajam tirgus dalībniekam piemītoša tirgus vara, kas ļauj celt cenas (vai samazināt ražošanas jaudu) neatkarīgi no pārējiem tirgus dalībniekiem,

¹¹⁵ Piemēram, sk. KP 2016.gada 22.decembra lēmums lietā Nr.Lieta Nr. KL\5-4\16\17: Par SIA “Baltstor” saīsināto ziņojumu par apvienošanu; KP 2016.gada 29.decembra lēmums lietā Nr.KL\5-4\16\18: Par SIA “Amber Beverage Group” un AS “Interbaltija AG” ziņojumu par apvienošanu; *Minētajos piemēros nav pieminēts HHI, tomēr tas tiek izmantots visos apvienošanās gadījumos.*

gūstot no tā labumu. Cenu celšana vienmēr būs izdevīga gadījumos, kad tas nenes zaudējumus preču pārdošanā.¹¹⁶ Respektīvi, gadījumos, kad pārējo tirgus dalībnieku (konkurentu) un pircēju spējas potenciāls nav pietiekošs, lai cenas celšanas gadījumā spētu radīt zaudējumus apvienotajam tirgus dalībniekam tādā mērā, ka cenu celšana tam būtu neizdevīga.¹¹⁷ Piemēram, konkurentiem piedāvājot tādas pašas pakāpes aizstājamības preces ar zemākām cenām vai pircējiem pārorientējoties uz citiem piegādātajiem vai izplatītajiem. Šādas varas iegūšana apvienošanās rezultātā neapšaubāmi norāda uz būtisku konkurences samazinājumu konkrētajā tirgū.¹¹⁸

Kā izriet no ES pamatnostādņēm, pastāv divi nekoordinētās ietekmes veidi. Pirmkārt, dominējošā stāvokļa iegūšana vai nostiprināšana, kas ir visbiežāk sastopamais nekoordinētās ietekmes veids. Otrkārt, gadījumi, kad apvienošanās notiek oligopolā tirgū¹¹⁹ un tās rezultātā tiek likvidēts būtisks konkurenci veicinošs ierobežojums, izjaucot konkurences spiediena balansu konkrētajā tirgū un būtiski samazinot konkurenci, taču netiek nedz iegūts, nedz nostiprināts dominējošais stāvoklis.¹²⁰

Lai izdarītu secinājumu par nekoordinētās ietekmes pastāvēšanu vai nepastāvēšanu ir jāizvērtē nekoordinētās ietekmes pazīmes. EK pamatnostādņu 26.-38.punkts paredz sešas pazīmes, kuras būtu jāizvērtē pie apvienošanās iespējamās nekoordinētās ietekmes. Tātad kopā tās ir sešas pazīmes: 1) apvienošanās dalībniekiem ir lielas tirgus daļas; 2) tirgus dalībnieki, kas apvienojas, ir tuvi konkurenti; 3) pircējiem ir ierobežotas iespējas mainīt piegādātāju; 4) maz ticams, ka konkurenti palielinās piedāvājumu, ja paaugstināsies cenas; 5) apvienotā struktūra spēj kavēt konkurentu paplašināšanos; un 6) apvienošanās likvidē svarīgu konkurētspējīgu spēku. Tajā pašā laikā tiek piebilsts, ka šis nav izsmeļošs uzskaitījums un nekoordinētās ietekmes pastāvēšanai nav nepieciešams konstatēt visas pazīmes. Piemēram, autora ieskatā kā vēl vienu pazīmi varētu minēt – apvienošanās dalībnieki ir vienīgie tirgus dalībnieki konkrētajā tirgū. Turklāt, izvērtējot šīs pazīmes, svarīgi neaizmirst, ka tām, nevis

¹¹⁶ Bailey D., Rose V. Bellamy and Child: European Union Law of Competition. Oxford: Oxford University press, 7th Edn, 2013, pp.622-623;

¹¹⁷ Bishop S., Walker M. The Economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement. Oxford: Oxford University Press, 2011, p.367;

¹¹⁸ SK.Pamatnostādnes par horizontālo apvienošanas novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par uzņēmumu koncentrāciju kontroli (2004/K 31/03). Pieejams: [ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205\(02\)-lv.doc](http://ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205(02)-lv.doc) [aplūkots 2017.gada 8.martā];

¹¹⁹ EK pamatnostādņu 29.atsauce: Tirgus, kurā pastāv daži lieli tirgus dalībnieki un kurā viena tirgus dalībnieka uzvedībai ir jūtama ietekme uz pārējo tirgus dalībnieku ietekmi, tādēļ visi konkrētā tirgus oligopolistiskie tirgus dalībnieki, kam kopā pieder dominējoša konkrētā tirgus vara, ir netieši savstarpēji atkarīgi.

¹²⁰ Rose V. Bellamy and Child: European Union Law of Competition. Oxford: Oxford University press, 7th Edn, 2013, p.624;

vienkārši jābūt konstatējamām konkrētajā tirgū, bet tām jābūt tiešā cēloņsakarībā ar attiecīgo apvienošanu.¹²¹

EK pamatnostādnēs nav precizēts, ar cik no šīm pazīmēm jākonstatē, lai konstatētu nekoordinēto ietekmi. Turklāt jāņem vērā, ka šīs pazīmes nav kumulatīvas. Lai varētu konstatēt nekoordinēto ietekmi visticamāk nepietiks ar lielām tirgus daļām, taču, ja papildus tam tiek konstatēts arī trešā un ceturta pazīme, tas visticamāk būs pietiekoši. Arī pirmā pazīme kopā ar ceturto pazīmi norādītu uz dominējošā stāvokļa iegūšanu vai pastiprināšanu un attiecīgi arī nekoordinētās ietekmes pastāvēšanu. Tāpat arī, piemēram, tirgus daļas var nebūt lielas, taču, ja iestājas sestā pazīme, tā pati par sevi var būt pietiekoša nekoordinētas ietekmes pastāvēšanai.

Varētu teikt, ka dažām pazīmēm ir ciešāka saikne ar citām pazīmēm un dažām tā atkal ir mazāka. Pēc autora izpratnes, ir jāvērtē visas pazīmes, taču pietiekami ir tad, kad to izvērtējums liecina par kāda no trīs konkurenci veicinošo ierobežojumu likvidēšanu vai būtisku samazināšanu. Šādā gadījumā ar diezgan lielu pārliecību varētu apgalvot, ka nekoordinēta ietekme ir konstatējama, jo apvienošanās rezultātā tiktu būtiski samazināta konkurence.

3.3.1.1. Apvienošanās dalībnieki ir vienīgie tirgus dalībnieki konkrētajā tirgū

Pēc autora domām var gadīties arī, ka pietiekošs indikators ir konkrētā tirgus dalībnieku skaits. Piemēram, ja apvienošanās dalībnieki ir vienīgie konkrētā tirgus dalībnieki ir skaidrs, ka šāds apstāklis norāda uz nekoordinētās ietekmes pastāvēšanu vēl pirms tirgus daļu noteikšanas. Turklāt skaidrs, ka šādā gadījumā tirgus daļas būs 50% un 50%, tādēļ to noteikšanai šādos gadījumos par nav nozīmes.

Viens no šādiem piemēriem ir „SUOMEN POSTI OYJ” un „SWEDGIRO AB” apvienošanās lieta, kas Latvijā izpaudās kā SIA „Latvijas Elektroniskais pasts” (turpmāk – LEP) un „Nacionālais maksājumu centrs” (turpmāk – NMC) apvienošanās. KP lietā konstatēja, ka LEP un NMC ir vienīgie divi konkurenti personām (klientiem) adresētu drukāto un elektronisko paziņojumu sagatavošanas pakalpojumu tirgū. Šī pakalpojuma saturs bija tam (2004.gads) laikam raksturīgs, respektīvi, kredītiestāžu, sabiedrisko un sociālo pakalpojumu sniedzēju rēķinu, kontu izrakstu, kredītkaršu atskaišu u.c. informācijas apstrāde, izdrukāšana un ievietošana aploksnēs, kā arī nosūtīšanas organizēšana. Tā kā apvienošanās rezultāta tiktu

¹²¹ Ezrachi A. EU Competition law. An Analytical Guide to the Leading Cases. Oxford and Portland, Oregon: HART PUBLISHING, 5th edn, 2016, p.444.

pilnībā likvidēta konkurence konkrētajā tirgū un radīts monopola stāvoklis, KP atzina to par nesamērojamu ar konkrēto tirgu, taču beigās to atļāva, nosakot saistošos noteikumus.¹²² Pēc autora domām šāda apvienošanās pie šodienas apstākļiem gan netiktu atļauta. Līdzīgs gadījums ir arī “Telia AB” un “Sonera Corporation” jeb LMT un Lattelecom apvienošanās lieta 2002.gadā.¹²³ Jāatceras, ka divi-tūkstošo gadu pašā sākumā Latvijas brīvais tirgusvēl bija jauns un tirgi bija dinamiski un augoši, kā arī apstākļi liecināja par daudzu ārvalstu potenciālo konkurentu ienākšanu Latvijas tirgos. Arī tehnoloģiju straujā attīstība sevišķi konkrēta piemēra konkrētajā tirgū spēlēja lielu lomu. Tāpat arī KP prakse šajā laikā vēl bija jauna un tādēļ šādas apvienošanās tika vērtētas mazliet savādāk. Neatkarīgi no tā šis piemērs un tam līdzīgie ir laba ilustrācija, ka tirgus dalībnieku skaits reizēm var būt ātrāks indikators bažām par konkurenci nekā tirgus daļas.

Kā otru KP prakses piemēru varētu minēt SIA „Ostas flote” un SIA „PKL” apvienošanās lieta velkoņu pakalpojumu tirgū. Šajā lietā abas minētās kompānijas darbojas atšķirīgos ģeogrāfiskajos tirgos – Ostas flote Ventspils un Liepājas reģiona ostā un PKL Rīgas ostā, kuros tās bija monopola stāvoklī. Nesen PKL bija ienācis arī Ventspils un Liepājas reģiona ostas tirgū. Neatkarīgi no tā, ka tas vēl nebija uzsācis faktisko darbību, tas nozīmēja konkurences pieteikumu šajā tirgū. Taču abi tirgus dalībnieki izlēma dibināt kopīgu akciju sabiedrību ar 50% akcijām katram dibinātājam, kurš sniegtu pakalpojumus (konkrēto preci) konkrētajā tirgū. Šāda darbība to kvalificēja kā kontrolējamu apvienošanos saskaņā ar KL 15.panta pirmās daļas 3.punktu. Ņemot vērā, ka abi tirgus dalībnieki konkrētajos ģeogrāfiskajos tirgos jau atradās dominējošā stāvoklī, nebija nekādu šaubu, ka apvienošanās novedīs pie dominējošā stāvokļa nostiprināšanās. Apvienošanās dalībnieki centās atspēkot šo argumentu, apgalvojot, ka daudzi spēcīgi tirgus dalībnieki ir interesējušies par ienākšanu tirgū un var to darīt, kā Rīgas brīvosta ir sākusi būvēt divus velkoņus, kas palielinās konkurenci tirgū. Tomēr KP un vēlāk arī Augstākās tiesa bija vienisprātis, ka apvienošanās būtiski ietekmē konkurenci, jo tiek nostiprināts dominējošais stāvoklis un praktiski gan Ventspils ostā gan Rīgas ostā tas nozīmēs monopola stāvokli, kas attiecīgi novedīs pie varas vienpusēji noteikt cenas tirgū un pie riska, ka tiks samazināta pakalpojuma kvalitāte. Tādēļ apvienošanās tika aizliegta.¹²⁴

¹²²KP 2004. gada 3. marta lēmums lietā Nr.847/03/05/14: Par SUOMEN POSTI OYJ 23.12.2003. iesniegumu par apvienošanos. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/yTh77FfTPG.pdf [aplūkots 2017.gada 20.marts];

¹²³ KP 2002. gada 13. augusta lēmums lietā Nr.p/02/05/4: Par “Telia AB” un “Sonera Corporation” ziņojumu par apvienošanos. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/6NxrLme2Dw.pdf [aplūkots 2017.gada 20.marts];

¹²⁴ KP 2007. gada 27. jūnija lēmums lietā Nr.404/07/05/4: Par SIA „Ostas flote” un SIA „PKL” 16.02.2007. ziņojumu par apvienošanos. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/3voEvvkU9V.pdf [aplūkots 2017.gada 20.marts];

Kā redzams, reizēm nav nepieciešams aprēķināt tirgus daļas, lai saprastu, ka pastāv bažas par nekoordinētas ietekmes pastāvēšanu uz konkurenci un tirgus daļu aprēķināšanai šādā gadījumā var nebūt nozīmes. Ja apvienošanās dalībnieki ir vienīgie konkurenti tirgū, ir skaidrs, ka konkurence konkrētajā tirgū tiks likvidēta, ja vien nepastāv kādi īpaši apstākļi. Protams, citos gadījumos no tirgus dalībnieku skaita vien būs grūti noteikt bažas par konkurenci, tādēļ šādos gadījumos gan būs nepieciešams aprēķināt tirgus daļas, lai iegūtu labāku sapratni par konkrētā tirgus struktūru.

3.3.1.2. Apvienošanās dalībniekiem ir lielas tirgus daļas

EK pamatnostādnēs (27.punkts) kā pirmais indikators nekoordinētas ietekmes pastāvēšanai ir minēts lielas tirgus daļas.

Tirgus daļas un to nozīme jau tika apskatītas 3.2. apakšnodaļā, tādēļ tās šeit vairs netiks izvērtētas padziļināti. Kā jau noskaidrots, tirgus daļas un koncentrācijas līmeņi dod tikai pirmo iespaidu par apvienošanās ietekmi uz konkurenci. Tajā pašā laikā šie pirmie iespaidi un indikācijas ir ļoti nozīmīgi gan EK gan Latvijas KP praksē, sevišķi dominējošā stāvokļa iegūšanas un nostiprināšanas gadījumos, kā arī konkrētā tirgus struktūras ieskicēšanā. Jo lielākas tirgus daļas un koncentrācijas līmeņi, jo uz lielāku tirgus varu tie norāda. Lielas tirgus daļas palielinājums attiecīgi norāda arī uz tirgus spējas palielinājumu, kam būs liela ietekme sevišķi, ja pārējiem tirgus dalībniekiem ir salīdzinoši mazas tirgus daļas. Tāpat arī pārdošanas bāzes pieaugums veido lielāku iespēju, ka cenas paaugstinājums būs izdevīgs, neatkarīgi no ar to saistītā ražošanas samazinājuma.¹²⁵

Kā jau secināts 3.2. apakšnodaļā, lai izdarītu gala secinājumu par apvienošanās ietekmi uz konkurenci, parasta rakstura gadījumos lielas tirgus daļas un augsti koncentrācijas līmeņi paši par sevi nav pietiekoši. Tam nepieciešams izvērtēt tālākos apstākļus.

Tas, kam būtu jāpievērš galvenā uzmanība, vērtējot tirgus daļas pie apvienošanās nekoordinētas ietekmes, ir pirmās pazīmes par dominējošā stāvokļa iegūšanu vai nostiprināšanu. Tāpat, ja šādus apstākļus nevar konstatēt ir jāvērtē arī iespaids par tirgus struktūru, kādu dod tirgus daļas konkrētajā tirgū. Šie, protams, ir pirmie iespaidi, taču tie var kalpot kā labs izejas punkts tālāko apstākļu izvērtēšanā.

¹²⁵ Pamatnostādnes par horizontālo apvienošanas novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par uzņēmumu koncentrāciju kontroli (2004/K 31/03), 27.punkts. Pieejams: [ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205\(02\)-lv.doc](http://ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205(02)-lv.doc) [aplūkots 2017.gada 8.martā];

3.3.1.3. Tirgus dalībnieki, kas apvienojas, ir tuvi konkurenti

Šis apstāklis ir cieši saistīts ar konkrētās preces aizstājamības pakāpi konkrētajā tirgū. Piemēram, ja starp apvienošanās dalībniekiem konkrētā prece ir ar augstu aizstājamības pakāpi, kamēr ar pārējiem tirgus dalībniekiem tā ir salīdzinoši zemu pakāpi, pastāv lielāka varbūtība, ka apvienotais uzņēmums paaugstinās cenas. Tātad tas nozīmē, ka pārējie tirgus dalībnieki nespēs uzturēt pietiekama apjoma piedāvājumu ar aizstājamām precēm, lai atturētu apvienošanas dalībnieku no cenu paaugstināšanas un tiks būtiski ietekmēta konkurence konkrētajā tirgū. Attiecīgi, ja starp apvienošanās dalībniekiem un pārējiem konkrēta tirgus dalībniekiem starp konkrētajām precēm ir augsts aizstājamības līmenis, šāds risks ir mazāks vai nepastāvošs.¹²⁶ Preces aizstājamības pakāpi var noteikt ar pircēju aptauju, ko EK un KP nereti piekopj.¹²⁷

Tātad centrālais faktors šeit ir apvienošanās ceļā tiek likvidēts galvenais konkurents konkrētajā tirgū. Šāda apvienošanās var likvidēt vai būtiski samazināt visus trīs konkurenci veicinošos ierobežojumus – gan pieprasījuma aizstājamību, gan piedāvājuma aizstājamību, gan arī potenciālo konkurenci. Tātad šis kritērijs ir cieši saistīts ar ceturto, piekto un sesto nekoordinētās ietekmes pazīmi.

EK pie šīs pazīmes arī vērtē, vai konkrētajā tirgū konkurentu potenciāls pārorientēt savas preces uz cita veida precēm vai paplašināt esošo preču sortimentu var ietekmēt apvienotā tirgus dalībnieka vēlmi celt konkrētās preces cenas, kā arī vērtē šāda potenciāla pastāvēšanu konkrētajā tirgū vispār. Bieži vien pašreizējo preču ražošanas pārorientēšana uz citām precēm vai esošo preču sortimenta paplašināšana saistās ar lielām izmaksām, ko tirgus dalībnieki uzskata par pārāk lielu risku, tādēļ šādos gadījumos minētais konkurentu potenciāls ir salīdzinoši zems. Šajā gadījumā lielas tirgus daļas un augsta preces aizstājamības pakāpe ne vienmēr var būt galvenais indikators šai pazīmei.

No KP prakses varētu pieminēt AS „Siguldas ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacija” un AS „Kurzemes ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacija” apvienošanās lietu. Tajā abas AS izlēma apvienoties saplūšanas ceļā (reorganizācija), likvidējot iepriekšējās divas sabiedrības un dibinot jaunu kopīgu sabiedrību. Ietekmētie tirgi bija vaislas buļļu spermas tirdzniecība, piena kvalitātes kontroles analīžu pakalpojumu sniegšana (labturības prasību nodrošināšanai) un mākslīgās apsēklošanas pakalpojumu sniegšana. Būtiska koncentrācija tika konstatēta pirmajos divos tirgos, no kuriem vaislas buļļu spermas

¹²⁶ EK pamatnostādņu 28.punkts.

¹²⁷ Sk., piemēram, 5. Eiropas Komisijas 2008.gada 17.jūlija lēmums lietā: COMP/M.5114 - PERNOD RICARD / V & S, EC, 18., 19.punkts.

tirdzniecības tirgū abi apvienošanās dalībnieki bija līderi tātad arī galvenie konkurenti, savukārt trešajā tirgū KP apdraudējumu konkurencei nesaskatīja. Turklāt KP konstatēja, ka apvienošanās rezultātā vaislas bulļu spermas tirgū radās dominējošais stāvoklis, bet piena kvalitātes kontroles analīžu pakalpojumu sniegšanas tirgū tas tika nostiprināts. Attiecīgi bija paredzams, ka apvienošanās rezultātā pārējie konkurenti paliktu ar salīdzinoši mazām tirgus daļām. Tāpat bija konstatējams arī barjeru pastiprināšanās faktors ienākšanai tirgū. Vaislas bulļu spermas produkcija bija pieprasīta „Latvijas brūnās” govju šķirnes pavairošanai. Lietā izskanēja, ka Latvijas lauksaimnieki aizstāj „Latvijas brūno” šķirni ar Holšteinas šķirnes govīm, jo tās saražo vairāk piena un ir ienesīgāks produkts. Taču KP secināja, lai gan šāda tendence ir konstatējama, Latvijā joprojām dominē „Latvijas brūnā” šķirne. Turklāt Latvijā šīs šķirnes govīs ir vēsturiski veidojušas govju ganāmpulku struktūru. Pāreja uz Holšteinas šķirni nenotiek strauji un, prognozējams, ka stabils pieprasījums pēc vaislas bulļu spermas saglabāsies arī tuvākos gados. Ņemot vērā minēto, KP aizliedza apvienošanos, jo abas AS tika uzskatītas par tuviem konkurentiem.¹²⁸ Tātad apvienošanās gadījumā tiktu likvidēts galvenais konkurents un izveidots dominējošais stāvoklis konkrētajā tirgū, kas ļautu noteikt cenas konkrētajai precei neatkarīgi no citiem tirgus dalībniekiem.

Būtisks piemērs, kurš tiks apskatīts arī pie tālākām pazīmēm ir AS „Sentor Farm aptiekas” (turpmāk tekstā – „SF aptieka”) un SIA „Farma Balt aptieka” (turpmāk tekstā – „FB aptieka”) apvienošanās lieta. Šajā lietā SF aptieka iegādājās Paula Stradiņa aptieku. Tātad šī apvienošanās uzskatāma par apvienošanās aktīvu iegādes ceļā. KP kā konkrēto tirgu noteica zāļu mazumtirdzniecību Rīgā, taču kā ģeogrāfisko tirgu vērtēja tikai teritoriju ~530 metru rādiusā no Paula Stradiņa aptiekas. KP secināja, ka šajā teritorijā ir vēl trīs aptiekas, taču visas pieder SF aptiekai, tādēļ apvienošanās nozīmēja vienīgā konkurenta likvidēšanu. Turklāt nepastāvēja pret konkurenci vērstās ietekmes kompensējošie apstākļi, kas varēt šo konkurences samazinājumu kompensēt. Šī iemesla dēļ KP nolēma atļaut apvienošanos tikai saistošiem noteikumiem – pienākumu SF aptiekai pārdot vienu no savām aptiekām šajā teritorijā.¹²⁹

Šeit var pieminēt arī jau apskatītās „SUOMEN POSTI OYJ” un „SWEDGIRO AB” apvienošanās lietu SIA „Ostas flote” un SIA „PKL” apvienošanās, jo šajās lietās apvienošanās dalībnieki nebija tikai tuvu konkurenti, tie bija vienīgie konkurenti konkrētajos tirgos.

¹²⁸ KP 2008. gada 30. janvāra lēmums lietā Nr.2140/07/06/28: Par a/s „Siguldas ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacija” un a/s „Kurzemes ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacija” apvienošanos”. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/vVqs0aMUyT.pdf [aplūkots 2017. gada 20. marts];

¹²⁹ KP 2013. gada 28. janvāra lēmums lietā Nr.2082/12/03.01./9: „Par AS „Sentor Farm aptiekas” un SIA „Farma Balt aptieka” apvienošanos”. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/2xyCKwtyh5.pdf [aplūkots 2017. gada 18. aprīlī];

3.3.1.4. Pircējiem ir ierobežotas iespējas mainīt piegādātāju (pieprasījuma aizstājamība)

Apstākļi, kad pēc apvienošanās pircējiem ir mazas alternatīvas pārorientēties uz citiem piegādātājiem vai tās saistītas ar lielām izmaksām, var norādīt uz apvienošanās pret konkurenci vērstu ietekmi. Šī pazīme sevišķi rada bažas par konkurenci gadījumos, kad apvienošanās dalībnieki ir bijuši galvenie konkurenti (alternatīvie piegādātāji), starp kuriem pircēji ir veikuši pārorientēšanos gadījumos, kad viens no tiem paaugstinājis cenas. Šāda pazīme norāda, ka pircēji ir sevišķi neaizsargāti pret cenu celšanu. Pie šīs pazīmes izvērtēšanas var palīdzēt pagātnes gadījumu modeļi par pircēju pārorientēšanos uz citiem piegādātājiem pēc cenu celšanas konkrētajā tirgū.¹³⁰

No KP prakses pie šīs pazīmes varētu minēt Baltkom grupas, Izzi grupas un SIA „EST Risinājumi” apvienošanās lietu, kurā Baltkom grupa, Izzi grupa un SIA „EST Risinājumi” vēlējās apvienoties vienā tirgus dalībniekā. KP secināja, ka ietekmētie tirgi šīs apvienošanās gadījumā būs: 1) maksas televīzijas pakalpojuma tirgus Rīgā, Balvos, Ludzā, Jēkabpilī; 2) maksas televīzijas kanālu vairumtirdzniecības tirgus Latvijas teritorijā; 3) vietējā interneta pieslēguma un datu pārraides pakalpojumu tirgus Rīgā, Ludzā; 4) balss telefonijas pakalpojuma tirgus Latvijas teritorijā. KP secināja, ka apvienošanās rezultāta nekoordinēta ietekme radīsies pirmajos divos tirgos. Par to liecināja ne tikai tirgus daļas, bet arī fakts, ka apvienošanās dalībniekiem bija ilgtermiņa pakalpojuma līgumi ar klientiem, kuru laušana pirms laika nozīmēja maksāt lielu līgumsodu. Šāds KP skatījuma apvienotajam tirgus dalībniekam ļautu noturēt klientus, saglabājot tas pašas cenas, jo patērētāji nebūtu ieinteresēti mainīt pakalpojumu sniedzēju baidoties no līgumsoda maksas pienākuma. Šādā gadījumā pircējiem ir ierobežota iespēja mainīt pakalpojuma sniedzēju, kas uzskatāms par būtisku efektīvas konkurences samazinājumu.¹³¹

Tāpat var pieminēt arī "MTG Broadcasting AB" (turpmāk tekstā – „MTG ” un arī „TV3”) un AS „LNT” (turpmāk tekstā – „LNT”) apvienošanās lietu, kurā MTG ieguva akcijas LNT, tādējādi iegūstot nozīmīgas televīzijas programmas. KP secināja, ka ietekmētie tirgi apvienošanās rezultātā būs 1) Televīzijas programmu veidošanas un izplatīšanas tirgus Latvijas Republikas teritorijā; 2) televīzijas satura iepirkuma tirgus; 3) reklāmas izvietojšanas

¹³⁰ Pamatnostādnes par horizontālo apvienošanos novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par uzņēmumu koncentrāciju kontroli (2004/K 31/03), 31.punkts. Pieejams: [ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205\(02\)-lv.doc](http://ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205(02)-lv.doc) [aplūkots 2017.gada 8.martā]; Bailey D., Rose V. Bellamy and Child: European Union Law of Competition. Oxford: Oxford University press, 7th Edn, 2013, p.66;

¹³¹ KP 2010.gada 13.novembra lēmums lietā Nr.1492/10/03.01.-01./13: „Par Baltkom grupas, Izzi grupas un SIA „EST Risinājumi” apvienošanos”. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/vrTuMwSZzL.pdf [aplūkots 2017.gada 30.februārī]

pakalpojums televīzijas programmās tirgus Latvijas Republikas teritorijā. Izvērtējot trešo ietekmēto tirgu, KP apvienošanās dalībniekus (LNT un TV3) par tuviem konkurentiem, kuru apvienošanās nostiprina dominējošo stāvokli. Tādēļ KP secināja, ka apvienotais tirgus dalībnieks varētu celt cenas trešajā ietekmētajā tirgū un reklāmu raidlaika pakalpojumaņēmējiem būtu ierobežotas iespējas mainīt pakalpojuma sniedzēju, jo pārējie tirgus dalībnieki jau būs pilnībā apmierinājuši sava piedāvājuma robežas līgumos ar citiem raidlaikaņēmējiem.¹³²

Šeit vēlreiz jāpiemin arī SF aptieku un FB aptieku apvienošanās lieta, kurā KP vērtēja pieprasījuma un aptieku atrašanās vietas attiecības. Piemēram, KP konstatēja, ka zāļu pieprasījumu Paula Stradiņa aptiekā pārsvarā sastāda Paula Stradiņa slimnīcas pacienti. Pēc KP domām tas nozīmēja, ka patērētāju, kas sastāda šo pieprasījumu, interese izvēlēties alternatīvas aptiekas ir ierobežota ar distanci, kas nepārsniedz 500 metrus rādiusā ap slimnīcu. Tā kā šajā rādiusā atradās tikai SF aptiekas, neskaitot Paula Stradiņa aptieku, apvienošanās nozīmētu, ka patērētājiem pēc apvienošanās vairs nebūtu alternatīvu izvēlēties cita tirgus dalībnieka pakalpojumus.¹³³ Šo faktu pastiprināja arī apstākļi, ka SF aptieka 2009.gadā bija apvienojusies ar lielāko zāļu vairumtirgotāju Latvijā (SF aptiekas un AS „Recipe Plus” apvienošanās lieta) AS „Recipe Plus”, padarot SF aptieku par vertikāli integrētu tirgus dalībnieku ar lielu tirgus varu Turklāt SF jau bija (un joprojām ir) vairākas stratēģiski izkārtotas aptiekas Rīgā.¹³⁴ Šie apstākļi kopā ar faktu, ka SF aptieka iegādājas vēl vienu stratēģiski nozīmīgu aptieku Rīgā, pēc KP domām, norādīja uz būtiskas tirgus varas nostiprināšanu, kas būtiski samazinātu konkurenci konkrētajā tirgū. Respektīvi, tas ļautu apvienotajam tirgus dalībniekam vērtētā ģeogrāfiskā tirgus robežās celt cenas un patērētājiem nebūtu citu alternatīvu.

Tātad KP pie šīs pazīmes vērtē ietekmi uz vienu no trijiem konkurenci veicinošajiem ierobežojumiem – pieprasījuma aizstājamību. Kā jau minēts, šai pazīmei ir saikne ar pirmo apskatīto pazīmi – apvienošanās dalībnieki ir tuvi konkurenti. Tas nozīmē, ka gadījumos, kad apvienošanās dalībnieki ir tuvi konkurenti ir ļoti ticams, ka tas krietni samazinās pircēju iespēju mainīt piegādātāju.

¹³² KP 2012.gada 11.maija lēmums lietā Nr.90/12/03.01./2: „Par "MTG Broadcasting AB" ziņojumu par tirgus dalībnieku apvienošanās”. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/UNldnCrDP7.pdf [aplūkots 2017.gada 13.februārī];

¹³³ KP 2013.gada 28.janvāra lēmums lietā Nr.2082/12/03.01./9: „Par AS „Sentor Farm aptiekas” un SIA „Farma Balt aptieka” apvienošanās”. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/2xyCKwtyh5.pdf [aplūkots 2017.gada 18.aprīlī];

¹³⁴ KP 2009. gada 23.janvāra lēmums lietā Nr.2754/08/06/21: Par AS „Sentor Farm aptiekas” un AS „Recipe Plus” apvienošanās. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/5jfX898dBg.pdf [aplūkots 2017.gada 17.marts];

3.3.1.5. Maz ticams, ka konkurenti palielinās piedāvājumu, ja paaugstināsies cenas (piedāvājuma aizstājamība)

Konkrētajā tirgū var pastāvēt tādi apstākļi, kas liecina par apvienošanas dalībnieku konkurentu nespēju vai zemu varbūtību palielināt piedāvājumu gadījumos, kad tiek paaugstinātas cenas par konkrēto preci. Šādos gadījumos apvienošanās dalībnieki var būt ieinteresēti samazināt ražošanas jaudu (attiecīgi arī piedāvājumu) zem pirms-apvienošanās līmeņa, paaugstinot konkrētās preces cenu. Šādi apstākļi neapšaubāmi norāda uz apvienošanās būtisku efektīvas konkurences samazinājumu. Turpretī, ja pastāv pretēji apstākļi – konkurentiem ir pietiekams potenciāls un augsta varbūtība palielināt ražošanas jaudu cenas paaugstināšanās gadījumā – šī pazīme neliecinās par apvienošanās būtisku ietekmi uz konkurenci.¹³⁵ Šī pazīme, attiecībā uz piedāvājuma paplašināšanu, ir saistīta arī ar preču aizstājamību un tās pakāpi, kas tika apskatīta pie otrās nekoordinētās ietekmes pazīmes apskata. Jo lielāka aizstājamības pakāpe, jo lielāka nozīme šai pazīmei.

Piemēram, Capital CIS Fund un SIA „Rīgas piensaimnieks” apvienošanas lietā KP kā vienu no ietekmētajiem tirgiem lietā KP vērtēja saldā krējuma aizstājamību saldā krējuma vairumtirdzniecības tirgū. KP secināja, ka šajā konkrētajā tirgū apvienotajam tirgus dalībniekam tirgus daļa būtu virs 40%. Taču, vērtējot tā aizstājamību, KP secināja, ka pārējiem piena produktu tirgus dalībniekiem nebūtu problēmas palielināt saldā krējuma ražošanas jaudu. Tomēr KP arī secināja, ka gadījuma, ja vietējo ražotāju (konkurentu) jauda būtu nepietiekama to varētu kompensēt Lietuvas ražotāji. Tādēļ cenu paaugstināšanas gadījumā tiktu piedāvāts pietiekams alternatīvas produkcijas klases.¹³⁶ Minētais piemērs gan nedot tiešu ilustrāciju par gadījumu, kad ir mazticams, ka pārējie konkurenti palielinās piedāvājumu, ja tiks paaugstinātas cenas, bet gan pretējo. Tomēr tas nemazāk palīdz saprast šīs pazīmes būtību.

Kā interesantu lietu pie šīs pazīmes varētu pieminēt “VIENNA INSURANCE GROUP AG Wiener Versicherung Gruppe” (turpmāk – „VIG”) un AAS “BTA Baltic Insurance Company” (turpmāk – „BTA”) apvienošanās lietu, kurā VIG akciju iegādes ceļā ieguva izšķirošu ietekmi nedzīvības apdrošinātājā BTA. KP kā ietekmētos tirgus konstatēja nedzīvības apdrošināšanas OCTA apdrošināšanas tirgus, galvojuma apdrošināšanas tirgus un palīdzības jeb ceļojumu apdrošināšanas tirgus Latvijas teritorijā. Visos trīs ietekmētajos tirgos

¹³⁵ Pamatnostādnes par horizontālo apvienošanas novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par uzņēmumu koncentrāciju kontroli (2004/K 31/03). Pieejams: [ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205\(02\)-lv.doc](http://ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205(02)-lv.doc) [aplūkots 2017.gada 8.martā];

¹³⁶ KP 2015.gada 25.septembra lēmums lietā Nr. 1056/15/7.2.2./5: Par Meridian Capital CIS Fund apvienošanas ar SIA „Rīgas piensaimnieks”. Pieejams: <http://www.kp.gov.lv/files/pdf/XL9PX1UpYg.pdf> [aplūkots 2017.gada 19.februārī];

KP konstatēja, ka kombinētā tirgus daļa un tirgus daļas palielinājums ir uzskatāms par būtisku, uz ko norādīja arī augsti koncentrācijas līmeņi (HHI) un to pieaugums (delta). Par spīti tam, KP secināja, ka apvienošanās rezultātā neradīsies pret konkurenci vērsta ietekme jeb konkurence netiks būtiski samazināta nevienā ko konkrētajiem tirgiem.¹³⁷

OCTA apdrošināšanas tirgū pēc apvienošanās. Apvienotā tirgus dalībnieka tirgus daļa sasniedz ~36% un nākamajam tirgus dalībniekam tā būtu vairāk nekā divas reizes mazāka (16%), kas nozīmētu lielu atstarpi. HHI indekss pirms apvienošanās bija 1224 punkti, bet pēc apvienošanās 2066 punkti, attiecīgi veidojot delta koeficientu 841, tātad norādot uz augstiem koncentrācijas līmeņiem, kas pārsniedz 3.2.apakšnodaļā norādītās robežas.¹³⁸

Tomēr, izvērtējot tirgus daļu dinamiku trīs gadu griezumā, KP secināja, ka konkrētais tirgus ir dinamisks un mainīgs.¹³⁹

Izvērtējot pircēju iespējas mainīt apdrošinātāju, KP secināja, ka šajā tirgū dominē īstermiņa līgumi. Tādēļ apdrošinājuma ņēmēji (pircēji/patērētāji) apdrošinātāja izvēlē nav ierobežoti. Šādu konkurencei labvēlīgu pazīmi pastiprina arī secinājums no ceturtais nekoordinētās ietekmes pazīmes (cenas palielināšanas iespējas), ka galvenais šīs preces pieprasījuma kritērijs ir zemākā cena, nevis tās kvalitāte. Šis aspekts ir īpašs, jo tādā mērā bieži nav sastopams citos tirgos.¹⁴⁰ Tas nozīmē, ka cenas celšanas iespēja šajā gadījumā nepastāv, jo cenas celšanas gadījumā, apvienotais tirgus dalībnieks tikai zaudētu, apdrošinātāja ņēmējiem izvēloties lētāko piedāvāto precī tirgū.

Pats interesantākais šīs preces tirgū ir ar likumu uzlikts pienākums auto īpašniekiem pirkt OCTA, bet gan arī pienākums apdrošinātājiem piedāvāt šo produktu. Tas kopā ar KP konstatēto faktu, ka OCTA apdrošināšanas tirgus darbojas ar lieliem zaudējumiem, iznīcina arī pārējo nekoordinēto ietekmju pazīmju liecību par pret konkurenci vērstu ietekmi. Kā atzina KP, ja apdrošinātājiem nebūtu ar likumu uzlikts šāds pienākums, šo precī izvēlētos piedāvāt daudz mazāks skaits apdrošinātāju. Turklāt, ņemot vērā konkrētā tirgus zaudējumus, tiešām ir paredzams, ka preces cena var celties, tomēr šajā gadījumā tā cēlonis nebūs apvienošanās.¹⁴¹

Kā redzams, KP nekonstatēja nevienu no nekoordinētās ietekme pazīmēm (no kvalitatīvajiem kritērijiem) šo specifisko tirgus īpatnību dēļ. Respektīvi, netika konstatēts, ka tiktu likvidēta vai būtiski samazināta pieprasījuma aizstājamība, piedāvājuma aizstājamība

¹³⁷ Sk. KP 2016.gada 9.jūnija lēmums lietā Nr.KL\5-4\16\9: Par "VIENNA INSURANCE GROUP AG Wiener Versicherung Gruppe" un AAS "BTA Baltic Insurance Company" apvienošanās, 18-22.punkts. Pieejams: <http://www.kp.gov.lv/files/pdf/j6JdsfJEVv.pdf> [aplūkots 2017.gada 19.februārī];

¹³⁸ Turpat, 65-66.punkts

¹³⁹ Turpat, 65-66.punkts

¹⁴⁰ Turpat, 67.punkts;

¹⁴¹ Turpat, 68-70.punkts;

vai potenciālā konkurence. Šis piemērs ļoti labi ilustrē cik liela nozīme var būt tirgus specifikai. Tas arī norāda, ka precīzi un detalizēti apvienošanās novērtējuma kritēriji, pie kuriem KP būtu vienmēr jāpieturas nebūtu pietiekami elastīgi visu apvienošanās lietu novērtēšanā tirgu dažādības dēļ. Tādēļ autora skatījumā, apskatāmie kritēriji ir vērtējami kā laba un elastīga mēraukla dažādu tirgu novērtēšanā, tieši to abstrakcijas dēļ.

Kā vēl vienu piemēru var minēt UAB „Malinvest” un AS „Rīgas Dzirnavnīeks” apvienošanās lietu. Šajā lietā KP vērtēja vairākus tirgus, no kuriem par būtiski ietekmētiem atzina divus: 1) industriālajiem patērētājiem paredzēto kviešu miltu tirgus Latvijas teritorijā; 2) industriālajiem patērētājiem paredzēto rudzu miltu tirgus Latvijas teritorijā. Vērtējot pirmo tirgū KP secināja, ka UAB „Malinvest”, ja tas neapvienotos, būtu pietiekamas ražošanas jaudas rezerves, lai palielinātu savu produkciju konkrētajā tirgū, ja gadījumā, kāds cits tirgus dalībnieks būtu dominējošā stāvoklī un spētu celt augstas cenas.¹⁴² KP, protams, šajā lietā vērtēja arī citus apstākļus, tomēr šajā lietā apvienošanās tika atļauta tikai ar saistošajiem noteikumiem.

Šajā gadījumā KP pie šīs pazīmes būtībā vērtē apvienošanās ietekmi uz otro konkurenci veicinošo ierobežojuma – piegādes aizstājamību. Arī šīs pazīmes apskats liecina, ka tā ir saistīta ar nekoordinētās ietekmes trešo pazīmi.

3.3.1.6. Apvienotais tirgus dalībnieks spēj kavēt konkurentu ienākšanu un paplašināšanos konkrētajā tirgū

Apvienošanās būtiska ietekme uz konkurenci var izpausties arī, tad, ja konkrētā tirgus apstākļi norāda, ka apvienotais tirgus dalībnieks radīs šķēršļus vai apgrūtinās konkurentu ienākšanas tirgū vai paplašināšanās potenciālu. Respektīvi, ja apvienošanās rezultātā barjeras ienākšanai un paplašināšanās konkrētajā tirgū tiek palielinātas, tas norāda uz būtiskas ietekmes uz konkurenci pastāvēšanu. Šādiem apstākļiem raksturīga situācija, kad apvienošanās dalībnieku konkurenti nedz individuāli, nedz kolektīvi konkrētajā tirgū apvienoto tirgus dalībnieku nespēs ierobežot cenu celšanas, vai citās konkurences samazināšanas darbībās. Tas var izpausties apvienotā tirgus dalībnieka varā ietekmēt izejvielu piegādi, izplatīšanas iespējas, piemēram, nozīmīgas infrastruktūras īpašumtiesību dēļ, preču

¹⁴² KP 2013.gada 29.jūlija lēmums lietā Nr.550/13/03.01./8: „Par UAB „Malinvest” izšķirošās ietekmes iegūšanu pār AS „Rīgas Dzirnavnīeks”. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/u5KDaf4jvL.pdf [aplūkots 2017.gada 19.marts]

zīmes atpazīstamības dēļ, nozīmīgu patentu piederēšanas dēļ, ilgtermiņa līgumu ar pircējiem dēļ u.c.¹⁴³

KP šajā sakarā var pieminēt AS „Latvijas Balzāms” un SIA „S.Alko” apvienošanās lietu alkoholisko dzērienu vairumtirdzniecības tirgū. Tā kā apvienošanās dalībnieki bija tuvi konkurenti un katra rīcībā atradās portfelis ar atpazīstamākajiem (populārākajiem) alkohola zīmoliem, apvienošanās rezultāta veidojās portfeļa efekts. Respektīvi, apvienošanās rezultāta apvienotajam tirgus dalībniekam piederētu absolūti lielākā daļa no atpazīstamākajiem alkoholisko dzērienu zīmoliem, kas dotu ievērojamu priekšrocību attiecībā pret pārējiem konkurentiem, kuriem piederēja salīdzinoši maz pazīstamāko zīmolu alkoholiskie dzērieni. KP secināja, ka šāda apvienošanās ļaus izveidot savu piedāvājumu mazumtirgotājiem tādējādi, ka tas iedrošinās mazumtirgotājus pirkt no tiem lielāko alkoholisko dzērienu daudzumu. Tas savukārt novedīs pie vairākuma mazumtirgotāju piesaistes apvienotajam tirgus dalībniekam un šo mazumtirgotāju ierobežotas vēlmes un spējas mainīt piegādātāju. Pēc KP domām, šāda apvienošanās būtiski samazinātu efektīvu konkurenci konkrētajā tirgū, tādēļ atļāva to tikai ar saistošajiem noteikumiem, kas paredzēja, ka apvienotajam tirgus dalībniekam nedrīkstēs piederēt visi abu apvienošanās dalībnieku atpazīstamākie alkoholisko dzērienu zīmoli.¹⁴⁴

Tāpat var pieminēt arī “Telia AB” un “Sonera Corporation” apvienošanās lietu, kur šīs barjeras radīja apvienotā elektronisko sakaru infrastruktūra, nostiprinot barjeras ienākšanai tirgū un dodot apvienotajam tirgus dalībniekam lielākas priekšrocības.¹⁴⁵ Tāds pats piemērs ir arī SIA „Neste” aktīvu (DUS) iegāde no SIA „Alco”, kurā DUS infrastruktūru nostiprināja Neste.¹⁴⁶

Kā vēl viens būtisks aspekts, ko varētu minēt pie šīs pazīmes, bet kas netiek minēts EK pamatnostādņēs, ir tādas apvienotā tirgus dalībnieka varas iegūšana, kas ne tikai ļautu tam paaugstināt cenas, bet arī pazemināt cenas tādā līmenī un tādu laiku, lai nodarītu būtiskus zaudējumus mazākajiem konkurentiem, tādējādi izspiežot tos no konkrētā tirgus. Šī parādība parasti raisa bažas dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas gadījumā un angļu valodā ir pazīstama ar nosaukumu „*predatory pricing*”, taču tā var raisīt bažas arī pie

¹⁴³ Pamatnostādnes par horizontālo apvienošanas novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par uzņēmumu koncentrāciju kontroli (2004/K 31/03). Pieejams: [ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205\(02\)-lv.doc](http://ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205(02)-lv.doc) [aplūkots 2017.gada 8.martā];

¹⁴⁴ KP 2009.gada 19.jūnija lēmums lietā Nr. 651/09/06/4: Par SIA „SPV Distributor”, SIA „S.D.V.”, SIA „L.D.V.”, SIA „MONO M” un SIA „S.Alko” apvienošanas. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/5M8Gtd12V4.pdf [aplūkots 2017.gada 25.marts];

¹⁴⁵ KP 2002. gada 13. augusta lēmums lietā Nr.p/02/05/4: Par “Telia AB” un “Sonera Corporation” ziņojumu par apvienošanas. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/6NxrLme2Dw.pdf [aplūkots 2017.gada 20.marts];

¹⁴⁶ KP 2006. gada 2. decembra lēmums lietā Nr.1908/06/05/18: Par SIA „Neste Latvija” 02.08.2006. ziņojumu par apvienošanas. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/FCHBPjDux7.pdf [aplūkots 2017.gada 20.marts];

apvienošanās.¹⁴⁷ KP praksē tas vis izteiktāk ir saskatāms tieši ikdienas patēriņa preču mazumtirdzniecības tirgū. Piemēram, SIA „Plesko Real Estate” (RIMI) un SIA „Ilga-Sigulda” apvienošanās lietā KP atļāva apvienošanos tikai ar tādiem saistošiem noteikumiem, kuri aizliedza RIMI konkrētajā ģeogrāfiskajā tirgū (Siguldā un tās apkārtnē) piekopt citādu cenu politiku kā pārējos ķēdes veikalos citos konkrētās preces ģeogrāfiskajos tirgos. Tas tika darīts ar mērķi, lai RIMI neizstumtu no konkrētā tirgus mazāk spēcīgos konkurentus, piemēram, īstenojot akciju, kuras ietvaros preču cenas tiek nolaistas zem konkrēta tirgus vidējās cenas.¹⁴⁸

Svarīgi saprast, ka šī pazīme atšķirībā no iekļūšanas tirgū kritērija, atspoguļo tieši tās barjeras, kas rodas apvienošanās rezultātā jeb tiešā tās cēloņsakarībā, kamēr pie iekļūšanas tirgū (tiks apskatīts vēlāk) tiek vērtēti dažādi apstākļi, kas jau pastāvējuši līdz apvienošanās novērtēšanas brīdim. Kopīgais abiem varētu būt trešā konkurenci veicinošā ierobežojuma (potenciālā konkurence) pazīmes, kas šeit un pie iekļūšanas tirgū kompensējošā faktora tiek vērtēts. Respektīvi, iespējas ienākt tirgū jaunam tirgus dalībniekam.

3.3.1.7. Apvienošanās likvidē svarīgu konkurētspējīgu spēku

EK pamatnostādņu 37.punkta ir norādīts, ka apvienošanās ar svarīgu konkurētspējīgu spēku, var norādīt uz būtisku ietekmi uz konkurenci. Šī ir viena no pazīmēm, kas sastopama gadījumos, kad apvienošanās ceļā netiek iegūts, nedz nostiprināts dominējošais stāvoklis, taču konkurences spiediena balanss tiek izjaukts tādā mērā, ka tas atstāj būtisku ietekmi uz konkurenci. Apvienošanās dalībnieks var būt svarīgs konkurētspējīgs spēks ne tikai tad, ja tam pieder liela tirgus daļa. Tā svarīgo konkurētspēju var raksturot arī nesena ienākšana konkrētajā tirgū un potenciāls nākotnē izdarīt ievērojamu konkurences spiedienu uz esošajiem tirgus dalībniekiem. To varētu raksturot jaunu tehnoloģiju piedāvāšana tirgū vai citas priekšrocības vai jauninājumi. Šajā pazīme sevišķas bažas par apvienošanās būtisku ietekmi uz konkurenci var norādīt divu svarīgu novatoru apvienošanās.¹⁴⁹ Tas norāda uz būtisku aspektu, respektīvi, pat ja apvienošanās dalībnieki kopā neaizņem lielu tirgus daļu, tiem esot vienīgajiem novatoriem, kuru savstarpējā konkurence var atturēt no cenu paaugstināšanas un veicināt kvalitatīvāku preču un jauninājumu ātru ienākšanu konkrētajā tirgū, var tikt būtiski ietekmēta konkurence un tikt radīts pretējs efekts.

¹⁴⁷ Predatory pricing. OECD, 1989, p.7. Pieejams: www.oecd.org/competition/abuse/2375661.pdf;

¹⁴⁸ KP 2010.gada 14.jūlija lēmums lietā Nr.1608/10/03.01.-01./12: „Par SIA „Plesko Real Estate” un SIA „Ilga-Sigulda” apvienošanos”. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/YV04xvkzUO.pdf [aplūkots 2017.gada 30.februārī];

¹⁴⁹ Pamatnostādnes par horizontālo apvienošanos novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par uzņēmumu koncentrāciju kontroli (2004/K 31/03). Pieejams: [ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205\(02\)-lv.doc](http://ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205(02)-lv.doc) [aplūkots 2017.gada 8.martā];

Izņēmuma kārtā kā vienu no EK prakses piemēriem šeit varētu pieminēt T-Mobile/tele.ring lieta Nr. COMP/M.3916, kurā T-Mobile ieguva kontroli *tele.ring* mobilo sakaru pakalpojumu tirgū. Apvienošanās rezultāta neveidojās lielas tirgus daļas. Tele.ring piederēja maza tirgus daļa pirms-apvienošanās stāvoklī konkrētajā tirgū. T-Mobile konkrētajā tirgū nebija līderis un pēc-apvienošanās stāvoklī saglabāja to pašu vietu tirgū. EK atzina, ka šajā gadījumā *tele.ring* konkrētajā tirgū ir uzskatāms par „maveriku” (*maverick*)¹⁵⁰. Šāds secinājums tika izdarīts pamatojoties uz to, ka, par spīti savai mazajai tirgus daļai, *tele.ring* izrādīja sīvu konkurenci, piedāvājot zemākas cenas un citos veidos aktīvi iesaistoties konkurencē ar vadošajiem konkrētā tirgus dalībniekiem. Turklāt *tele.ring* bija nesen ienācis tirgū un ātri spējis iegūt tajā vietu, izrādot sīvu konkurētspēju. T-Mobile apvienošanās ar *tele.ring* attiecīgi nozīmēja nozīmīga konkurējoša spēka, kas konkrētajā tirgū uzturēja konkurences spiediena bilanci, likvidēšanu un attiecīgi konkurences balanca izjaukšanu. EK atļāva apvienošanos tikai ar saistošajiem noteikumiem.¹⁵¹

Kā vēl vienu interesantu EK lietu var minēt HUTCHISON 3G AUSTRIA / ORANGE AUSTRIA apvienošanos lietu Nr. COMP/M.6497. Tajā apvienošanās dalībnieku kopējā tirgus daļa sastādīja mazāk par 25%, tomēr, ņemot vērā īpašos tirgus apstākļus, EK secināja, ka tā var būtiski ietekmēt konkurenci konkrētajā tirgū. Īpašie apstākļi izrietēja no faktora, ka pirms-apvienošanās stāvoklī konkrētajā tirgū pastāvēja četri tirgus dalībnieki, bet apvienošanās rezultāta to skaits samazinātos uz trīs un pārējiem diviem tirgus dalībniekiem tirgus daļas bija ievērojami lielākas nekā apvienotajam tirgus dalībniekam. Turklāt apvienošanās dalībnieki savstarpēji bija sīvi konkurenti. Tādēļ EK uzskatīja, ka par spīti tam, ka kopējā tirgus daļa ir zem 25% un apvienošanās rezultātā nedz rodas, nedz nostiprinās dominējošais stāvoklis, tās rezultāta tiek likvidēts būtisks konkurētspējīgs spēks tirgū, kas dotajos apstākļos būtiski ietekmē konkurenci. Arī šajā lietā EK atļāva apvienošanos tikai ar saistošajiem noteikumiem. Svarīgi arī norādīt uz atziņu EK šajā lietā, respektīvi, nepastāv tādas prezumpcijas, ka apvienošanās dalībnieki nav atbildīgi par apvienošanās sekām, ja apvienotās tirgus daļas lieluma ir zem 25%.¹⁵²

KP praksē ir atrodams līdzvērtīgs gadījums pieminētajai *tele.Ring* lietai. Respektīvi, arīdzan jau pieminētā SIA „Latvijas Mobilais Telefons” un SIA „ZetCOM” apvienošanās lieta mobilo sakaru mazumtirdzniecības pakalpojumu tirgū. Apvienošanās lietā ZetCom (Amigo)

¹⁵⁰ *Tirgus dalībnieks, kas sastāda agresīvu, sīvu konkurenci konkrētajā tirgū par spīti tā mazajai tirgus daļai.* Engel. C., Ockenfels A. *Maverick Making Sense of a Conjecture of Antitrust Policy in the Lab.* Bonn: Preprints of the Max Planck Institute for Research on Collective Goods Bonn, 2013/14. Pieejams: https://www.coll.mpg.de/pdf_dat/2013_14online.pdf [aplūkots 2017.gada 19.martā]

¹⁵¹ Eiropas Komisijas 2004.gada 26.aprīļa lēmums lietā: COMP/M.3916 –T-Mobile Austria/Tele.ring, EC;

¹⁵² Eiropas Komisijas 2012.gada 12.decembra lēmums lietā: COMP/M.6497 – HUTCHISON 3G AUSTRIA / ORANGE AUSTRIA, EC;

piederēja salīdzinoši maza tirgus daļa salīdzinājumā ar vadošajiem tirgus dalībniekiem un apvienošanās rezultātā nedz veidojās, nedz nostiprinājās dominējošais stāvoklis, LMT saglabāja to pašu vietu tirgū. Tā par ZetCOM bija arī mazāk priekšrocību, jo tam nepiederēja sava elektrosakaru infrastruktūra salīdzinājuma ar LMT, Tele 2 un strauji augošo tirgus dalībnieku Bite, kuri darbojās arī mobilo sakaru vairumtirdzniecībā. ZetCom infrastruktūru nomāja no LMT. Neatkarīgi no tā tirgus dalībnieku un ekspertu viedokļi norādīja, ka ZetCOM ir uzturējis sīvu konkurenci mobilo sakaru mazumtirdzniecībā, nodrošinot izdevīgākas cenas, citus izdevīgākus piedāvājuma apstākļus un attiecīgi spēlējot lielu lomu veselīga konkurences spiediena uzturēšanā konkrētajā tirgū. Šī iemesla dēļ KP secināja, ka apvienošanās var būtiski samazināt konkurenci konkrētajā tirgū, tādēļ atļāva apvienošanos tikai ar saistošajiem noteikumiem.¹⁵³

Kā jau to ļoti labi ilustrē minētie gadījumi, ne visas apvienošanās, kam ir būtiska ietekme uz konkurenci saistās ar dominējošā stāvokļa iegūšanu vai nostiprināšanu, vai lielām tirgus daļām. Pie šīs pazīmes būtībā tiek vērtēts izņēmuma gadījums, jo bieži praksē tādi nav sastopami. Neatkarīgi no tā šī pazīme var tikt vērtēta visu trīs apvienošanās veicinošo ierobežojumu kontekstā. Galvenā nozīme šeit, protams, tiks pievērsta tam, kā apvienošanās radītā tirgus struktūras izmaiņas ietekmēs kādu no vai visus no trīs konkurenci veicinošajiem ierobežojumiem.

3.3.2. Koordinētā ietekme uz konkurenci

Apvienošanās rezultātā koordinēta ietekme uz konkurenci var veidoties tirgū, kurā tā struktūra padara par iespējamu un ekonomiski izdevīgu tādu tirgus dalībnieku uzvedības modeli, kurā vadošie tirgus dalībnieki kopīgi piekopt tirdzniecību par paaugstinātām cenām, un šo modeli nevar ietekmēt nedz citi konkurenti, nedz pircēji, nedz patērētāji.¹⁵⁴ Šāds modelis var veidoties vai nostiprināties, veidojoties vai nostiprinoties kolektīvajam dominējošajam stāvoklim. Respektīvi, dažu tirgus dalībnieku, kam pieder lielākā daļa no konkrētā tirgus tirgus daļām, savstarpēji koordinēta darbība (bez vienošanās), kuras rezultātā tiem kopā ir tāda vara, ka tie spēj darboties neatkarīgi no citiem konkurentiem, pircējiem un

¹⁵³ KP 2007. gada 25.maija lēmums lietā Nr.222/07/10/1: Par SIA „Latvijas Mobilais Telefons” un SIA „ZetCOM” ziņojumu par apvienošanos, 6.punkts. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/yfjan1e1Km.pdf [aplūkots 2017.gada 20.marts]

¹⁵⁴ Pamatnostādnes par horizontālo apvienošanos novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par uzņēmumu koncentrāciju kontroli (2004/K 31/03), 39-41.punkts Pieejams: [ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205\(02\)-lv.doc](http://ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205(02)-lv.doc) [aplūkots 2017.gada 8.martā];

patērētājiem konkrētajā tirgū.¹⁵⁵ Tātad, koordinētās ietekmes izvērtēšanai būtu pamats pievērst uzmanību, ja apvienošanās rezultātā rodas vai nostiprinās kolektīvais dominējošais stāvoklis. Koordinētās ietekmes sekas ir tādas pašas kā nekoordinētās ietekmes sekas, atšķirība ir tajā, ka koordinētajā ietekmē šo tirgus varu realizē, nevis viens tirgus dalībnieks, bet vairāki tirgus dalībnieki kopīgi caur koordinētu uzvedību.

Koordinētai ietekmei pastāv trīs faktori: 1) koordinēšanā iesaistīto tirgus dalībnieku pietiekoša spēja pārraudzīt stingru koordinēšanas noteikumu ievērošanu; 2) iedarbīga mehānisma pastāvēšana, kuru var piemērot, ja kāds no koordinēšanā iesaistītajiem tirgus dalībniekiem piekļūst atkāpes no koordinētās disciplīnas; 3) koordinēšanā neiesaistīto konkurentu un potenciālo konkurentu, kā arī pircēju (tostarp gala patērētāju) reakcijai nevajadzētu spēt apdraudēt paredzamos koordinēšanas rezultātus.¹⁵⁶ Lai pārbaudītu šos trīs faktorus EK izvērtē četru pazīmju pastāvēšanu: 1) konkurenti var viegli vienoties par kopēju izpratni; 2) atkāpju uzraudzība; 3) preventīvi mehānismi; 4) koordinēšanā neiesaistīto pušu reakcija.¹⁵⁷

KP atrodams tikai viena koordinētās ietekmes apvienošanās lieta, kura tikusi padziļināti vērtēta un kurā šī ietekme tikusi konstatēta. Šī lieta ir SIA „Grima” un AS „VIRŠI-A” apvienošanās lieta.¹⁵⁸ Tā un citas lietas, kurās KP tika pieskārusies nekoordinētās ietekmes izvērtēšanai, tiks izmantotas, labākās izpratnes radīšanai par koordinētās ietekmes pazīmēm.

3.3.2.1. Konkurenti var viegli vienoties par kopēju izpratni

Vienošanās vienkāršāk var panākt apstākļos, ja tirgus dalībnieku skaits konkrētajā tirgū ir mazs, un ekonomiskie apstākļi konkrētajā tirgū nav sarežģīti un ir stabili. Piemēram, tirgus ir caurspīdīgs, konkrēta prece ir ar vienādu (vai ar augstu) aizstājamības pakāpi, līdzīgām cenām, apstākļi tirgū ir stabili un nepārtraukti nemainās. Visi šie apstākļi un tiem līdzīgi apstākļi ir labvēlīgi koordinētajai ietekmei. Tāpat šos apstākļus var pastiprināt uz koordināciju spējīgo tirgus dalībnieku tuvais simetriskums, sevišķi izmaksu struktūrā, tirgus daļu, jaudas līmeņu un arī vertikālās integrācijas līmeņu ziņā vai arī strukturālas saiknes, piemēram, dalība

¹⁵⁵ Donoghue R. O., Padilla J. The Law and Economics of Article 102 TFEU. Oxford and Portland, Oregon: HART Publishing, 2nd Edn, 2013pp.174-175;

¹⁵⁶ EK pamatnostādņu 39-41.punkts; Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 2004. gada 28. jūnija spriedums lietā: T-342/99 Airtours pret Komisiju, ECR, p. I-62;

¹⁵⁷ Turpat;

¹⁵⁸ KP 2008. gada 25.jūnija lēmums lietā Nr.660/08/05/12: Par SIA „Grima” un AS „VIRŠI-A” apvienošanos. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/SZhwGAatVt.pdf [aplūkots 2017.gada 20.marts];

kopuzņēmumā. Koordinētās ietekmes iespējamību palielina arī fakts, ja koordinācija konkrētajā tirgū ir notikusi jau iepriekš.¹⁵⁹

EK savā praksē šajā ziņā ir aizliegusi apvienošanās, kuras rezultātā tirgus dalībnieku skaits ir samazinājies no trīs uz diviem. Tāpat tā ir rūpīgi vērtējusi koordinētās ietekmes pastāvēšanu, kad apvienošanās rezultātā tirgus dalībnieku skaits samazinās no četriem uz trīs.¹⁶⁰

Jāņem vērā, ka pie koordinētās ietekmes izvērtējuma ne jau koordinēšanas faktiskā pastāvēšana ir jākonstatē, ja gadījumā pirms-apvienošanās tirgus stāvoklī tā vēl nepastāv, bet gan tās iespējamība pēc-apvienošanās stāvoklī.

SIA „Grima” un AS „VIRŠI-A” apvienošanās lietā KP degvielas mazumtirdzniecības tirgu raksturojas kā oligopolu, kurā tā dalībnieki ir Statoil, Neste un Lukoil Baltija R, kuri ir vertikāli integrēti uzņēmumi un kuri konkrētajā tirgū atrodas kolektīvajā dominējošajā stāvoklī. KP konstatēja, ka Grima ir uzskatāms par vienu tirgus dalībnieku ar Lukoil, pamatojoties uz šo sabiedrību saistībām. Baltkom grupas, Izzi grupas un SIA „EST Risinājumi” apvienošanās lietā KP ir pieminējusi varbūtību, ka pēc tirgus līdzsvarošanās koordinētā ietekme var parādīties starp Lattelecom un apvienoto tirgus dalībnieku, jo tie būs vienīgie tirgus dalībnieki konkrētajos tirgos.¹⁶¹

Savukārt, izvērtējot koordinētās ietekmes pastāvēšanu VIG un BTA apvienošanās lietā, KP secināja, ka tā nepastāv, jo nedzīvības apdrošināšanas tirgū pastāv cenu daudzveidība un arī produkti (apdrošinātie riski), kas varētu tikt pieņemti kā viendabīgi, katram apdrošinātajam kaut kādā mērā atšķiras. Tas izpaužas arī tajā, ka apdrošināšanas tirgus dalībnieki nekonkurē tikai par konkrēta riska apdrošināšanu, bet kopumā nedzīvības apdrošināšanas tirgū, veicot arī dažādu šķērssubsidēšanu starp produktiem. Šādi apstākļi ievērojami apgrūtina koordinēšanu starp tirgus dalībniekiem.¹⁶²

¹⁵⁹Pamatnostādnes par horizontālo apvienošanās novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par uzņēmumu koncentrāciju kontroli (2004/K 31/03), 39-41.punkts Pieejams: [ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205\(02\)-lv.doc](http://ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205(02)-lv.doc) [aplūkots 2017.gada 8.martā];

¹⁶⁰Bailey D., Rose V. Bellamy and Child: European Union Law of Competition. Oxford: Oxford University press, 7th Edn, 2013, p.629;

¹⁶¹KP 2010.gada 13.novembra lēmums lietā Nr.1492/10/03.01.-01./13: „Par Baltkom grupas, Izzi grupas un SIA „EST Risinājumi” apvienošanās”. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/vrTuMwSZzL.pdf [aplūkots 2017.gada 30.februārī] ;

¹⁶² KP 2016.gada 9.jūnija lēmums lietā Nr.KL\5-4\16\9: Par “VIENNA INSURANCE GROUP AG Wiener Versicherung Gruppe” un AAS “BTA Baltic Insurance Company” apvienošanās, 60.-61.punkts. Pieejams: <http://www.kp.gov.lv/files/pdf/j6JdsfJEVv.pdf> [aplūkots 2017.gada 19.februārī];

3.3.2.2. Atkāpju uzraudzība

Šis principā nozīmē, ka pārējiem koordinēšanā iesaistītajiem tirgus dalībniekiem ir iespēja kā uzraudzīt jebkuru atkāpi no koordinētās disciplīnas. Šajā gadījumā lielu lomu spēlē tirgus caurspīdīgums. Ja tirgus ir caurspīdīgs, ir viegli konstatēt, ka, piemēram, tirgus daļas samazinājums pārējiem koordinēšanās iesaistītajiem dalībniekiem, ir kāda tirgus dalībnieka atkāpes no koordinētās disciplīnas rezultāts. Savukārt, ja tirgus nav caurspīdīgs un tirgus ir visai dinamisks, šādu cēloni būs grūtāk kontrolēt un attiecīgi arī koordinēta ietekme būs mazāk iespējama.¹⁶³

Virši un Grima apvienošanās lietā tas izpaudās produkta viendabīgumā un degvielas cenas noteikšanas procesa pārredzamība (caurspīdīgumā). Šie faktori padara konkurentu darbību skaidri paredzamu. Līdzīgi VIG un BTA apvienošanās lietā KP konstatēja, ka Latvijas apdrošinātāju asociācija (turpmāk tekstā – „LAA”) ievāc datus par katru apdrošinātāju Latvijā un tos publicē. No šiem datiem, katrs var aprēķināt un redzēt tirgus dalībnieku tirgus daļas katrā no apdrošināšanas tirgiem, to piedāvātajiem produktiem. Tāpat šos datus ievāc un līdzīgi publicē FKTK. Minētā dēļ KP nonāca pie secinājuma, ka nedzīvības apdrošināšanas tirgus ir ar augstu pārredzamības līmeni, kas veicina spēju koordinēšanā iesaistītajiem tirgus dalībniekiem uzraudzīt tirgus dalībnieku uzvedību.¹⁶⁴

3.3.2.3. Preventīvi mehānismi

Ja koordinēšanā iesaistītajiem tirgus dalībniekiem ir iespējams veikt atkāpju uzraudzību, tiem nepieciešams arī mehānisms, ar kuru tie var sodīt to tirgus dalībnieku, kas atkāpjas no koordinētās disciplīnas. Sodam jābūt pietiekami efektīvam un tā pielietošanai pietiekami ticamai un tūlītējai, savukārt tā iedarbībai ilgtspējīgai, lai tirgus dalībnieku atturētu no atkāpēm šīs disciplīnas pārkāpšanas un pārliecinātu, ka disciplīnas ievērošana ir viņa interesēs. Sodi varētu izpausties kā, piemēram, cenu karš vai ievērojama ražošanas palielināšana, kas īslaicīgi pasliktina disciplīnas neievērotāja stāvokli konkrētajā tirgū vai arī

¹⁶³Pamatnostādnes par horizontālo apvienošanu novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par uzņēmumu koncentrāciju kontroli (2004/K 31/03), 39-41.punkts Pieejams: [ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205\(02\)-lv.doc](http://ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205(02)-lv.doc) [aplūkots 2017.gada 8.martā];

¹⁶⁴ KP 2016.gada 9.jūnija lēmums lietā Nr.KL\5-4\16\9: Par “VIENNA INSURANCE GROUP AG Wiener Versicherung Gruppe” un AAS “BTA Baltic Insurance Company” apvienošanu, 58.punkts. Pieejams: <http://www.kp.gov.lv/files/pdf/j6JdsfJEVv.pdf> [aplūkots 2017.gada 19.februārī];

pretdarbības ar ilglaicīgākām sekām, piemēram, pārtraucot darbību kopuzņēmumos vai pārtraucot citus sadarbības veidus, vai arī pārdodot kopuzņēmuma akcijas.¹⁶⁵

Tātad ne jau koordinēšanā iesaistītā tirgus dalībnieka spējas ierobežojums piekopt konkurējošu politiku pārējiem koordinēšanā iesaistītajiem dalībniekiem ir tas, kas to attur no tās piekopšanas, bet gan bailes no ticamas, savlaicīgas un atbilstošas pretdarbības par koordinētas disciplīnas pārkāpšanu.

Grima un Virši –A lieta KP neapskatīja šāda mehānisma pastāvēšanu, taču pieņemams, ka tas varētu izpausties līdzīgā veidā kā aprakstīts augstāk.

3.3.2.4. Koordinēšanā neiesaistīto pušu reakcija

Lai koordinētā ietekme pastāvētu, var nepietikt tikai ar iepriekš apskatītajām pazīmēm, respektīvi, ja attiecības un stāvoklis starp galvenajiem konkrēta tirgus dalībniekiem ir labvēlīgs koordinācijai, pastāv atkāpju uzraudzība un preventīvs mehānisms, ar kuru atturēt tirgus dalībnieku no šīs disciplīnas atkāpšanās. Ja koordinēšanā neiesaistīto konkurentu, tostarp potenciālo konkurentu, pircēju (tostarp patērētāju) pretreakcijai ir pietiekoši liels pretsvars koordinēšanā iesaistīto tirgus dalībnieku varai, gadījumos, kad pastāv iepriekš apskatītās pazīmes, koordinētā ietekme var nepastāvēt.¹⁶⁶ Tomēr šis apstāklis nav pretsvars tikai koordinētajai ietekmei, bet arī nekoordinētajai, tādēļ tas tiks apskatīts detalizētāk arī tālāk.

Grima un Virši-A lietā KP atzina, ka nedz pircēju, nedz koordinācijā neiesaistīto konkurentu reakcija nav nozīmīga svara šajā lietā, jo pircēji nespēj ietekmēt degvielas cenu un ir spiesti tai pielāgoties, savukārt pārējie konkurenti ir pārāk mazi, lai spētu ietekmēt koordinēšanā iesaistīto tirgus dalībnieku cenu politiku.

3.3.3. Apvienošanās ar potenciālo konkurentu

Gan nekoordinētu, gan koordinētu ietekmi uz konkurenci var atstāt tāda apvienošanās, kurā faktiskais konkrēta tirgus dalībnieks apvienojas ar potenciāls konkurenci, kurš vēl nav ienācis konkrētajā tirgū. EK šādu aspektu lielākoties ņem vērā, kad potenciālajam

¹⁶⁵Pamatnostādnes par horizontālo apvienošanās novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par uzņēmumu koncentrāciju kontroli (2004/K 31/03), 52-55.punkts Pieejams: [ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205\(02\)-lv.doc](http://ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205(02)-lv.doc) [aplūkots 2017.gada 8.martā];

¹⁶⁶ Pamatnostādnes par horizontālo apvienošanās novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par uzņēmumu koncentrāciju kontroli (2004/K 31/03), 56-57.punkts Pieejams: [ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205\(02\)-lv.doc](http://ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205(02)-lv.doc) [aplūkots 2017.gada 8.martā];

konkurentam, kurš var viegli ieiet konkrētajā tirgū relatīvi īsā laikā un ar nelielām izmaksām un apstākļos, kad esošie konkurenti nevar uzturēt pietiekamu konkurences spiedienu konkrētajā tirgū pēc apvienošanās.¹⁶⁷ Tātad potenciāla konkurenta gadījumā ir jākonstatē divi apstākļi. Pirmkārt, potenciālajam konkurentam jau jābūt eksistējošam ar skaidri pastāvošu potenciālu ienākt tirgū un ietekmēt konkurenci tajā. Kā pietiekams pierādījums varētu būt ticamas ziņas, ka šis konkurents plāno ienākt konkrētajā tirgū. Otrkārt, konkrētajā tirgū jātrūkst pietiekama konkurentu skaita, lai tajā uzturētu pietiekamu konkurences spiedienu.¹⁶⁸

Bishop S. un *Walker M.* potenciālā konkurenta sakarā min kādu Apvienotās karalistes konkurences uzrauga prakses piemēru. Šajā piemērā apvienojās divi lietoto videospēļu mazumtirgotāji videospēļu mazumtirdzniecības tirgū. Apvienošanās dalībnieki bija vienīgie tirgus dalībnieki, kas pārdeva tieši lietotas videospēles, tādēļ konkurences uzraugs norādīja uz bažām par ietekmi uz konkurenci, jo šādā veidā tiek likvidēts nozīmīgs konkurents lietoto videospēļu tirgū. Apvienošanās dalībnieki norādīja, ka tas nerada risku, ka viņi pēc apvienošanās varēs celt preces cenas. Viņu ieskatā to ierobežotu konkurentu, kas pašreiz pārdod jaunas videospēles spēja pašiem sākt piedāvāt lietotu video spēļu preces, taču konkurences uzraugs šādu argumentu neatbalstīja. Tomēr pēc gada konkrētā tirgus dalībnieks, kurš bija apvienošanās dalībnieku konkurents un līdz šim piedāvāja tikai jaunu videospēļu pārdošanu sāka piedāvāt arī lietotās videospēles.¹⁶⁹ Šī iemesla dēļ nav pietiekami vērtēt apvienošanos tikai no pieprasījuma-piedāvājuma attiecību perspektīvas, bet jāvērtē kā tirgus visticamāk reaģēs uz konkrētās apvienošanās radītajām strukturālajām izmaiņām tirgū.¹⁷⁰

Tāpat var pieminēt arī EK lēmumu lieta Nr.COMP/M.1630 - *Air Liquide/BOC*, kurā *Air Liquide* ieguva *BOC* kapitāldaļas. *Abi* tirgus dalībnieki nodarbojās ar rūpnieciskās gāzes ražošanu un izplatīšanu. *BOC* bija aktīvs tirgus dalībnieks ar spēcīgu tirgus pozīciju Apvienotās karalistes un Īrijas tirgos, kuros *Air Liquide* nebija aktīvs, taču tam piederēja pietiekams daudzums resursu un priekšrocību, lai tas tajā varētu ienākt bez lielām grūtībām. Apstākļi arī liecināja, ka *Air Liquide* bija ļoti veiksmīgs ienākšanā jaunos tirgos un ta pastāvēja netiešas saikne ar Apvienotās karalistes un Īrijas tirgu. Visi šie apstākļi *Air Liquide* raksturoja kā potenciālu tirgus dalībnieku, kas jebkurā laikā varētu ienākt tirgū, ja konkurences spiediena balanss konkrētajā tirgū tiktu izjaukts. Taču tagad šis potenciālais tirgus dalībnieks tika likvidēts. Vēl jo vairāk – tas apvienojās ar vienu no spēcīgākajiem

¹⁶⁷ Bailey D., Rose V. Bellamy and Child: European Union Law of Competition. Oxford: Oxford University press, 7th Edn, 2013, pp.625-626;

¹⁶⁸ Sk. Pamatnostādnes par horizontālo apvienošanos novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par uzņēmumu koncentrāciju kontroli (2004/K 31/03), 58-60.punkts Pieejams: [ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205\(02\)-lv.doc](http://ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205(02)-lv.doc) [aplūkots 2017.gada 8.martā];

¹⁶⁹ Bishop S., Walker M. The Economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement. Oxford: Oxford University Press, 2011, pp.383-384;

¹⁷⁰Ibid., p.384;

konkrēta tirgus dalībniekiem, tādēļ izjaucot konkurences spiediena balansu, ko tas pats bija nodrošinājis kā potenciālais konkurents. Šī iemesla dēļ EK atzina, ka tas var radīt būtisku ietekmi uz konkurenci konkrētajā tirgū un atļāva apvienošanos tikai ar saistošajiem noteikumiem.¹⁷¹

KP praksē šādi gadījumi ar padziļinātu analīzi nav sastopami, taču kā vienu no tiem varētu minēt UAB „Malinvest” un AS „Rīgas Dzirnavnīeks” apvienšanās lieta, kura KP secināja, ka, ņemot vērā UAB „Malinvest” būtiskas neizmantotās ražošanas jaudas pastāvēšanu un apstākli, ka šo jaudu tas varētu novirzīt produkcijas palielināšanai Latvijas tirgū, gadījumā, ja Rīgas Dzirnavnīeks celtu cenas, tas uzskatām ne tikai par tiešo konkurentu, bet arī par potenciālo konkurentu, kas uztur konkurences spiedienu konkrētajā tirgū. Par spīti tam un augstām barjerām ienākšanai tirgū u.c. apstākļiem KP atļāva apvienošanos, nosakot saistošos noteikumus.¹⁷²

Šī pazīme nebūtu jāuzskata par atsevišķu pret konkurenci vērstu ietekmi blakus nekoordinētajai un koordinētajai ietekmei, bet gan kā šo divu ietekmju pazīme. Vienīgais iemesls, kādēļ tā tiek izdalīta atsevišķi EK pamatnostādnes un šajā darbā, ir tās universālais raksturs, respektīvi, tā var parādīties gan pie nekoordinētas, gan koordinētas ietekmes.

3.3.4. Apvienšanās, kas rada vai nostiprina pirkospēju augšupējos tirgos

Šis faktors varētu tik vērtēts gan kā pazīme gan kā izpausme pret konkurenci vērstai ietekmei, lai gan tā varētu izpausties kā pie nekoordinētas ietekmes, tā pie koordinētas ietekmes, pēc autora domām, tā biežāk būs novērojama tieši pie nekoordinētās ietekmes. Tātad šī nav atsevišķa pret konkurenci vērsta ietekmes veids, bet gan vērtējama kā nekoordinētas ietekmes izpausmes veids.

Šī faktora izvērtēšana būs nozīmīga tajos tirgos, kuros pastāv vertikāli strukturētas nozares. Tātad, kuros lejupējais tirgus (angļu val. - *downstream market*), piemēram, mazumtirdzniecība, ir koncentrētāks nekā augšupējais (angļu val. - *upstream market*), piemēram, piegāde.¹⁷³ Sevišķi to pastiprina piegādātāju sadrumstalotība, piemēram, vairākas mājsaimniecības. Tas var izpausties situācijā, kad mazumtirgotājam piemīt vara pār

¹⁷¹ Sk. Eiropas Komisijas 2000.gada 18.janvāra lēmums lietā: COMP/M.1630 - Air Liquide/BOC, EC; *Sk. arī* Eiropas Komisijas 1999.gada 13.oktobra lēmums lietā: IV/M.1439 Telia/Telenor, EC;

¹⁷² KP 2013.gada 29.jūlija lēmums lietā Nr. 550/13/03.01./8: „Par UAB „Malinvest” izšķirošās ietekmes iegūšanu pār AS „Rīgas Dzirnavnīeks”. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/u5KDaf4jvL.pdf [aplūkots 2017.gada 12.marts];

¹⁷³ Sk. EK pamatnostādnes, 58-60.punktu; Vadlīnijas Konkurences likuma 13.panta otrās daļas piemērošanai. 13.punkts. Pieejams: www.kp.gov.lv/documents/9d396409afc09362cc57c6bad6b258f1c731c15b [aplūkots 2017.gada 25.marta]

piegādātāju tādā mērā, ka tā ļauj tam darboties pretēji brīvas konkurences tirgus apstākļiem.¹⁷⁴ Piemēram, ja mazumtirgotāji A un B, kas ir lielākie konkurenti, iepērk 70% ābolu produkcijas no 30 dažādiem piegādātājiem (mājsaimniecībām), tad to apvienošanās nozīmētu lielu varbūtību, ka tie pēc apvienošanās noteiks ļoti zemu iepirkuma maksu no piegādātājiem. Tā kā piegādātāji nespēs savu produkciju pārdot citiem piegādātājiem, tie būs spiesti to pārdot par šo zemo cenu, kas varētu iznīcināt lielu daļu piegādātāju, tādējādi negatīvi ietekmējot arī patērētājus.

Tāpat piemērā pieminētā apvienošanās var arī reizēm pozitīvi ietekmēt efektīvu konkurenci. Piemēram, ja pēc pirkspējas paaugstināšanās samazinās izejvielas izmaksas un tas neierobežo konkurenci lejupejošajā tirgū. Šādā gadījumā izejvielu izmaksu samazināšanās var arī novest pie zemākam cenām patērētājiem.¹⁷⁵

Ievērojot iepriekš minēto, lai izvērtētu šo faktoru attiecība pret to vai apvienošanās negatīvi ietekmē efektīvu konkurenci, būtu jāizvērtē gan pieminētais negatīvais aspekts, gan pozitīvais aspekts un attiecīgi jānonāk pie slēdziena, kas tad ir ar lielāku īpatsvaru.

Uzskatāms paraugs šai pazīmei ir Meridian Capital CIS Fund un SIA „Rīgas piensaimnieks” apvienošanās lieta, kura KP konstatēja, ka apvienotais tirgus dalībnieks iegūs tik lielu svaigā piena iepirkuma varu, ka spēs noteikt svaigā piena cenas zemākas par tā saražošanas pašizmaksām. Turklāt tas var radīt koordinētu ietekmi, pārējiem tirgus dalībniekiem arī pazeminot cenu. Šādā veidā tiktu izputinātas vairākas piensaimniecības (kuras kā piegādātāji ir fragmentāri), jo Latvijā nebūtu iespējams šo pienu pārdod alternatīviem pircējiem pietiekamā mērā. KP beigās secināja, ka to līdzsvaro iespēja pārdod pienu Lietuvas piena iepircējiem, kas aktīvi darbojas Latvijā.¹⁷⁶

3.4. Ietekmes uz konkurenci kompensējošie faktori

Pēc pret konkurenci vērstās ietekmes izvērtēšanas, gadījumos, kad tiek konstatēta nekoordinēta vai koordinēta ietekme uz konkurenci, būtu jāizvērtē arī tādu apstākļu pastāvēšana konkrētajā tirgū, kam var būt kompensējošs raksturs šādai ietekmei. Tas nozīmē, ka par spīti pazīmēm, kas liecina par apvienošanās pret konkurenci vērstu ietekmi, apvienošanās var nenovest pie konkurences samazināšanās konkrētajā tirgū, ja tajā pastāv

¹⁷⁴Donoghue R. O., Padilla J. The Law and Economics of Article 102 TFEU. Oxford and Portland, Oregon: 2006, HART Publishing, 2nd Edn, 2013, pp.174-175.

¹⁷⁵ EK pamatnostādnes, 62.punkts;

¹⁷⁶ KP 2015.gada 25.septembra lēmums lietā Nr. 1056/15/7.2.2./5: Par Meridian Capital CIS Fund apvienošanās ar SIA „Rīgas piensaimnieks”. Pieejams: <http://www.kp.gov.lv/files/pdf/XL9PX1UpYg.pdf>[aplūkots 2017.gada 19.februārī];

apstākļi, kas šo ietekmi mazina. Saskaņā ar EK pamatnostādņem tādi apstākļi var būt: 1) kompensējoša pirktspēja, 2) barjeru nepastāvēšana iekļūšanai tirgū, 3) apvienošanās ieguvums sabiedrībai ir lielāks nekā nodarītais kaitējums konkurencei (efektivitāte), 4) apvienošanās dalībnieks ir bojā ejošs uzņēmums, kurš bez apvienošanās no tirgus aizietu vienalga.¹⁷⁷

Šie faktori KP praksē pie apvienošanas novērtēšanas nav bieži sastopami, neskaitot ienākšanas tirgū faktoru, kuru KP vērtē katrā apvienošanās reizē, liecinot par to kā par vienu no pazīmēm pret konkurenci vērsta ietekmes novērtēšanā, nevis kā kompensējošo faktoru.

3.4.1. Kompensējoša pirktspēja

Šis kompensējošais faktors izriet no jau apskatītās 3.3.4 apakšnodalas. Respektīvi, tas nozīmē, ka, augšupējo tirgus dalībnieku apvienošanās pret konkurenci vērsta ietekme var tikt kompensēta ar apstākli, ka pircēji arī pēc apvienošanās spēj ātri un efektīvi bez lieliem izdevumiem pārorientēties uz citiem piegādātājiem. Ar citiem piegādātājiem var saprast arī tādus piegādātājus, kas vēl nav ienākuši tirgū, bet, kuri to spēj, piemēram, ja pircēji tam piedāvā pirkt tā preces. Kompensējošās pirktspēja var izpausties arī kā pircēju spēja kontrolēt piegādātāja uzvedību attiecībā pret pircēju, piemēram, pārmērīgu cenu celšanas politiku, atsakoties pirkt citas tā piedāvātās preces. Ja kompensējošā pirktspēja piemīt tikai atsevišķiem pircējiem vai to grupai, tā nebūs pietiekoša, lai pietiekami kompensētu apvienošanās pret konkurenci vērstu ietekmi.¹⁷⁸

EK *Rewe* un *Meinl* apvienošanās lietā, uz ko ir atsaukusies arī KP savā praksē ir norādīts, ka iepirkuma vara var tikt uzskatīta par spēcīgu, ja mazumtirgotāja iepirkuma produkcijas apjoms no ražotāja/piegādātāja pārsniedz 22%. Šādā gadījumā pircēja vai pircēju aizvietošana nevar notikt bez ievērojamiem izdevumiem.¹⁷⁹

BALTCOM grupas un IZZI grupas apvienošanas lietā maksas televīzijas kanālu vairumtirdzniecības tirgos Latvijā. KP lietā secināja, ka par spīti tam, ka apvienošanās dalībnieki ir tuvi konkurenti, tiem kopā pieder ievērojama tirgus daļa un pēc tirgus dalībnieku aptaujas ir saņemti negatīvi viedokļi par apvienošanas šajā tirgū, apvienota tirgus dalībnieka vara tiks kompensēta ar pircēju pirktspējas varu. KP ieskatā šāda vara piederēja LNT un TV3 nesen apvienotajam tirgus dalībniekam (MTG Broadcasting AB un AS „Latvijas Neatkarīgā

¹⁷⁷EK pamatnostādnes

¹⁷⁸ EK pamatnostādnes, 64.-67.punkts;

¹⁷⁹ Eiropas Komisijas 1999.gada 3.februāra lēmums lietā: IV/M.1221 - Rewe/Meinl, EC, 101.punkts; KP 2009.gada 19.jūnija lēmums lietā Nr. 651/09/06/4: Par SIA „SPV Distributor”, SIA „S.D.V.”, SIA „L.D.V.”, SIA „MONO M” un SIA „S.Alko” apvienošanas. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/5M8Gtd12V4.pdf [aplūkots 2017.gada 25.marts];

Televīzija” apvienošanās). Respektīvi, KP uzskatīja, ka apvienotais tirgus dalībnieka (LNT-TV3) pieprasījums sastāda ievērojamu daļu no BALTCOM un IZZI grupas tirgus daļas vienlaicīgi spējot ātri pārorientēties uz citu tirgus dalībnieku, piemēram, Lattelecom. KP ieskatā šāda vara disciplinētu BALTCOM-IZZI grupu kā apvienoto tirgus dalībnieku un novērstu pret konkurenci vērstu ietekmi, kas citādi apvienošanās rezultātā rastos konkrētajā tirgū.¹⁸⁰

Kā redzams, pie šī faktora tiek izvērtēts vai nepastāv kādi kompensējoši apstākļi pret konkurenci vērsta ietekmei, kas izpaužas kā pieprasījuma aizstājamības likvidēšana vai būtiska samazināšana.

3.4.2. Ieiešana tirgū

Ieiešana tirgū ir ļoti nozīmīgs kompensējošs faktors. Tas paredz izvērtēt cik lielas barjeras pastāv iekļūšanai konkrētajā tirgū. Ja tādas nepastāv, pret konkurenci vērsta ietekme var tikt atsvērta. Saskaņā ar EK pamatnostādņēm EK parasti pie šī faktora vērtē: 1) iekļūšanas ticamību, 2) iekļūšanas ātrumu; 3) iekļūšanas pietiekamību.

Lai pārbaudītu cik ticama ir jaunu tirgus dalībnieku iekļūšana tirgū EK pārbauda, vai pastāv barjeras iekļūšanai tirgū. Barjeras var būt dažādas. Kā vienu no tām var minēt juridisko barjeru, piemēram, ar likumu noteikts tirgus dalībnieku ierobežojums konkrētajā tirgū vai citāds būtisks ierobežojums. Arī esošo tirgus dalībnieku tehniskās vai īpašumtiesību priekšrocības, piemēram, vertikāli integrētas izejvielu ražotnes, būtiska infrastruktūra vai būtiskas intelektuālā īpašuma tiesības kā, piemēram, tiesības uz būtisku patentu var būt nozīmīga barjera. Tāpat arī esošo tirgus dalībnieku stāvoklis tirgū kā pieredze un reputācija, ja tā ir būtiski nozīmīga ienākšanai tirgū un to ir grūti iegūt jaunpienācējam, tostarp, piemēram, pircēju uzticēšanos konkrētam zīmolam vai tuvas attiecības starp piegādātājiem un pircējiem. Būtiska barjera ir arī esošo tirgus dalībnieku izveidota ražošanas jauda ar pārpalikumiem vai lielām izmaksām pircējiem pārorientēties uz jauniem piegādātājiem.¹⁸¹ Piemēram, ja piegādātājiem ir ilgtermiņa līgumi ar pircējiem un to priekšlaicīga laušana nozīmētu lielus izdevumus (piemēram, līgumsodus) tas nozīmētu, ka pircēji nebūs motivēti pārorientēties un jauniem tirgus dalībniekiem nebūs viegli ienākt tirgū, jo pieprasījums varētu būt tikai pēc šo ilgtermiņa līgumu izbeigšanās.

¹⁸⁰ KP 2013. gada 8. aprīļa lēmums lietā Nr. 2595/12/03.01./12: Par BALTCOM grupas un IZZI grupas apvienošanos, 5.2.punkts. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/Ijlpf4Ocqq.pdf [aplūkots 2017.gada 12.marts];

¹⁸¹EK pamatnostādnes, 70-71.punkts

Tātad tas kopā veido arī secinājumu, ka šādu barjeru pastāvēšana nozīmētu ienākšanas tirgū saistību ar lielām izmaksām. Turpretī, ja potenciālajam ienācējam tirgū jau ir pietiekami resursi, lai ienāktu tirgū, piemēram, nepieciešamās ražotnes, kuras var izmantot, lai palielinātu jaudu un novirzītu saražoto produkciju uz konkrēto tirgū, būs liela varbūtība, ka šāds dalībnieks var viegli iekļūt konkrētajā tirgū. Galvenais šeit ir izvērtēt rentabilitāti – cik izdevīga ir iekļūšana un cik lielas izmaksas tā prasa. Tāpat arī jāņem vērā tirgus attīstība un tās tendences. Piemēram, tirgū, kur ir paredzams pieaugums nekā piesātināta tirgū vai lejupejošā tirgū, ienākšana varētu būt izdevīgāka, tātad arī ticamāka.¹⁸²

No KP prakses šajā ziņā var pieminēt SF aptieku apvienošanās lietu, kura KP secināja, ka liela barjera ienākšanai tirgū ir ar likumu noteikts ierobežojums aptieku skaitam konkrētā teritorijā. Tādējādi KP secināja, ka vienīgais veids kā jauns tirgus dalībnieks var ienākt tirgū ir nopērkot jau tirgū esošās aptiekas.¹⁸³ Šī barjera uzskatama par juridisku barjeru.

Tāpat pie juridiskajām barjerām var pieminēt SIA „Vides investīcijas” un SIA „ZMK investīcijas” apvienošanās lietu, kura KP konstatēja, ka vienā no apvienošanās ietekmētajiem tirgiem – sadzīves atkritumu savākšanas tirgū – apvienošanās rezultātā tiks būtiski samazināta konkurence. Vērtējot iespējas konkrētajā tirgū ienākt jauniem dalībniekiem, KP secināja, ka šādas iespējas ir ļoti ierobežotas, jo pastāv būtiskas juridiskās barjeras. Respektīvi, sadzīves atkritumu savācējiem ir jāslēdz līgums ar pašvaldību, lai tie varētu darboties tās administratīvajā teritorijā. Sadzīves atkritumu savācēju skaits uz vienu pašvaldību ir ierobežots. Turklāt daudzas pašvaldības pašas veic sadzīves atkritumu apsaimniekošanu ar pašvaldības SIA starpniecību. Arī nākotnes prognozēs liecināja par šo barjeru palielināšanos. Tātad apskatāmā kompensējošā faktora izvērtējums norādīja, nevis uz kompensējošo tā raksturu, bet tieši pretēji, pastiprināja pret konkurenci vērsto ietekmi. Šī iemesla dēļ KP atļāva apvienošanos tikai ar saistošajiem noteikumiem.¹⁸⁴

Savukārt pie pašreizējo tirgus dalībnieku stāvokļu var pieminēt infrastruktūras barjeras, piemēram, “Telia AB” un “Sonera Corporation” apvienošanās lietu, kur šīs barjeras radīja sakaru infrastruktūra.¹⁸⁵ Degvielas uzpildes staciju infrastruktūra SIA „Neste” un SIA „Alco” apvienošanās lietā vai Grima un Virši-A apvienošanās lietā.¹⁸⁶ Tirdzniecības centru

¹⁸² EK pamatnostādnes, 73-74.punkts

¹⁸³ KP 2013.gada 28.janvāra lēmums lietā Nr.2082/12/03.01./9: „Par AS „Sentor Farm aptiekas” un SIA „Farma Balt aptieka” apvienošanos”. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/2xyCKwtyh5.pdf [aplūkots 2017.gada 18.aprīlī];

¹⁸⁴ KP 2015.gada 2.aprīļa lēmums lietā Nr.2579/14/7.3.2./10: Par SIA „Vides investīcijas” un SIA „ZMK investīcijas” apvienošanos. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/L8HnwpL9bD.pdf [aplūkots 2017.gada 18.aprīlī];

¹⁸⁵ KP 2002. gada 13. augusta lēmums lietā Nr.p/02/05/4: Par “Telia AB” un “Sonera Corporation” ziņojumu par apvienošanos. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/6NxrLme2Dw.pdf [aplūkots 2017.gada 20.marts];

¹⁸⁶ KP 2006. gada 2. decembra lēmums lietā Nr.1908/06/05/18: Par SIA „Neste Latvija” 02.08.2006. ziņojumu par apvienošanos. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/FCHBPjDux7.pdf [aplūkots 2017.gada 20.marts];

ierobežotais skaits ikdienas patēriņa preču tirgū tirdzniecības centros Plesko un Prisma apvienošanās lietā.¹⁸⁷

Iekļūšanai ne tikai jābūt ticamai, ir jābūt arī pārlicēbai, ka iekļūšana var notikt ātri. Parasti tiek pieņemts, ka tam būtu jānotiek 2 gadu laikā no apvienošanās. Šī cik iemesla dēļ ir liela nozīme tirgus dinamikai.¹⁸⁸ Piemēram, kādi līgumi dominē konkrētajā tirgū – ilgtermiņa vai īstermiņa. Tāpat bieži mainās tirgus daļu sadalījums konkrētajā tirgū, piemēram, ja tirgus līderi bieži mainās (3 gadu laikā vai mazākā griezumā), mainoties to tirgus daļām tas būtu uzskatāms par dinamisku, ja tas ir nemainīgs, tad tas ir stabils un iekļūšana varētu būt ilgāka.

Iekļūšanai nav jābūt tikai ticamai un ātrai, tai arī jābūt pietiekamai, lai tā pietiekamā mērā kompensētu apvienošanās pret konkurenci vērsto ietekmi.¹⁸⁹ Tātad tas nozīmē, ka jaunpienācējam būtu ne tikai jāienāk, bet arī jāspēj gūt konkurējoša tirgus daļa apvienotajam tirgus dalībniekam konkrētajā tirgū, lai atjaunotu zaudēto konkurences spiediena balansu un uzturētu efektīvus konkurenci veicinošos ierobežojumus.

Piemēram, jau pieminētajā SIA „Ostas flote” un SIA „PKL” apvienošanās lietā apvienošanās dalībnieki centās kā pretargumentus apvienošanās aizliegšanai minēt, ka par ienākšanu tirgū interesi ir izrādījuši vairāki ārvalstu tirgus dalībnieki. KP secināja, ka, lai gan liecības par šādas intereses izrādīšanu pastāv, nav iespējams skaidri noteikt, ka tuvākajā laikā šie tirgus dalībnieki tiešām ienāks tirgū, tādēļ šis arguments neatsver pret konkurenci vērsto ietekmi, ko rada attiecīgā apvienošanās.¹⁹⁰

3.4.3. Ieguvumi no apvienošanās (Efektivitāte)

Saskaņā ar EK pamatnostādņiem EK var atzīt, ka, pastāvot īpašiem apstākļiem, apvienošanās rezultātā netiek samazināta konkurence konkrētajā tirgū par spīti pret konkurenci vērstas ietekmes pastāvēšanai, ja apvienošanās rezultātā sabiedrības ieguvums novērš kaitējumu konkurencei (un attiecīgi sabiedrības interesēm), kāds tai tiktu nodarīts, ja nepastāvētu šādi apstākļi. Šis kompensējošais faktors tiek saukts par efektivitāti. Lai varētu pieņemt, ka apvienošanās dos efektivitāti: 1) tai jāsniedz priekšrocības patērētājiem (ieguvums sabiedrībai); 2) ieguvumu nevar sasniegt ar mazāk kaitējošiem līdzekļiem; 3) šiem

¹⁸⁷ KP 2017.gada 12.janvāra lēmums lietā Nr.KL\5-4\16\13: Par SIA “Plesko Real Estate” ziņojumu par nomas tiesību iegūšanu. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/7VUAkv16Y2.pdf [aplūkots 2017.gada 19.februārī]

¹⁸⁸ EK pamatnostādnes, 74.punkts

¹⁸⁹ EK pamatnostādnes, 75.punkts

¹⁹⁰ KP 2007. gada 27. jūnija lēmums lietā Nr.404/07/05/4: Par SIA „Ostas flote” un SIA „PKL” 16.02.2007. ziņojumu par apvienošanās. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/3voEvvkU9V.pdf [aplūkots 2017.gada 20.marts]

apstākļiem jābūt pārbaudāmiem.¹⁹¹ Tātad šeit būtībā izpaužas Administratīvā procesa likuma 13.panta administratīvi tiesiskā kritērija pārbaude – vai ieguvums, ko no apvienošanās ierobežojuma gūst sabiedrība ir lielāks nekā apvienošanās dalībnieku tiesību ierobežojums.¹⁹²

Priekšrocības patērētājiem var izpausties kvalitatīvākās piedāvātajās precēs, zemākās preču cenās, jaunāku tehnoloģiju pieejā u.c. Piemēram, ja pirms-apvienošanās tirgū pastāv koordinācija starp oligopolā tirgus dalībniekiem, pēc-apvienošanās tirgū apvienotais dalībnieks var iegūt gan pietiekamus līdzekļus gan pozīciju tirgū, lai tam vairs nebūtu jābaidās no koordinēšanā iesaistīto tirgus dalībnieku pretreakcijas koordinācijas disciplīnas pārkāpuma gadījumā. Attiecīgi šādā gadījuma koordinācija tirgū tiktu izjaukta. Jāņem vērā, ka tāpat kā pie visiem kompensējošajiem faktoriem arī pie efektivitātes ir jākonstatē, ka tās ieguvumi būs pietiekami, lai atsvērtu negatīvās sekas, ko var radīt pret konkurenci vērstās ietekme.¹⁹³

Piemēram, jau pieminētajā MTG un LNT apvienošanās lietā, apvienošanās dalībnieki apgalvoja, ka apvienošanās rezultātā tiks samazinātas izmaksas televīzijas programmu izstrādāšanā, kas savukārt ļaus novirzīt ietaupītos resursus programmas kvalitātes uzlabošanai. Šādā gadījumā par ieguvējiem tiktu uzskatīti televīzijas programmu skatītāji. KP ieskatā šie pozitīvie minētie efekti daļēji atsver pret konkurenci vērstu ietekmi, kas rodas ietekmētajos tirgos.¹⁹⁴

Šeit var pieminēt arī SF aptiekas un Paula Stradiņa aptiekas apvienošanās lietu, kurā KP vērtēja apvienošanos Administratīvā procesa likuma 13.panta izpratnē. Tā nonāca pie secinājuma, ka apvienošanās atļaušana atstātu vairāk kaitētu sabiedrības interesēm nekā apvienošanās dalībnieku tiesību ierobežojums, piemērojot saistošos noteikumus.¹⁹⁵

Apvienošanās jābūt tiešā cēloņsakarībā ar ieguvumu sabiedrībai un nedrīkst pastāvēt alternatīvas šī ieguvuma sasniegšanai ar mazāk kaitējošiem līdzekļiem efektīvai konkurencei. Šīm alternatīvām ir jābūt sasniedzamām ar tādu pašu ticamību kā apvienošanās ieguvumam sabiedrībai.¹⁹⁶

Papildus iepriekš minētajam, efektivitātei jābūt pārbaudāmai. Tādēļ neder teorētiski spriedelējumi par to apvienošanās ieguvumiem. Šādiem argumentiem ir jābūt balstītiem uz

¹⁹¹ EK pamatnostādnes, 75.punkts;

¹⁹² Administratīvā procesa likums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots 2016.gada 26.maijā];

¹⁹³ EK pamatnostādnes, 80-84.punkts;

¹⁹⁴ KP 2012.gada 11.maija lēmums lietā Nr.90/12/03.01./2: „Par "MTG Broadcasting AB" ziņojumu par tirgus dalībnieku apvienošanos”. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/UNldnCrDP7.pdf [aplūkots 2017.gada 13.februārī];

¹⁹⁵ KP 2013.gada 28.janvāra lēmums lietā Nr.2082/12/03.01./9: „Par AS „Sentor Farm aptiekas” un SIA „Farma Balt aptieka” apvienošanos”, 11.punkts. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/2xyCKwtyh5.pdf [aplūkots 2017.gada 18.aprīlī];

¹⁹⁶ EK pamatnostādnes, 85.punkts;

faktiem, kurus var pārbaudīt un rezultātā izvirzīt ticamu prognozi par nākotni. Jo tālāk nākotnē paredzami šie ieguvumi, jo mazāka vērība tiem tiek pievērsta.¹⁹⁷

Šī faktora pastāvēšanas pierādīšanas pienākums gulstas uz apvienošanās dalībniekiem.¹⁹⁸ Kā redzams, KP praksē šis kritērijs bieži netiek vērtēts un gadījumos, kad tas tiek vērtēts, tā izvērtējums nav detalizēts, bet vispārīgs.

3.4.4. Bankrotējošā uzņēmuma faktors (*failing firm defence*)

Saskaņā ar EK pamatnostādnēm citādi problemātiska apvienošanās, kuras rezultātā veidojas pret konkurenci vērsta ietekme, var tik atzīta par saderīgu ar efektīvu konkurenci, ja viens no apvienošanās dalībniekiem ir bojā ejošs jeb bankrotējošs uzņēmums. Lai apvienošanās gadījums atbilstu šim faktoram jākonstatē trīs pazīmes: 1) ir paredzams, ka bankrotējošais tirgus dalībnieks atstās konkrēto tirgu neatkarīgi no apvienošanās finansiālo grūtību dēļ; 2) nav alternatīvas šī uzņēmuma iegādei, kuras ietekme uz efektīvu konkurenci būtu mazāka; 3) ja apvienošanās nenotiktu, arī apvienošanās dalībnieka aktīvi pamestu tirgu. Turklāt apvienošanās lietā jābūt pietiekamiem pierādījumiem, ka apvienošanās nav šī tirgus dalībnieka bankrotēšanas tendences vai seku cēlonis.¹⁹⁹ Ar aktīviem šajā sakarā būtu jāsaprot, piemēram, tādas lietas kā ražošanas iekārtas, ražošanas telpas, infrastruktūra utt.

Šajā sakarā uzskatamākā lieta KP praksē ir TV3 un LNT apvienošanās lietā, kurā LNT pirms apvienošanās jau bija sākušās finansiālas problēmas, kas lika prognozēt LNT maksātspēju un bankrotu tuvākajā nākotnē. KP konstatēja gan pirmo, gan otro šī faktora pazīmi, taču pilnīgi nevarēja konstatēt trešo pazīmi. Tomēr, ņemot vērā, ka LNT kanāls ir nozīmīgs kanāls Latvijas sabiedrībai, KP nolēma, ka nebūtu lietderīgi, ka LNT televīzijas kanāla programma tiktu likvidēta, tādēļ apvienošanās tika atļauta ar saistošajiem noteikumiem.²⁰⁰ Pie šī faktora varētu vērtēt arī AS „Danisco Sugar” un a/s „Jelgavas Cukurfabrika” apvienošanās lietu, taču šajā gadījumā, Jelgavas cukurs jau bija pārstājis ražošanu un būtība apvienošanās notika AS „Danisco Sugar” iegādājoties tās aktīvus.²⁰¹ Autora ieskatā šis faktors būtu kvalificējams pēc šī faktora. Pirmkārt, bija ne tikai paredzams,

¹⁹⁷ EK pamatnostādnes, 86.punkts;

¹⁹⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012.gada 10.februāra spriedums lietā Nr.SKA – 43/2012, 12.punkts;

¹⁹⁹ EK pamatnostādnes, 87.-91.punkts;

²⁰⁰ KP 2012.gada 11.maija lēmums lietā Nr.90/12/03.01./2: „Par "MTG Broadcasting AB" ziņojumu par tirgus dalībnieku apvienošanos”. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/UNldnCrDP7.pdf [aplūkots 2017.gada 13.februārī];

²⁰¹ KP 2007. gada 27.novembra lēmums lietā Nr.1810/07/06/24: Par a/s „Danisco Sugar” un a/s „Jelgavas Cukurfabrika” apvienošanos. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/ZjvVB7knWQ.pdf [aplūkots 2017.gada 22.marts];

bet arī skaidrs, ka Jelgavas cukurs atstās tirgu, otrkārt, lieta neparādās alternatīvas šo aktīvu iegādei. Treškārt, ja „Danisco Sugar” neiegādāsies Jelgavas cukura aktīvus, tie visticamāk arī pametīs konkrēto tirgu līdz ar Jelgavas cukuru. Vērtējama gan būtu pirmā pazīme, daļā par to vai aiziešana no tirgus ir uzskatāma kā finansiālu grūtību dēļ.

Kā saprotams, šī faktora mērķis ir saglabāt uzņēmumu, kurš finansiālu grūtību dēļ tāpat atstātu tirgu .

3.5. Apvienošanās novērtējuma kritēriju kopējais raksturojums

Konkurences Padomes praksē

Šī darba autors no 2002.gada, ieskaitot, līdz 2017.gada 21.aprīlim ir saskaitījis 248 apvienošanās lēmumus, kas ir publicēti KP mājas lapā, tostarp 225 apvienošanās atļaujas bez saistošajiem noteikumiem, 18 apvienošanās atļaujas ar saistošajiem noteikumiem un 5 aizliegtas apvienošanās.²⁰² Autora ieskatā centrālā uzmanība, vislabāk horizontālo apvienošanas novērtējuma kritērijus atspoguļo apvienošanās lietas, kuras apvienošanās aizliegtas vai atļautas ar nosacījumiem. Tas tādēļ, ka šīs ir tās kategorijas apvienošanās, kur ir konstatētas problēmas, respektīvi, efektīvas konkurences būtiska samazināšanās, tādēļ šajās lietās atspoguļots padziļināts apvienošanās izvērtējums. Protams, arī lietās, kurās apvienošanās atļauta bez saistošajiem noteikumiem, ir atrodamas vērtīgas lietas, kuras KP ir izvērtējusi padziļināti, piemēram, VIG un BTA apvienošanās lieta. Tomēr tās pārsvarā ir vienkāršas lietas, kurās tiek pieņemts saīsināts lēmums un lietas sarežģītības pakāpe nepieprasa tās padziļinātu izvērtēšanu.

Latvijas konkurences tiesību praksē apvienošanās tikušas aizliegtas vai tās atļautas ar saistošajiem noteikumiem lielākoties tikai nekoordinētās ietekmes dēļ. No 23 apvienošanās dalībniekiem, kurās apvienošanās tika aizliegta (5 lietas) un atļauti ar saistošiem noteikumiem (18 lietas) tikai 4 lietās tika vērtēta koordinētā ietekme, no kurām tikai vienā tika konstatēts, ka tā varētu būtiski samazināt konkurenci konkrētajā tirgū. Visās pārējās 22 lietās tika konstatēts, ka konkurence var tikt būtiski samazināta nekoordinētās ietekmes rezultātā. No visām 23 lietām 15 lietās tika konstatēta dominējošā stāvokļa iegūšana vai nostiprināšana, savukārt 12 lietās būtisks konkurences samazinājums bez dominējošā stāvokļa iegūšanas vai nostiprināšanas. Kopējais skaitlis ir lielāks par 23 tādēļ, ka vienās un tajās pašās lietās tika

²⁰² Sk. Pēc lietas klasifikācijas „Apvienošanās”; pēc lēmuma veida: „Apvienošanās atļauta (bez saistošajiem noteikumiem)”; „Apvienošanās atļauta ar saistošajiem noteikumiem”; „Apvienošanās aizliegta”. Pieejams: www.kp.gov.lv/lv/konkurences-padomes-lemumi [aplūkots 2017.gada 21.aprīlī]

vērtēti vairāki konkrētie tirgi, dažos no tiem tika konstatēta dominējošā stāvokļa iegūšana vai nostiprināšana, dažos tikai būtisks konkurences samazinājums.

No 22 lietām, kurās tika vērtēta nekoordinētā ietekme uz konkurenci, KP vērtēja dažādas nekoordinētas ietekmes pazīmes. Katrā no gadījumiem KP vērtēja pirmo pazīmi (lielas tirgus daļas) un trešo pazīmi (pircējiem ir ierobežota iespēja mainīt piegādātāju), savukārt sesto pazīmi (apvienošanās likvidē būtisku konkurētspējīgu spēku) tikai divas reizes. Saskaitot pārējo pazīmju lietojumu un izsakot to procentuāli, autors nonāca pie secinājuma, ka: otrā pazīme (apvienošanās dalībnieki ir tuvi konkurenti) tikusi vērtēta 68% gadījumu; ceturtnā pazīme (maz ticams, ka konkurenti palielinās piedāvājumu, ja paaugstināsies cenas) 77% gadījumu; savukārt piektā pazīme (apvienotā struktūra spēj kavēt konkurentu paplašināšanos) 55% gadījumu. Tātad var secināt, ka visbiežāk pielietotās apvienošanās novērtējuma pazīmes pie visbiežāk sastopamās pret konkurenci vērstās ietekmes (nekoordinētās ietekmes) ir pirmā, trešā un ceturtnā pazīme. Kā redzams, KP praksē lielu lomu ieņem ielešanas tirgū iespējas izvērtējums, kurš ir pieskaitāms pie pret konkurenci vērstas ietekmes kompensējošajiem faktoriem, tomēr KP praksē tas vairāk redzams kā atsevišķs pastāvīgs novērtēšanas kritērijs.

Apskatot šīs 22 lietas un arī citas apvienošanās lietas, netika konstatēta konkrēta un konsekventa struktūra, kādā šo pazīmju vērtējums tiek atspoguļots KP publiskajās lēmuma versijās. Autors pieņem, ka KP savā praksē vērtē visas EK pamatnostādņēs minētās pazīmes, taču publiskajā lēmuma versijā tā atspoguļo tikai nozīmīgākās. Izņēmums varētu būt SIA „Vides investīcijas” un SIA „ZMK investīcijas” apvienošanās lieta, kurā KP ir vērtējusi apvienošanos strukturāli precīzi un secīgi EK pamatnostādņēs noteiktajām nekoordinētās ietekmes pazīmēm, vērtējot tās visas.²⁰³ Autora ieskatā KP nav nepieciešams vērtēt visus apvienošanās kritērijus un to pazīmes, jo ne vienmēr tiem visiem būs nozīme. Tajā pašā laikā KP vajadzētu censties pieturēties pie vienotas struktūras apvienošanās lietu izvērtējumā, kas varētu ļaut labāk saprast kā KP vērtē apvienošanos. Tas neapšaubāmi atvieglotu arī orientēšanos apvienošanās lēmumos.

Tāpat kā interesantu faktu var pieminēt, ka neviens no KP lēmumiem, kurš ticis pārsūdzēts tiesā nav ticis atcelts. Tas, autora ieskatā, norāda uz KP kvalitatīvu darbu, veicot apvienošanās kontroli.

²⁰³KP 2015.gada 2.aprīļa lēmums lietā Nr.2579/14/7.3.2./10: Par SIA „Vides investīcijas” un SIA „ZMK investīcijas” apvienošanos, 117.-135.punkts. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/L8HnwpL9bD.pdf [aplūkots 2017.gada 18.aprīlī];

SECINĀJUMI

1. Lai novērtētu apvienošanās ietekmi uz konkurenci, respektīvi, lai izvērtētu vai pastāv KL 16.panta trešajā daļā minētās trīs tiesiskā sastāva pazīmes, dominējošā stāvokļa iegūšana vai nostiprināšana, vai būtisks konkurences samazinājums, KP un tiesa savā praksē izmanto EK pamatnostādnes, kā arī EK lēmumus un ES tiesu spriedumus ES apvienošanās lietās. Par spīti tam, ka tas ir tikai palīgavots, tas ieņem galveno lomu KP apvienošanās lietu novērtēšanas praksē.
2. Apvienošanās novērtēšanā izmantojamais kritērijs var iedalīt kvantitatīvajos un kvalitatīvajos kritērijos. KP savā praksē pie kvantitatīvajiem kritērijiem izmanto tirgus daļas un koncentrācijas līmeņus (HHI). Savukārt pie kvalitatīvajiem kritērijiem KP izmanto nekoordinētās vai koordinētās ietekmes izvērtējumu, kā arī šādu ietekmju kompensējošo faktoru izvērtējumu. Visi kvalitatīvie kritēriji balstās uz pieprasījuma aizstājamības, piedāvājuma aizstājamības un potenciālās konkurences izvērtējuma.
3. Lielas tirgus daļas un augsti koncentrācijas līmeņi ir nepieciešams un noderīgs pirmais indikators par apvienošanās ietekmi uz konkurenci, taču tie paši par sevi nav pietiekoši, lai konstatētu, kādu no KL 16.panta trešās daļas pazīmēm. Tas ir tādēļ, ka galvenā nozīme ir apvienotā tirgus dalībnieka tirgus varai, taču tirgus daļas nav pilnīgs šīs varas atspoguļojums.
4. KP praksē izmanto arī HHI un delta koeficientu kā metodi, lai aprēķinātu koncentrācijas līmeņus un to izmaiņas, kas rodas apvienošanās rezultātā. KP šo metodi izmanto visos apvienošanās gadījumos, pat tad, ja lēmuma publiskajā daļā tas neatspoguļojas. Autora ieskatā tas spēlē lielu lomu tirgus struktūras un tā dinamikas labākas izpratnes radīšanā gadījumos, kad to pietiekamā mērā nesniedz tirgus daļas.
5. Pret konkurenci vērsta ietekmes – nekoordinētās un koordinētās ietekmes izvērtējums sastāv no vairākām pazīmēm, no kurām nav jākonstatē visas, lai pastāvētu pret konkurenci vērsta ietekme. Ja šo pazīmju izvērtējums liecina par pieprasījuma aizstājamības, piedāvājuma aizstājamības vai potenciālās konkurences likvidēšanu vai būtisku samazinājumu, apvienošanās radīs pret konkurenci vērstu ietekmi. Tādēļ varētu apgalvot, cik pazīmes par to liecina, tik arī liels pazīmju izvērtējuma skaits ir pietiekams.
6. Ja pēc apvienošanās novērtējuma tiek konstatēta pret konkurenci vērsta ietekme, tomēr pastāv pietiekami spēcīgi ietekmes uz konkurenci kompensējošie faktori, apvienošanās būtiski nesamazinās konkurenci konkrētajā tirgū. Tādēļ šie faktori ir nozīmīga apvienošanās novērtējuma kritēriju daļa.

7. KP praksē visbiežāk sastopams nekoordinētās ietekmes vērtējums un tieši nekoordinētā ietekme absolūti lielākajā daļā ir bijusi par pamatu apvienošanās aizliegšanai vai atļaušanai ar saistošajiem noteikumiem. Pie šīs ietekmes izvērtējuma KP vienmēr ir vērtējusi tirgus daļas, pieprasījuma aizstājamību un ienākšanas iespējas konkrētajā tirgū. Lielākajā daļā gadījumu KP ir vērtējusi arī piegādes aizstājamību un to cik tuvi konkurenti ir apvienošanās dalībnieki.
8. KP lēmumos nav konstatējama konsekventa apvienošanās novērtējuma struktūra attiecībā tieši pret konkurenci vērsta ietekmes izvērtējumu. Šī darba autors neuzskata, ka KP lēmumā būtu jāatspoguļo visu apvienošanās novērtējuma kritēriju izvērtējums, taču konsekventa struktūrai tajos būtu ieteicama. Tas ļautu labāk izprast KP pielietotos kritērijus apvienošanās novērtējumā un krietni atvieglotu orientēšanos KP lēmumos.
9. No 2002.gada līdz 2017.gada 21.aprīlim KP no visām izskatītajām lietām ir aizliegusi apvienošanās tikai 2% gadījumu, 18% gadījumu tā ir atļāvusi apvienošanās ar saistošajiem noteikumiem, bet pārējos 91% gadījumu tas KP ir atļāvusi apvienošanās (bez saistošajiem noteikumiem). Autora ieskatā, tas norāda uz liberālu KP praksi, respektīvi, KP cenšas atļaut visas apvienošanās, izņemot tās, kas nepārprotami liecina par būtisku pret konkurenci vērstu ietekmi. Tomēr pat lielākajā daļā šādu gadījumu KP ir gatava iet uz kompromisu un piedāvāt vienošanos apvienošanās dalībniekiem par apvienošanās atļauju ar saistošajiem noteikumiem.
10. Autora ieskatā, KP apvienošanās novērtēšanas praksē nav nepieciešami detalizēti kritēriji ar noteiktu to piemērošanas kārtību. Tas tādēļ, ka KP vērtē apvienošanās visdažādākajos tirgos, kuru dažādās specifikas izvērtēšanai, nepieciešami elastīgi kritēriji. Šādu elastību var nodrošināt tikai kritēriji ar lielāku abstrakcijas pakāpi. Pēc autora domām EK pamatnostādnēs noteiktie kritēriji ir laba mēraukla horizontālo apvienošanās novērtēšanā.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Literatūra

1. Bailey D., Rose V. Bellamy and Child: European Union Law of Competition. Oxford: Oxford University Press, 4th Edn.
2. Bailey D., Rose V. Bellamy and Child: European Union Law of Competition. Oxford: Oxford University press, 7th Edn, 2013;
3. Bishop S., Walker M. The Economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement. Oxford: Oxford University Press, 2011;
4. Craig P., De Burca G. EU Law Text, Cases and materials. Oxford: Oxford press, 2nd Edn, 1998;
5. Donoghue R. O., Padilla J. The Law and Economics of Article 102 TFEU. Oxford and Portland, Oregon: HART Publishing, 2nd Edn, 2013;
6. Engel. C., Ockenfels A. Maverick Making Sense of a Conjecture of Antitrust Policy in the Lab. Bonn: Preprints of the Max Planck Institute for Research on Collective Goods Bonn, 2013/14. Pieejams: https://www.coll.mpg.de/pdf_dat/2013_14online.pdf [aplūkots 2017.gada 19.martā];
7. Ezrachi A. EU Competition law. An Analytical Guide to the Leading Cases. Oxford and Portland, Oregon: HART PUBLISHING, 4th edn, 2014;
8. Ezrachi A. EU Competition law. An Analytical Guide to the Leading Cases. Oxford and Portland, Oregon: HART PUBLISHING, 5th edn, 2016;
9. Jones A., Sufrin B. EC Competition Law - Text, Cases and Materials. Oxford: Oxford University press, 2nd Edn, 2004;
10. Jones A., Sufrin B. EU Competition Law: Text, Cases, and Materials. Oxford: Oxford University Press, 5th Edn, 2014.
11. Goyder D. G., Goyder J., Albors-Llorens A. Goyder's EC competition law. Oxford: Oxford University Press, 5th Edn, 2009;
12. Niels G., Jenkins H., Kavanagh J. Economics for Competition Lawyers. Oxford, New York: Oxford University Press, 2011, pp.123-128.
13. Predatory pricing. OECD, 1989, p.7. Pieejams: www.oecd.org/competition/abuse/2375661.pdf;
14. Röller L.H. Manoec M. The Impact of the New Substantive Test in European Merger Control. EC: 2006. Pieejams:

- europa.eu/dgs/competition/economist/new_substantive_test.pdf [aplūkots 2017.gada 14.martā];
15. Whish R., Baile D. Competition Law. Competition Law. Oxford: Oxford University press, 7th Edn, 2012;
 16. Bergs I., Vītoliņš A., Fortiņa V. „Konkurences situācijas izpēte farmācijas tirgū, vertikālā un horizontālā integrācija, cenu veidošanas sistēma”. Rīga: KP pasūtīts pētījums, 2008, 26-27.lpp. Pieejams: www.kp.gov.lv/documents/fc6ebe0ee0ae8a25832a14b6be2f0f7ed32978b3 [aplūkots 2017.gada 15.februārī];
 17. Levits E. Ģenerālklausulas un iestādes (tiesas) rīcības brīvība. Likums un Tiesības, 2003, 5.sēj.;
 18. Neimanis J. Ievads tiesībās. Rīga: [aut. izd.], 2004, 51.lpp.
 19. Pāvila D., Jerņeva J. Tirgus dalībnieku apvienošanās kontrole. Jurista Vārds, 2007.2.oktobris, nr.40 (493).

Normatīvie tiesību akti

1. Līgums par Eriopas Savienības darbību. Pieejam: europa.eu/pol/pdf/consolidated-treaties_lv.pdf [aplūkots 2016.gada 30.maijā];
2. Padomes Regula (EK) Nr. 139/2004 (2004. gada 20. janvāris) par kontroli pār uzņēmumu koncentrāciju. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32004R0139> [aplūkots 2016.gada 30.maijā];
3. 2008.gada 13.marta grozījumi Konkurences likumā: LR likums. Pieejams: likumi.lv [aplūkots 2017.gada 5.februārī];
4. Konkurences likums: LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots 2016.gada 26.maijā];
5. Grozījumi Konkurences likumā: LR likums. Pieejams: likumi.lv [aplūkots 2016.gada 5.jūnijā];
6. 22.04.2004. Grozījumi Konkurences likumā: LR likums. Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 29.februārī].

Juridiskās prakses materiāli

1. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 1973. gada 21. februāra spriedums lietā: C-6/72 Europemballage Corporation and Continental Can Company v Commission, ECR;
2. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 1999. gada 25. marta spriedums lietā: T-102/96, Gencor Ltd pret Komisiju, ECR;
3. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 1999. gada 28. aprīļa spriedums lietā: T-221/95, Endemol pret Komisij, ECR;
4. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 2003. gada 17. decembra spriedums lietā: Lieta T- 219/99 British Airways plc. pret Eiropas Kopienu Komisiju, ECR;
5. Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 2004. gada 28. jūnija spriedums lietā: T-342/99 Airtours pret Komisiju, ECR, p. I-62;
6. Eiropas Savienības tiesas 2009. gada 17. decembra spriedums lietā: T-57/01 Solvay Sapre Eiropas Komisiju, ECR;
7. Eiropas Komisijas 1991.gada 19.jūlija lēmums lietā: IV/M068 - Tetra Pak/Alfa-Laval, EC;
8. Eiropas Komisijas 1999.gada 3.februāra lēmums lietā: IV/M.1221 - Rewe/Meinl, EC.
9. Eiropas Komisijas 1999.gada 13.oktobra lēmums lietā: IV/M.1439 Telia/Telenor, EC;
10. Eiropas Komisijas 2000.gada 18.janvāra lēmums lietā: COMP/M.1630 - Air Liquide/BOC, EC;
11. Eiropas Komisijas 2004.gada 26.aprīļa lēmums lietā: COMP/M.3916 –T-Mobile Austria/Tele.ring, EC;
12. Eiropas Komisijas 2006.gada 8.augusta lēmums lietā: COMP/M.4284 AXA/Winterthur, EC;
13. Eiropas Komisijas 2007.gada 27.jūnija lēmumu lietā: COMP/M.4439 – Ryanair / Aer Lingus, EC;
14. Eiropas Komisijas 2008.gada 17.jūlija lēmums lietā: COMP/M.5114 - PERNOD RICARD / V & S, EC;
15. Eiropas Komisijas 2011.gada 19.janvāra lēmums lietā: COMP/M.6053 CVC/Apollo/Brit Insurance, EC;
16. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012.gada 10.februāra spriedums lietā Nr.Nr.A42563607 SKA – 43/2012;
17. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2014.gada 3.februāra spriedumu lietā Nr. A43009211SKA–3/2014;

18. KP 2002. gada 13. augusta lēmums lietā Nr./02/05/4: Par “Telia AB” un “Sonera Corporation” ziņojumu par apvienošanos. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/6NxrLme2Dw.pdf [aplūkots 2017.gada 20.marts];
19. KP 2004. gada 3. marta lēmums lietā Nr.847/03/05/14: Par SUOMEN POSTI OYJ 23.12.2003. iesniegumu par apvienošanos. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/yTh77FfTPG.pdf [aplūkots 2017.gada 20.marts]
20. KP 2005.gada 30.septembra lēmums lietā Nr.497/05/10/3: Par SIA „Lattelekom” 30.05.2005. Ziņojumu „Par tirgus dalībnieku apvienošanos”. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/spRezcGXyx.pdf [aplūkots 2017.gada 13.februārī];
21. Konkurences padomes 2006.gada 31.maija lēmums lietā Nr. 1583/05/05/3: Par SIA „Neste Latvija” nekustamā un kustamā īpašuma iegūšanu no SIA „Trest Oil Co”. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/83XTk0fpj3.pdf [aplūkots 2017.gada 19.februārī];
22. KP 2006.gada 14.jūlija lēmums lietā Nr.1305/06/05/9: Par SIA „L & T” un SIA „EVUS” 02.06.2006. ziņojumu „Par tirgus dalībnieku apvienošanos”, 8.punkts Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/luZif6jqzS.pdf [aplūkots 2017.gada 14.februārī];
23. KP 2006. gada 2. decembra lēmums lietā Nr.1908/06/05/18: Par SIA „Neste Latvija” 02.08.2006. ziņojumu par apvienošanos. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/FCHBPjDux7.pdf [aplūkots 2017.gada 20.marts];
24. KP 2007. gada 25.maija lēmums lietā Nr.222/07/10/1: Par SIA „Latvijas Mobilais Telefons” un SIA „ZetCOM” ziņojumu par apvienošanos, 6.punkts. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/yfjan1e1Km.pdf [aplūkots 2017.gada 20.marts];
25. KP 2007. gada 27. jūnija lēmums lietā Nr.404/07/05/4: Par SIA „Ostas flote” un SIA „PKL” 16.02.2007. ziņojumu par apvienošanos. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/3voEvvkU9V.pdf [aplūkots 2017.gada 20.marts];
26. KP 2007. gada 14.septembra lēmums lietā Nr.1145/07/06/17: Par SIA „MAXIMA Latvija” un SIA „Krāslava D” apvienošanos. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/o8R8JZPclW.pdf[aplūkots 2017.gada 20.marts];
27. KP 2007. gada 27.novembra lēmums lietā Nr.1810/07/06/24: Par a/s „Danisco Sugar” un a/s „Jelgavas Cukurfabrika” apvienošanos. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/ZjvVB7knWQ.pdf [aplūkots 2017.gada 22.marts];
28. KP 2008. gada 30. janvāra lēmums lietā Nr.2140/07/06/28: Par a/s „Siguldas ciltslietu un mākslīgās apsūkšanas stacija” un a/s „Kurzemes ciltslietu un mākslīgās apsūkšanas stacija” apvienošanos”. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/vVqs0aMUyT.pdf [aplūkots 2017.gada 20.marts];

29. KP 2008.gada 2.jūnija lēmums lietā Nr.3217/08/10/2: Par AS „A.C.B.” un AS „8 CBR” apvienošanas. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/zzOXtMfE5C.pdf [aplūkots 2017.gada 20.marts];
30. KP 2008. gada 25.jūnija lēmums lietā Nr.660/08/05/12: Par SIA „Grima” un AS „VIRŠI-A” apvienošanas. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/SZhwGAatVt.pdf [aplūkots 2017.gada 20.marts];
31. KP 2009. gada 23.janvāra lēmums lietā Nr.2754/08/06/21: Par AS „Sentor Farm aptiekas” un AS „Recipe Plus” apvienošanas. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/5jfX898dBg.pdf [aplūkots 2017.gada 17.marts];
32. KP 2009.gada 19.jūnija lēmums lietā Nr. 651/09/06/4: Par SIA „SPV Distributor”, SIA „S.D.V.”, SIA „L.D.V.”, SIA „MONO M” un SIA „S.Alko” apvienošanas. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/5M8Gtd12V4.pdf [aplūkots 2017.gada 25.marts];
33. KP 2009. gada 19.augusta lēmums lietā Nr.1540/09/10/6: Par AAS „Gjensidige Baltic” un „Länsförsäkringar International Försäkringsaktiebolag (PUBL)” apvienošanas, 5.punkts Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/QuPUaEf0i0.pdf [aplūkots 2017.gada 14.februārī];
34. KP 2010.gada 13.novembra lēmums lietā Nr.1492/10/03.01.-01./13: „Par Baltkom grupas, Izzi grupas un SIA „EST Risinājumi” apvienošanas”. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/vrTuMwSZzL.pdf [aplūkots 2017.gada 30.februārī];
35. KP 2012.gada 11.maija lēmums lietā Nr.90/12/03.01./2: „Par "MTG Broadcasting AB" ziņojumu par tirgus dalībnieku apvienošanas”. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/UNldnCrDP7.pdf [aplūkots 2017.gada 13.februārī];
36. KP 2013.gada 28.janvāra lēmums lietā Nr.2082/12/03.01./9: „Par AS „Sentor Farm aptiekas” un SIA „Farma Balt aptieka” apvienošanas”. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/2xyCKwtyh5.pdf [aplūkots 2017.gada 18.aprīlī];
37. KP 2013. gada 8. aprīļa lēmums lietā Nr. 2595/12/03.01./12: Par BALTCOM grupas un IZZI grupas apvienošanas. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/Ijlpf4OcqQ.pdf [aplūkots 2017.gada 12.marts];
38. KP 2013.gada 29.jūlija lēmums lietā Nr.550/13/03.01./8: „Par UAB „Malinvest” izšķirošās ietekmes iegūšanu pār AS „Rīgas Dzirnānieks”. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/u5KDaf4jvL.pdf [aplūkots 2017.gada 19.marts];
39. Konkurences padomes 2015.gada 10.septembra lēmums lietā Nr.1222/15/7.3.2./4: Par SIA „Akselss” un AS „VIADA Baltija” apvienošanas. Pieejams: www.kp.gov.lv/files/pdf/v1nTJWnkuE.pdf [aplūkots 2017.gada 19.februārī];

40. Konkurences padomes 2015.gada 25.septembra lēmums lietā Nr. 1056/15/7.2.2./5: Par Meridian Capital CIS Fund apvienošanos ar SIA „Rīgas piensaimnieks”. Pieejams: <http://www.kp.gov.lv/files/pdf/XL9PX1UpYg.pdf>[aplūkots 2017.gada 19.februārī];
41. Konkurences padomes 2015.gada 12.novembra lēmums lietā Nr. 1700/15/7.2.2./8: Par SIA “OLYMPIC CASINO LATVIA” un SIA “GARKALNS”. Pieejams: <http://www.kp.gov.lv/files/pdf/EpaErLy32a.pdf> [aplūkots 2017.gada 19.februārī]

Citi juridiskās prakses materiāli

1. Likumprojekta 2008.gada 13.marta “Grozījumi Konkurences likumā” anotācija. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/BB45DB7A5734A63DC2257333003EB222?OpenDocument> [aplūkots 2017.gada 5.februārī];
2. Likumprojekta “Grozījumi Konkurences likumā” anotācija. Pieejams: www.saeima.lv/bi8/lasa?dd=LP0735_0 [aplūkots 2017.gada 29.februārī];
3. Vadlīnijas konkrētā tirgus noteikšanai un konkurences stāvokļa izvērtēšanai: LR Konkurences padomes vadlīnijas: Pieejams: www.kp.gov.lv/documents/9e0f6a9db07173c16427adbad195d579f0ee5e15 [aplūkots 2016.gada 10.jūnijā];
4. Ziņojumu par tirgus dalībnieku apvienošanos sastādīšanas vadlīnijas: LR Konkurences padomes vadlīnijas. Pieejams: www.kp.gov.lv/documents/5b424d35173203d24c6ed5c5525470a6aa4ccccf4 [aplūkots 2016.gada 10.jūnijā];
5. Konkurences padomes skaidrojums par apvienošanos ikdienas patēriņa preču mazumtirdzniecības lielveikalu tirgū, iegūstot tiesības izmantot aktīvus. Pieejams: www.kp.gov.lv/documents/358c06b8bf0d926cbe95b6d3cbb8ebc532e4fb0 [aplūkots 2017.gada 18.aprīlī];
6. Vadlīnijas Konkurences likuma 13.panta otrās daļas piemērošanai. 13.punkts. Pieejams: www.kp.gov.lv/documents/9d396409afc09362cc57c6bad6b258f1c731c15b [aplūkots 2017.gada 25.marta];
7. Pamatnostādnes par nehorizontālo apvienošanos novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par kontroli pār uzņēmumu koncentrāciju (2008/C 265/07). Pieejams: [eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52008XC1018\(03\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52008XC1018(03)&from=EN) [aplūkots 2016.gada 7.jūnijā];

8. Pamatnostādnes par horizontālo apvienošanas novērtēšanu saskaņā ar Padomes Regulu par uzņēmumu koncentrāciju kontroli (2004/K 31/03). Pieejams: [ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205\(02\)-lv.doc](http://ec.europa.eu/enlargement/ccvista/lv/52004xc0205(02)-lv.doc) [aplūkots 2016.gada 8.jūnijā];
9. Būtisks kaitējums konkurencei. Pieejams: www.kp.gov.lv/lv/reklamas-likuma-parkapumi/butisks-kaitejums-konkurencei [aplūkots 2017.gada 1.martā].
10. Komisijas konsolidētais jurisdikcijas paziņojums saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 139/2004 par kontroli pār uzņēmumu koncentrāciju, (2008/C 95/01), OV, 16.04.2008. Pieejams: www.kp.gov.lv/documents/8f31b9e1ee553ab06b6734fc782750a0d343fbaa [aplūkots 2016.gada 5.jūnijā];
11. US Horizontal Merger guidelines 2010. Pieejams: <https://www.ftc.gov/sites/default/files/attachments/merger-review/100819hmg.pdf> [aplūkots 2017.gada 23.martā].

Dokumentārā lapa

Maģistra darbs „Horizontālo tirgus dalībnieku apvienošanas novērtēšanas kritēriju izvērtējums Latvijas konkurences tiesībās” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Kaspars Oļševskis

24.04.2017.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai:

Vadītājs: lektors Doc.iur. **Vadims Mantrovs**

Recenzents:

Darbs iesniegts Civiltiesisko zinātņu katedrā 24.04.2017.

Metodiķe: Madara Ose

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

Komisijas sekretārs: